

# Jak být pacientem v České republice a zachovat si důstojnost

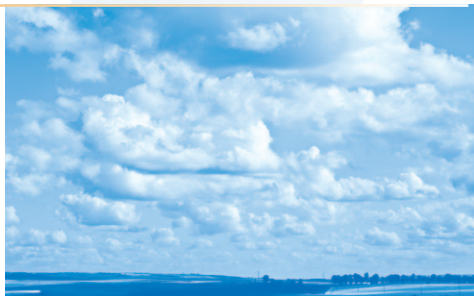
Medicínské právo  
v otázkách a odpovědích

Zuzana Candigliota

Kateřina Červená

Michaela Kopalová

David Zahumenský



Edice Manuály

# Jak být pacientem v České republice a zachovat si důstojnost

Medicínské právo  
v otázkách a odpovědích

Zuzana Candigliota

Kateřina Červená

Michaela Kopalová

David Zahumenský



LIGA LIDSKÝCH PRÁV



**Tato publikace vznikla  
za finanční podpory  
Nadace OKD**



**Druhé vydání finančně podpořila  
Nadace Open Society Fund Praha  
z programu Emergency Fund**

## **JAK BÝT PACIENTEM V ČESKÉ REPUBLICĚ A ZACHOVAT SI DŮSTOJNOST**

**Medicínské právo  
v otázkách a odpovědích**

Zuzana Candigliota, Kateřina Červená,  
Michaela Kopalová, David Zahumenský  
Grafika a sazba — Ekografika.cz,  
Šimon Chloupek, Veronika Hrnčiariková  
Edice — Manuály  
© Liga lidských práv, Brno 2009, 2011  
Druhé, mírně upravené vydání

ISBN 978-80-87414-04-0

Publikace je v elektronické podobě zdarma k dispozici  
na stránkách Ligy lidských práv — [www.llp.cz](http://www.llp.cz)

---

# ► Obsah

<b>ÚVOD</b> .....	8
<b>I. SOUHLAS SE ZÁKROKEM</b> .....	11
I.1. Náležitosti platného souhlasu .....	12
I.2. O čem musí být pacient před poskytnutím souhlasu informován .....	14
I.3. Jak má probíhat informování o zákroku .....	16
I.4. Může být pacient léčen i bez souhlasu? .....	18
I.5. Právo odvolat poskytnutý souhlas se zákrokem .....	19
I.6. Odmítnutí zákroku (eutanazie) .....	20
I.7. Kdy musí být souhlas se zákrokem písemný .....	22
I.8. Jsou preventivní prohlídky povinné? .....	23
I.9. Shrnutí .....	25
<b>II. PRÁVO NA SVOBODNOU VOLBU LÉKAŘE</b> .....	27
II.1. Změna lékaře .....	28
II.2. Vyšetření u specialisty .....	30
II.3. Převoz do nemocnice blíže bydliště .....	32
II.4. Konzultace u jiného lékaře .....	33
II.5. Registrace v porodnici .....	34
II.6. Změna lékaře během nemocenské .....	36
II.7. Shrnutí .....	37
<b>III. ZDRAVOTNICKÁ DOKUMENTACE A POVINNÁ MLČENLIVOST</b> .....	39
III.1. Předání zdravotnické dokumentace při změně lékaře .....	40
III.2. Úhrada za dokumentaci .....	43
III.3. Nemocnice odmítá vydat kopii dokumentace .....	45

---

III.4. Nedbalé vedení zdravotnické dokumentace . . . . .	46
III.5. Co se stane s dokumentací v případě úmrtí lékaře . . . . .	49
III.6. Co se stane s dokumentací v případě úmrtí pacienta . . . . .	50
III.7. Právo jiných osob na informace o zdravotním stavu pacienta . . . . .	52
III.8. Poskytnutí informací bez souhlasu pacienta . . . . .	53
III.9. Telefonické poskytování informací příbuzným . . . . .	56
III.10. Předávání informací . . . . .	58
III.11. Narušení soukromí . . . . .	60
III.12. Shrnutí. . . . .	62

#### **IV. ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ, POPLATKY A ÚHRADY . . . . . 63**

IV.1. Zdravotní pojištění a plátcí pojistného . . . . .	64
IV.2. Péče v zahraničí – mezistátní úhrady . . . . .	66
IV.3. Práva a povinnosti pojištěnce vůči pojišťovně . . . . .	68
IV.4. Když pojišťovna nezajišťuje zdravotní péči . . . . .	70
IV.5. Péče hrazená pojišťovnou a péče hrazená pacientem . . . . .	72
IV.6. Nadstandardní péče . . . . .	74
IV.7. Neoprávněné úhrady u lékaře . . . . .	76
IV.8. Reklamace u zubaře . . . . .	78
IV.9. Nárok na sanitku . . . . .	80
IV.10. Ceny zubních výrobků . . . . .	82
IV.11. Regulační poplatky – kdy se platí a kdy ne . . . . .	83
IV.12. Limit regulačních poplatků . . . . .	87
IV.13. Shrnutí. . . . .	88

#### **V. PRACOVNÍ NESCHOPNOST A POSUZOVÁNÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU . . . . . 91**

V.1. Ukončení neschopenky i přes pokračující potíže . . . . .	92
---------------------------------------------------------------	----

V.2. Vycházky během nemocenské . . . . .	95
V.3. Který lékař má pacientovi vést neschopenku . . . . .	97
V.4. Ukončení nemocenské na žádost pacienta . . . . .	99
V.5. Oprávnění zaměstnavatele během nemocenské. . . . .	100
V.6. Posuzování zdravotního stavu při žádosti o dávky . . . . .	102
V.7. Právo žádat o invalidní důchod . . . . .	104
V.8. Obrana při nepřiznání invalidního důchodu . . . . .	105
V.9. Je preventivní prohlídka povinná?. . . . .	107
V.10. Volba lékaře k preventivní prohlídce . . . . .	109
V.11. Obsah preventivních prohlídek . . . . .	110
V.12. Obrana proti posudku závodního lékaře . . . . .	112
V.13. Shrnutí . . . . .	114

**VI. PRÁVA ŽEN BĚHEM TĚHOTENSTVÍ A PORODU . . . . . 117**

VI.1. Těhotenství na rizikovém pracovišti . . . . .	118
VI.2. Provedení zákroku bez souhlasu těhotné ženy. . . . .	120
VI.3. Odmítnutí zákroku během porodu . . . . .	122
VI.4. Formulář informovaného souhlasu v porodnictví . . . . .	123
VI.5. Právo opustit po porodu s dítětem porodnici (ambulantní porod) . .	126
VI.6. Anonymní porod . . . . .	127
VI.7. Úhrada za přítomnost partnera u porodu . . . . .	129
VI.8. Shrnutí . . . . .	132

**VII. PRÁVA RODIČŮ A DĚTÍ . . . . . 133**

VII.1. Povinnost registrovat dítě u pediatra. . . . .	134
VII.2. Právo rodičů odmítnout lékařskou péči u nezletilého . . . . .	136
VII.3. Právo nezletilého rozhodovat samostatně o lékařských zákrocích a vyšetřeních. . . . .	138

VII.4. Právo rodičů na nepřetržitý kontakt s dítětem v nemocnici . . . . .	140
VII.5. Odklad povinného očkování a volba jiné vakcíny . . . . .	142
VII.6. Výjimky z povinného očkování . . . . .	144
VII.7. Povinnost očkování u dětí cizinců . . . . .	147
VII.8. Shrnutí . . . . .	148
<b>VIII. PRÁVA OSOB S DUŠEVNÍ NEMOCÍ . . . . .</b>	<b>149</b>
VIII.1. Pomoc pro duševně nemocného . . . . .	150
VIII.2. Soužití s duševně nemocným člověkem . . . . .	151
VIII.3. Nedobrovolná hospitalizace a právo na kontakt s advokátem . . . . .	153
VIII.4. Navrácení „svéprávnosti“ . . . . .	155
VIII.5. Nespolutracující opatrovník . . . . .	157
VIII.6. Shrnutí . . . . .	158
<b>IX. PRÁVNÍ PROSTŘEDKY K OCHRANĚ PACIENTA . . . . .</b>	<b>161</b>
IX.1. Jaká pacientova práva mohou být porušena . . . . .	163
IX.2. Jak předejít zbytečným sporům s lékařem . . . . .	164
IX.3. Druhy právních prostředků . . . . .	165
IX.4. Stížnosti . . . . .	166
IX.5. Mediace . . . . .	173
IX.6. Občanskoprávní žaloby k soudu . . . . .	173
IX.7. Trestní oznámení . . . . .	181
IX.8. Rozhodčí soud pro zdravotnictví . . . . .	182
IX.9. Pr(á)vní pomoc pro pacienty . . . . .	183
<b>REJSTŘÍK . . . . .</b>	<b>185</b>





# Úvod

## **Vážené čtenářky, vážení čtenáři,**

publikace, kterou právě držíte v rukou, je praktickou příručkou pro pacienty, tedy pro kohokoli z nás. Zatímco zdravotní péče je v České republice na poměrně vysoké úrovni srovnatelné se západními zeměmi, k pacientům je bohužel stále často přístupováno jako k nezpůsobilým jedincům, kteří nemají žádná práva a kteří se musí podrobit rozhodnutí autority lékaře. Kromě toho je u nás úprava práv pacientů roztržštěná do několika zákonů a zastaralá, jak ostatně napovídá i název hlavního zdravotnického předpisu – „*Zákon o péči o zdraví lidu*“, který byl přijat už v roce 1966.

Výše nastíněné problémy vedou k tomu, že se právům pacientů věnuje také Liga lidských práv. Základní informace o svých právech ve zdravotnictví najdou občané na našich specializovaných webových stránkách [www.ferovanemocnice.cz](http://www.ferovanemocnice.cz). Zde má také každý možnost vložit svůj dotaz do internetové poradny. Právničky a právníci řeší každý rok bezplatně stovky otázek týkajících se práv pacientů i odpovědnosti nemocnice za způsobenou škodu.

Z reálných situací vycházejí i problémy řešené v tomto manuálu. Namísto rozsáhlých teoretických pojednání jsme se téma medicínského práva rozhodli čtenářům přiblížit prostřednictvím otázek a odpovědí. V osmi kapitolách jich zde najdete téměř šedesát. Závěrečná kapitola je pak věnována stručným informacím o tom, co dělat, když s poskytnutou péčí nejste spokojeni.

Abychom vám usnadnili orientaci v jednotlivých tématech, zařazujeme na úvod každé kapitoly její stručné grafické schéma, na závěr pak shrnutí práv a povinností, které v dané oblasti občané mají. Manuál je vybaven také rejstříkem.

Pevně doufáme, že naše příručka vám pomůže lépe se zorientovat ve spleti paragrafů a stát si za svými právy.

*David Zahumenský*  
*předseda Ligy lidských práv*

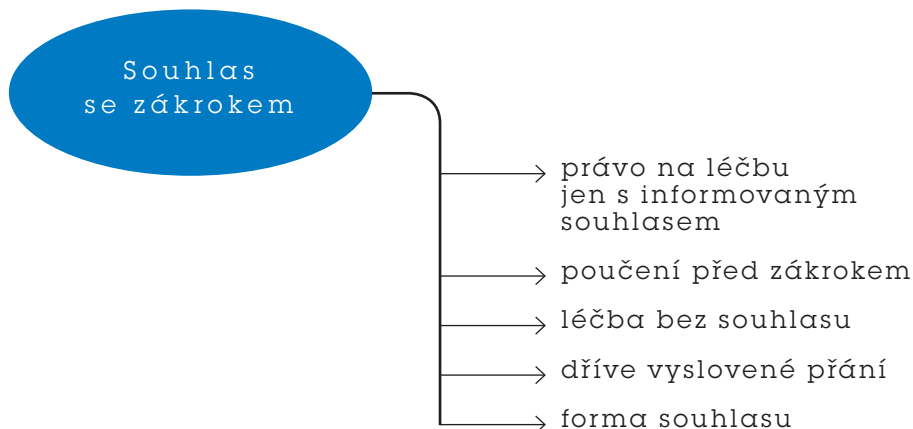




SOUHLAS  
SE ZÁKROKEM

I.

# I. Souhlas se zákrokem



## I.1. Náležitosti platného souhlasu

***Chystám se na operaci žlučníku, proto by mě zajímalo, co zákon říká ohledně souhlasu se zákrokem. Když jsem byl v nemocnici posledně, nikdo se se mnou nebavil, jenom mi dali podepsat nějaký formulář.***

Ze zákona vyplývá, že jakýkoli lékařský zákrok může být proveden pouze se souhlasem pacienta. Nejedná se přitom pouze o nějaké papírování, ale souhlas znamená určité „zmocnění“ pro lékaře k tomu, aby pacienta léčili a zasahovali do jeho těla. Zákrok provedený bez souhlasu by byl protiprávní. K tomu, aby byl souhlas platný, musí být splněno několik podmínek:

- ▶ pacient musí být způsobilý souhlas udělit,
- ▶ pacient musí dostat všechny potřebné informace, aby se mohl rozhodnout,
- ▶ pacient musí jednat svobodně,
- ▶ souhlas se musí týkat konkrétního zákroku.

Souhlas se zákrokem může samostatně udělit pouze pacient způsobilý k právním úkonům. Pokud jde o nezletilé a osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům, více informací najdete v kapitolách VII.3. a VIII.4. I dospělý člověk se ale může například v důsledku vysoké opilosti nebo otřesu mozku dostat do stavu, kdy není způsobilý se samostatně rozhodovat. Pak musí lékař momentální způsobilost pacienta posoudit. Zdravotnická zařízení by měla mít pro tyto případy vypracovaný standardizovaný postup, jak takovou situaci řešit. Pokud lékař zjistí, že pacient opravdu není způsobilý, podle okolností se rozhodne, jak dále postupovat. Bez souhlasu bude pacienta léčit pouze tehdy, pokud zákrok není možné odložit. Tedy například kdyby bez okamžité operace pacient zemřel nebo musel čelit závažným zdravotním komplikacím. Pokud tím nedojde k ohrožení života či zdraví pacienta, odloží lékař zákrok až na dobu, kdy bude pacient opět způsobilý se sám rozhodnout. V případě, že nepůjde o zákrok bezodkladný, ale zároveň bude zákrok v zájmu pacientova zdraví a není možné očekávat brzký návrat schopnosti pacienta samostatně se rozhodovat (například když je pacient v komatu), požádá lékař soud, aby byl pacientovi ustanoven opatrovník. Ten pak souhlas udělí namísto pacienta.

Aby byl souhlas se zákrokem platný, musí mít pacient k dispozici dostatek informací. Mluví se proto o tzv. informovaném souhlasu. Pacient musí být poučen o svém zdravotním stavu, o doporučené léčbě, její povaze a účelu, alternativách k ní a o možných rizicích a komplikacích s ní spojených.

Další podmínkou platnosti souhlasu je jeho svoboda. Souhlas nebude svobodný, pokud pacient souhlasil například pod nátlakem rodiny, lékaře nebo partnera. Souhlas je považován za nesvobodný také v případě, že je pacient nucen rozhodnout se ve stavu akutní bolesti a přitom bylo možné souhlas získat ještě dříve, než tato bolest nastala. Svoboda souhlasu je obvykle vyloučena také v případě, že pacient souhlasí v době, kdy je z okolností zřejmé, že již bylo rozhodnuto za něj, tedy například cestou na operační sál.

Souhlas se zákrokem není možné zaměňovat s formulářem informovaného souhlasu. Žádný formulář nemůže nahradit rozhovor pacienta s lékařem. Souhlas se zákrokem musí být udělen vždy ke konkrétnímu zákroku a musí být dostatečně určitý. Pokud například pacient nastoupí do nemocnice a podepíše souhlas s hospitalizací, neznamená to, že automaticky souhlasí se všemi zákroky, které u něj přicházejí v úvahu. Pacient bude vždy muset odsouhlasit každé jednotlivé vyšetření nebo jiným lékařem navržený postup.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost provést lékařský zákrok pouze se souhlasem pacienta (informovaný souhlas)

## I.2. O čem musí být pacient před poskytnutím souhlasu informován

***Před týdnem jsem se dozvěděla, že mám vážně nemocné srdce. Budu muset často chodit na různá vyšetření a pravděpodobně půjdu brzy i na operaci. Chtěla bych se proto zeptat: musí mi lékař říkat pravdivě všechny informace ohledně mé nemoci? Pamatuji si, že před několika lety doktoři mojí babičce neřekli, že už umírá.***

Platné zákony stanovují, že lékař musí pacientovi poskytovat veškeré informace o jeho zdravotním stavu. Není proto možné, aby lékař některé informace, například o diagnóze, pacientovi zamlčel. V současné době již zákon nepřipouští uplatňovat lékaři tzv. terapeutické privilegium, které by lékaři dovolovalo, aby sám zvážil, které pacientovi poskytne a které mu, např. z obavy o jeho duševní zdraví, zamlčí.

Lékař může pacientovi nesdělít celou a pravdivou diagnózu pouze tehdy, pokud si to sám pacient nepřeje. Pacient má právo být informován, ale není jeho povinnost znát všechny informace o svém zdravotním stavu a léčbě. Pacient však musí takové své přání ne-  
být informován jasně a výslovně lékaři sdělit.

Pokud si tedy přejete, aby Vám lékaři řekli vše, co o Vašem zdravotním stavu vědí, nemohou Vám nic zamlčovat. Nemohou Vám zamlčet ani informace, které se týkají Vaší budoucí léčby a plánovaného zákroku. Pouze ve výjimečných případech, jako je např. bezvědomí pacienta, hovoříme o stavu nouze a lékaři pacientovi informace poskytovat nemusejí. Více o stavu krajní nouze se dočtete v kapitole I.4.

Pokud se však o stav krajní nouze nejedná, musí být každý lékařský zákrok proveden se souhlasem pacienta. Tedy i Vy musíte dát souhlas ke všem zákrokům a vyšetřením, včetně těch nejbanálnějších, jako je například změření tlaku. Abyste ale mohla se zákrokem souhlasit, musíte samozřejmě vědět, jaký zákrok Vás čeká. Lékař s Vámi proto musí probrat, jestli bude zákrok směřovat k vyšetření nemoci nebo už k její léčbě, musí Vám vysvětlit, jak bude zákrok probíhat a jak by se případně vyvíjel stav, pokud byste zákrok nepodstoupila. Od lékaře byste se měla dozvědět také doporučení, jak předcházet komplikacím a jak se chovat, abyste nenarušila svou léčbu. Diabetikovi tak lékař poskytne informaci například o tom, jak má brát inzulín, a pacienta s AIDS poučí o možnosti nákazy partnera.

Vedle již uvedeného musí lékař pacienty informovat také o tom, jaká rizika s sebou zákrok přináší. Ne však nutně o všech. Vždy bude záležet na tom, jaký zákrok má pacient podstoupit a v jaké situaci se zrovna nachází. Lékaři Vám musejí vysvětlit, jaká rizika navrhovaná léčba obnáší a jaký vliv může mít na Váš životní styl nebo povolání. O lehkých následcích by Vás lékař měl informovat, pokud k nim dochází často. Naopak o těžkých následcích, by Vás lékař informovat měl i tehdy, dochází-li k nim zřídka. Platí



zde navíc zásada, že čím je zákrok méně naléhavý a nezbytný (například plastická chirurgie), tím více informací byste o něm měla od lékaře získat.

#### P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – poučování informování pacientů

### I.3. Jak má probíhat informování o zákroku

***Minulý měsíc jsem byla na plánované operaci s kolenem. Těsně před operací mi sestra přinesla papír, ať ho podepíšu. Když jsem ji prosila, ať mi ho chvíli nechá, protože si ho chci přečíst, škaředě mi odsekla, ale nakonec mi ho tam nechala. Konečně jsem se dozvěděla nějaké informace o tom, jaká může mít operace rizika, ale bylo tam i několik slov, kterým jsem nerozuměla. Nikdo mi k tomu sice víc neřekl, ale i tak jsem to podepsala. Za půl hodiny jsem už byla na sále. Celý ten postup zdravotníků se mi nelíbil. Postupovala nemocnice správně?***

Každý pacient, kterému lékaři doporučují, aby podstoupil lékařský zákrok, musí s tímto zákrokem souhlasit. Aby se mohl pacient rozhodnout, jestli bude souhlasit se způsobem léčby, musí mít pro své rozhodnutí dostatek informací. To znamená, že souhlas musí být informovaný. Potřebné informace pacientovi musí předat lékař a není možné, aby ho v tomto zastoupila zdravotní sestra. Ta pacientovi poskytuje informace pouze o výkonech, které sama provádí. Například když odebírá krev nebo měří tlak.

Rozhovor pacienta s lékařem, který mu má informace poskytnout, nemůže nahradit ani to, že budou informace o zákroku pacientovi předány pouze v tištěné podobě. Mezi lékařem a pacientem musí proběhnout skutečný dialog, během kterého by měl mít pacient možnost klást lékaři doplňující otázky o podstatě, účelu, důsledcích a rizicích zákroku.

Tento požadavek osobní komunikace pacienta s lékařem souvisí také s tím, že pacientovi musejí být informace vysvětleny tak, aby jim porozuměl. Lékař by například neměl používat cizí slova nebo latinskou terminologii. Při osobním rozhovoru má také pacient prostor pro to, aby se doptal na informace, které mu nejsou jasné.

Kromě toho, že pacient musí být lékařem poučen tak, aby všem informacím porozuměl, musí mu lékař poskytnout informace včas. Pacient musí mít dostatečné množství času na to, aby se mohl rozhodnout, jestli zákrok podstoupí. Žádný právní předpis, jenž by stanovoval přesný čas, který by měl mít pacient na rozmyšlenou, ale neexistuje. Vždy proto bude záležet na okolnostech a povaze zákroku, o němž je pacient informován. Používá se obecná zásada: čím náročnější zákrok, tím delší čas musí mít pacient na rozmyšlenou. Tuto zásadu potvrzuje také dříve projednávaný návrh zákona o zdravotních službách. Ten již počítal s přesnějším stanovením času a stanovil, že před plánovaným zákrokem musí mezi informováním pacienta a poskytnutím jeho souhlasu uplynout alespoň 24 hodin. Navíc návrh zákona předpokládal, že mají lékaři v některých případech poučovat pacienta i opakovaně.

Platí také, že poučení nesmí být poskytnuto až v době, kdy se pacient domnívá, že je již vše připraveno, že zákrok je neodvratitelný. Poučení těsně před operací proto nelze považovat za dostačující, pokud jej bylo možné učinit dříve. Poskytnout informace předem by neměl být problém zejména, jestli se jako ve Vašem případě jednalo o plánovanou operaci. Ideální by bylo, kdybyste ještě před nástupem do nemocnice měla k dispozici informace v písemné

podobě a po nástupu k hospitalizaci by Vám lékař všechno vysvětlil ještě osobně.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – poučování informování pacientů

## I.4. Může být pacient léčen i bez souhlasu?

***Máme nemocnou babičku. Lékaři jí doporučují, aby šla na operaci ledviny, ale babička má velký strach z toho, že už by se neprobrala z narkózy. Mohli by lékaři babičku operovat, i kdyby s tím třeba nesouhlasila?***

Zákon stanoví, že pacient musí udělit souhlas ke každému lékařskému zákroku. Není proto možné, aby lékaři provedli operaci Vaší babičce, pokud si to ona sama nepřeje, ať už k tomu má jakékoli důvody. Zdravotníci se mohou pouze pokusit znovu s ní probrat výhody a nevýhody operace. Pomoci zde můžete i Vy, ale pacientka má právo se rozhodnout sama. Riziko, kterého se Vaše babička bojí, ostatně není iluzorní, ale opravdu může nastat.

Existují sice výjimky, za kterých je možné pacienta léčit bez jeho souhlasu, ale žádná z výjimek se patrně nevztahuje na případ Vaší babičky. Pacienta je možno léčit bez jeho souhlasu, pokud má infekční onemocnění, jako je například TBC nebo břišní tyfus. Krom toho je možné i proti jeho vůli hospitalizovat a případně i léčit někoho, kdo je duševně nemocný a ohrožuje sebe nebo své okolí. Poslední výjimkou ze zásady, že zákrok se provádí pouze se souhlasem pacienta, je tzv. stav krajní nouze. O ten se jedná, když je

nutné pacienta léčit okamžitě, jinak by byl ohrožen jeho život nebo zdraví a souhlas pacienta není možné získat. Typickým příkladem krajní nouze je, pokud pacient upadl do bezvědomí a není možné čekat do doby, než se pacient z bezvědomí probere. Musí být objektivně nemožné souhlas pacienta získat, o krajní nouzi tedy nepůjde, pokud je pacient schopný souhlas udělit, ale odmítá to.

Žádný z uvedených důvodů není možno použít v případě Vaší babičky. Bez jejího souhlasu ji lékaři operovat nemohou. Vaše babička nemůže být bez svého souhlasu ani převezena do nemocnice. Pro hospitalizaci bez pacientova souhlasu totiž platí stejné podmínky jako pro léčbu.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 a 8 Úmluvy o lidských právech a biomedicině (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku, péče bez souhlasu ve stavu krajní nouze
- ▶ § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – výjimky z povinnosti získat souhlas se zákrokem

## I.5. Právo odvolat poskytnutý souhlas se zákrokem

***Rodina mě přesvědčila, že je to důležité, a tak jsem se rozhodl, že dám konečně souhlas s operací srdce, kterou mi lékaři už dlouho doporučují. Mám dokonce naplánované datum operace. Ve skutečnosti si ale nejsem jistý, jestli na operaci chci jít. Mám totiž strach z komplikací. Můžu si to ještě teď rozmyslet? Budu muset něco podepisovat tak, jako když jsem podepisoval, že s operací souhlasím?***

Zákon o péči o zdraví lidu stanoví, že každý lékařský zákrok může být proveden pouze se souhlasem pacienta. To však neznamená, že by již jednou vyslovený souhlas nemohl pacient vzít zpět. Až do doby, než je zákrok proveden, si vše můžete rozmyslet a svůj souhlas můžete odvolat. Pokud se rozhodnete operaci nepodstoupit, měl byste v zájmu ostatních pacientů lékaře informovat co nejdříve.

Je možné, že když se rozhodnete zákrok nepodstoupit, požádá Vás lékař, abyste své rozhodnutí písemně potvrdil. Jedná se o tzv. negativní revers, který pacient podepisuje vždy, když odmítá podstoupit léčbu, kterou lékaři doporučují. Před podepsáním takového prohlášení musí lékař pacienta poučit o jeho zdravotním stavu, o výkonu, který odmítá, a o možných následcích tohoto odmítnutí.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – možnost kdykoli svobodně odvolat svůj souhlas
- ▶ § 23 odst. 1 a 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas a nesouhlas, revers
- ▶ Bod 6. přílohy č. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci – obsah odmítnutí lékařského zákroku

## 1.6. Odmítnutí zákroku (eutanazie)

***Slyšel jsem, že v některých zemích mohou lidé podstoupit eutanázii. Je to možné i v České republice? Můžu odmítnout léčbu, která už jenom prodlužuje moje trápení?***

Pojmem eutanázie se označuje úmyslné usmrcení většinou nevyléčitelně nemocného pacienta, které na jeho přání provede příbuzný, lékař nebo někdo blízký. Chystá se sice návrh zákona, který by za přísných podmínek umožňoval provést eutanázii i u nás,

ale v současné době je tato takzvaná „aktivní eutanázie“ v České republice stále protizákonná.

Můžete se ale rozhodnout, že už nechcete podstupovat další léčení. Máte právo odmítnout jakýkoliv lékařský zákrok. A to i takový zákrok, který by Vám mohl zachránit život. Máte právo se léčit, ale pokud si to z jakéhokoli důvodu nepřejete, Vaše přání je silnější než lékařova povinnost léčit. Lékař však po Vás bude pravděpodobně žádat, abyste své rozhodnutí písemně potvrdil podepsáním tzv. negativního reversu.

Složitější by byla situace, kdybyste si například přál, aby lékaři neprováděli Vaši resuscitaci, pokud byste v budoucnu upadl do bezvědomí. Jedná se o takzvané dříve vyslovené přání, o kterém hovoříme, když pacient dopředu vyjádří, jak by s ním mělo být zacházeno v budoucnosti v případě, kdy se nebude moci sám rozhodnout. Takové své přání byste však musel lékařům sdělit ještě za svého plného vědomí. Zároveň by bylo nutné, abyste co možná nejpřesněji určil, které zákroky a za jakých okolností si nepřejete, aby lékaři prováděli. Je však možné, že lékaři nebudou brát na Vaše přání ohled, například proto, že se budou domnívat, že toto přání není aktuální a že za dané situace byste se rozhodl jinak. V České republice neexistuje zákon, který by institut dříve vysloveného přání upravoval, obecně je však právo na respektování přání pacienta uvedeno v Úmluvě o lidských právech a biomedicíně. Domníváme se tedy, že právní úprava nebrání tomu, aby lékaři Vaše přání respektovali.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku, respektování dříve vysloveného přání
- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas

## I.7. Kdy musí být souhlas se zákrokem písemný

***Za měsíc mám naplánovanou operaci kyčle. Ortoped už se mnou probíral všechno, co to bude obnášet. Vysvětlil mi i všechny problémy, které můžou vzniknout v souvislosti s operací. Zajímalo by mě, jestli budu v nemocnici ještě podepisovat papír, že s operací souhlasím?***

Každý lékařský zákrok musí být až na stanovené výjimky proveden se souhlasem pacienta. Obecně platí, že souhlas nemusí být písemný. Obvykle postačí, pokud pacient souhlasí ústně. U drobnějších zákroků může pacient poskytnout souhlas také tak, že výkon bez námitek strpí, například sám nastaví ruku k injekci, nebo otevře ústa, aby se mu do nich lékař podíval. Ze zákona je vyžadován písemný souhlas pouze u vybraných zákroků, jako je například darování krve nebo tkání, asistovaná reprodukce, sterilizace nebo kastrace.

V praxi je ale u závažnějších zákroků a vyšetření písemný souhlas vyžadován. Proto je téměř jisté, že v nemocnici budete muset podepsat, že s operací souhlasíte. Nemocnice Vám tímto způsobem nejen poskytuje možnost znovu se seznámit se všemi důležitými informacemi, ale zároveň se tak chrání před případným soudním sporem. Když souhlas podepíšete, je obtížné tvrdit, že jste nesouhlasil.

Náležitosti písemného souhlasu upravuje vyhláška o zdravotnické dokumentaci. Podle ní musí písemný souhlas obsahovat především:

- ▶ údaje o účelu, povaze, předpokládaném prospěchu, následcích a možných rizicích zdravotního výkonu,
- ▶ poučení o tom, zda plánovaný zdravotní výkon má nějakou alternativu a pacient má možnost zvolit si jednu z alternativ,

- ▶ údaje o možném omezení v obvyklém způsobu života a v pracovní schopnosti po provedení příslušného zdravotního výkonu, lze-li takové omezení předpokládat;
- ▶ v případě možné nebo očekávané změny zdravotního stavu též údaje o změnách zdravotní způsobilosti a údaje o léčebném režimu a vhodných preventivních opatřeních,
- ▶ o provedení kontrolních zdravotních výkonů.

Písemný souhlas musí podepsat pacient i zdravotník, který pacienta ústně poučil. Ani nejpodrobnější formulář totiž nemůže nahradit rozhovor pacienta s lékařem.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost provést lékařský zákrok pouze se souhlasem pacienta
- ▶ bod 5. přílohy č. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci – obsah písemného souhlasu se zákrokem

## I.8. Jsou preventivní prohlídky povinné?

***K lékaři chodím, jen když mě něco bolí. Řadu let jsem nebyl na žádné preventivní prohlídce. Doma mi ale říkají, že na ně chodit musím. Je to pravda? Hrozí mi nějaká pokuta, když to nedělám?***

Ze zákona opravdu vyplývá povinnost se na vyzvání podrobit stanoveným preventivním prohlídkám. Je to však podle našeho názoru spíše deklaratorní povinnost stejně jako povinnost předcházet nemocem a jednáni, jehož cílem je vědomé poškození vlastního zdraví. Pokud by skutečně byly preventivní prohlídky povinné a vynutitelné, bylo by to patrně v rozporu s mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána, protože obecně by opravdu



mělo být svobodným rozhodnutím každého člověka, zda a jakou lékařskou péči využije. V duchu těchto úmluv je tedy nutné preventivní prohlídky chápat spíše jako právo osoby.

Stanovené preventivní prohlídky mají tento rozsah:

- ▶ jednou za dva roky u obvodního lékaře,
- ▶ jednou ročně u zubního lékaře,
- ▶ ženy také jednou ročně u gynekologa.

O rozsahu a problematice preventivních prohlídek u dětí se dočtete v kapitole VII.1.

Za nepodrobení se preventivní prohlídce zákon počítá s možnou sankcí od zdravotní pojišťovny. Pokud se ani na opakovanou výzvu nedostavíte k preventivní prohlídce, může Vám zdravotní pojišťovna uložit pokutu do výše 500 Kč. Lékaři však obvykle takové výzvy neposílají a v praxi jsme se proto s pokutou za nesplnění povinnosti účastnit se preventivních prohlídek neseťkali.

Pokud by taková pokuta byla uložena, domníváme se, že by se pojistěnc s velkou šancí na úspěch mohl proti tomu právně bránit.

Preventivní prohlídky je možné doporučit. Jsou bezplatné, navíc osvobozené od regulačních poplatků a mohou včas zachytit počátek vážnějšího onemocnění. Povinnost podrobit se preventivním prohlídkám můžete mít za určitých okolností jako zaměstnanec. Více o této problematice se dočtete v kapitole V.9.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 12 písm. e) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – povinnost podrobit se preventivní prohlídce
- ▶ § 29 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – rozsah preventivních prohlídek
- ▶ § 44 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – ukládání pokut za nedostavení se na preventivní prohlídku
- ▶ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek

## I.9. Shrnutí

- ▶ **Každý lékařský výkon, ať už zákrok nebo vyšetření, musí být až na výjimky proveden se souhlasem pacienta.**
- ▶ **Zákon až na zvláštní případy zákroků nestanoví, zda má být souhlas ústní nebo písemný.** Z praktických důvodů nejčastěji proto pacient poskytuje svůj souhlas ústně. U drobnějších zákroků může pacient poskytnout souhlas také tak, že výkon bez námitek strpí (například sám nastaví ruku k injekci). Zákon nepožaduje písemný souhlas ani u závažnějších operací. V praxi je ale u závažnějších zákroků a vyšetření písemný souhlas vyžadován.
- ▶ **Ze zákona je vyžadován písemný souhlas pouze u zákroků,** jako je darování krve nebo tkání, asistovaná reprodukce, sterilizace nebo kastrace, další použití odebraných částí těla, experimenty, výkony, které nejsou v bezprostředním zájmu osoby, nebo naopak u odmítnutí zákroku (negativní revers).
- ▶ **Aby se pacient mohl rozhodnout, bude-li souhlasit se způsobem léčby či s vyšetřením, musí mít dostatek informací.**

- ▶ **Pacient musí být informován o:**
  - ▶ svém zdravotním stavu,
  - ▶ doporučeném výkonu – léčebném nebo vyšetřovacím postupu,
  - ▶ povaze a účelu zákroku,
  - ▶ alternativách k němu a
  - ▶ možných rizicích a komplikacích těchto postupů.
- ▶ **Informace pacientovi předává ústně ten, kdo je oprávněn výkon provést – lékař, ale i rehabilitační sestra.** V některých případech pak musí být ústní informace doplněny písemným podkladem.
- ▶ **Pacient musí být informován včas.** Čím vážnější je zákrok, tím více času musí být pacientovi ponecháno na rozmyšlenou.
- ▶ **Informace musí být sděleny pacientovi tak, aby jim porozuměl.** Lékař by proto například neměl používat latinskou terminologii a měl by přihlédnout k úrovni znalostí konkrétního pacienta. Poučení nesmí být poskytnuto v době, kdy se pacient domnívá, že je již vše připraveno, že zákrok je neodvratitelný, nebo kdy je již v rámci přípravy na operaci pod vlivem léků.
- ▶ **Pacient má právo provedení lékařského zákroku odmítnout.** V takovém případě si lékař vyžádá písemné potvrzení, tzv. negativní revers. Pacient také může kdykoliv odvolat již jednou poskytnutý souhlas.



PRÁVO  
NA SVOBODNOU  
VOLBU LÉKAŘE

II.

## II. Právo na svobodnou volbu lékaře

Svobodná volba  
lékaře

- změna lékaře
- vyšetření u specialisty
- převoz do jiné nemocnice
- konzultace u dalšího lékaře
- registrace v porodnici
- změna lékaře během pracovní neschopnosti

### II.1. Změna lékaře

***Nejsem spokojena se svým gynekologem. Mám k tomu víc než dost důvodů, které nechci rozepisovat. Už jsem i našla v našem městě jiného doktora, který bere nové pacientky. Když jsem mu však řekla, od koho odcházím a že je to z důvodu nespokojenosti, tak mě odmítl vzít do péče a zaregistrovat. Nechce si totiž „udělat zle“ s mým lékařem a vzal by mě pryč jen, pokud bych lékaře neměla. Co mám dělat?***

Česká právní úprava vychází ze zásady, že lékař si nemůže vybírat jen pacienty, kteří jsou mu sympatičtí, se kterými nebude mít tolik práce nebo kteří jsou pro něj jinak výhodní. Zákon o veřejném zdravotním pojištění jasně specifikuje důvody, ze kterých výhradně může lékař pacienta odmítnout vyšetřit či převzít do péče, a pokud se nejedná o jednu ze tří níže popsanych situací,

musí lékař pacienta přijmout. Určitě je pravda, že změna lékaře může být účinným způsobem, jak ukončit spolupráci s lékařem, kterému například již z nějakého důvodu nedůvěřujeme. Je potřeba si dát ovšem pozor na to, že zákon při volbě lékaře omezuje i pacienta. Aby byla zaručena určitá stabilita a omezeno přílišné „kočování“ pacientů, které s sebou nese administrativní zátěž, říká právní předpis, že lékaře může pacient změnit jen jednou za tři měsíce.

První možnost pacienta odmítnout má lékař v případě, že nemá smlouvu s pacientovou pojišťovnou. Právo na volbu lékaře je totiž plně zaručeno pouze pro klienty pojišťovny, která daného lékaře pro své pojištěnce „nasmlouvala“. Pokud lékař nemá s Vaší pojišťovnou smlouvu, může Vám nabídnout, že Vás vyšetří „za hotové“, tedy bez vazby na zdravotní pojištění, ale může se zřejmě také rozhodnout, že Vás odmítne.

Ve druhém případě, který definuje legislativa, již lékař nejenže pacienta odmítnout zaregistrovat může, ale dokonce musí. To v situaci, kdy by přijetím dalšího pacienta bylo slovy zákona překročeno „únosné pracovní zatížení“ lékaře. Co je pro kterého lékaře ještě únosné a co již ne, to se ze zákona nedozvíme a záleží to na zvažení daného lékaře. Lékař má ale povinnost takové odmítnutí pacientovi písemně potvrdit a pacient, pokud se domnívá, že lékař ve skutečnosti svou přetíženost jen předstírá, aby se ho „zbavil“, může nechat postup lékaře prověřit svou pojišťovnou.

Právo pacienta odmítnout má lékař také tehdy, pokud je vzdálenost mezi jeho ordinací a bydlištěm pacienta příliš velká pro zajištění takzvané návštěvní služby, tedy případné kontroly přímo v místě bydliště. Toto se ale týká pouze praktických lékařů, ne gynekologa. Za žádných okolností ale nemůže lékař pacienta odmítnout, pokud je zdravotní stav pacienta kritický, tedy pokud je pacient ohrožen na životě nebo zdraví. Pokud jde o takto závažnou situaci, musí jakýkoli lékař pacienta ošetřit, jinak by

se dopustil protiprávního jednání, za které přichází v úvahu i trestní stíhání.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře

## II.2. Vyšetření u specialisty

***Zajímalo by mě, jestli v případě, že potřebuji navštívit specializovaného lékaře, např. ortopeda, musím mít žádost o vyšetření od praktického lékaře, nebo jestli můžu jít rovnou za specialistou. Když mě praktický lékař předem nevyšetřil, může mě specialista odmítnout?***

Poskytování specializované zdravotní péče blíže upravuje zákon o veřejném zdravotním pojištění. V případě, že zdravotní stav pacienta vyžaduje poskytnutí specializované péče, doporučí praktický lékař pojištěnci smluvní zdravotnické zařízení, které je schopno tuto péči na náležité úrovni poskytnout. Lékař spolu s doporučením zasílá i písemné odůvodnění a důležité zdravotní údaje včetně výsledků vyšetření a informací o dosavadní léčbě.

Na druhou stranu se přímo v zákoně říká, že ani u specializované péče není dotčeno právo pacienta na volbu lékaře a zdravotnického zařízení. Pojištěnec má právo na výběr lékaře nebo jiného odborného pracovníka, který je ve smluvním vztahu k jeho zdravotní pojišťovně. Zvolený lékař může odmítnout přijetí pojištěnce do své péče pouze tehdy, jestliže by jeho přijetím bylo překročeno únosné pracovní zatížení lékaře tak, že by nebyl schopen zajistit kvalitní zdravotní péči o tohoto nebo o ostatní

pojištěnce, které má ve své péči. Jiná vážná příčina, pro kterou může zvolený lékař odmítnout přijetí pojištěnce, je přílišná vzdálenost místa trvalého nebo přechodného pobytu pojištěnce pro výkon návštěvní služby, což se ale týká pouze praktických lékařů a na specialisty se nevztahuje. Míru únosného pracovního zatížení a závažnost příčiny pro nepřijetí pojištěnce do své péče posuzuje zvolený lékař. Lékař nemůže odmítnout pojištěnce ze stanoveného spádového území a v případě, kdy se jedná o neodkladnou péči. Každé odmítnutí převzetí pojištěnce do péče musí být lékařem pojištěnci písemně potvrzeno.

Zákon tedy jasně vymezuje případy, kdy lékař může pacienta odmítnout. Vzhledem k tomu, že chybějící doporučení od praktického lékaře zde uvedeno není, nejedná se o důvod odmítnutí. Je tedy nutné dát přednost široce koncipovanému právu pacienta na volbu lékaře a ustanovení o vydávání doporučení (poukazů) registrujícím lékařem chápat jako běžnou praxi při poskytování péče, kterou lze obecně doporučit, která ale pacienta nezavazuje. Pacient si tedy může vybrat: buď navštíví praktického lékaře a nechá se vyšetřit a případně si vystavit doporučení ke specialistovi, nebo se obrátí rovnou na specialistu.

Podle zákona je rozhodující zdravotní stav pacienta. Důvodem pacienta odmítnout nebo jej poslat k praktickému lékaři by tedy mohla být skutečnost, že podle názoru specialisty požadované vyšetření pacientův zdravotní stav nevyžaduje. Zde ovšem musí být lékař opatrný a pravděpodobně si takový úsudek může těžko vytvořit „mezi dveřmi“. Pokud by totiž odmítl vyšetřit pacienta, jehož zdravotní stav to vyžaduje, vystavuje se hrozbě žaloby, nebo i trestního oznámení.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře



## II.3. Převoz do nemocnice blíže bydlišti

***Můj přítel byl po autonehodě převezen a hospitalizován v nejbližší nemocnici od místa nehody. Nemocnice je ale vzdálená 200 km od místa trvalého pobytu, tudíž nikdo z příbuzných ani já nemůžeme přítele navštěvovat kvůli velké vzdálenosti. Má můj přítel nárok na převezení do jiné nemocnice blíže k místu trvalého bydliště, pokud by to jeho zdravotní stav umožňoval?***

---

Zákon o veřejném zdravotním pojištění zajišťuje pacientovi právo na výběr zdravotního zařízení. Podmínkou ovšem je, aby toto zdravotní zařízení bylo ve smluvním vztahu s Vaší pojišťovnou. Například u fakultních nemocnic to obvykle problém nečiní, neboť ty mívají smlouvu se všemi pojišťovnami. Zvolené zdravotnické zařízení pacienta pak může odmítnout pouze ze zákonných důvodů, zejména kapacitních. V tomto případě je povinno mu vydat písemné potvrzení. Pacient nemůže být odmítnut v případě neodkladné péče anebo ve zdravotnickém zařízení ve svém spádovém území. Pokud Váš přítel tedy podle bydliště spadá pod nemocnici, do které ho chcete převézt, tato nemocnice ho přijmout musí.

Skutečnost, že byl pacient po nehodě hospitalizován v nejbližším zdravotnickém zařízení, samozřejmě nelze zpochybňovat, tady se jednalo o záchranu jeho života a zdraví. Změna zdravotnického zařízení je ale možná, pokud Váš přítel o převoz požádá. Počítat musí s tím, že dopravu si pravděpodobně bude muset zaplatit sám. Podle zákona totiž výkony v osobním zájmu a na žádost fyzických osob, pokud jejich cílem není zachovat nebo zlepšit zdravotní stav pojištěnce, zdravotní pojišťovna nehradí.

Pokud by byl s vyřízením převozu problém, je možné také opustit zdravotnické zařízení na revers a nechat se následně hospitalizovat ve spádové nemocnici, kde pacient nemůže být odmítnut.

Doporučujeme ale zohlednit zdravotní stav pacienta a zabývat se pečlivě důvody, pro které lékař s transportem nesouhlasí.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře

## II.4. Konzultace u jiného lékaře

***Nejsem si jista správností postupu ošetřujícího lékaře. Mám možnost si u jiného odborníka ověřit, zda lékař postupoval správně? Když jsem telefonicky zkusila zjistit u jiného lékaře, zda-li bych s ním svou situaci mohla konzultovat, bylo mi řečeno kategorické „ne“, že na nic takového nemám nárok a nikdo mi takovou konzultaci neposkytne.***

Odpověď na to, zda má pacient na konzultaci u jiného lékaře právo, není jednoznačná. Zákon o ní výslovně nehovoří, zdá se tedy, že toto právo pacienta neexistuje. Na druhou stranu má podle zákona pacient právo na léčbu v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy a je zřejmé, že právě možnost pacienta požádat o odborný názor k navrhovanému léčebnému postupu jiného lékaře zvyšuje bezpečí nemocného a potenciálně i kvalitu poskytované péče.

V návrhu zákona o zdravotních službách, který na konci roku 2008 schválila vláda, následně byl ale z projednávání v parlamentu stažen, bylo výslovně uvedeno právo pacienta vyžádat si konzultační zdravotní služby od jiného poskytovatele nebo jiného zdravotnického pracovníka. Podle tohoto návrhu by pacient toto právo nemohl uplatnit v případě poskytování neodkladných zdravotních služeb, a pokud by byl hospitalizován nedobrovolně.

Musíte počítat s tím, že konzultace může být lékařem brána jako nadstandardní služba, za kterou si musíte zaplatit, je ale možné, že Vaše zdravotní pojišťovna tuto službu hraďí v rámci preventivní péče, případně bonusů pro pojištěnce. Doporučujeme Vám dotázat se na podrobnosti u pojišťovny, případně také po své pojišťovně vyžadovat, aby Vám s nezávislou konzultací postupu lékaře pomohla.

V každém případě není zakázáno zjistit si názory více odborníků a svůj zdravotní stav můžete konzultovat, s kýmkoli chcete. Lékaři však nemají povinnost Vám takovou konzultaci poskytnout a záleží tedy na konkrétním lékaři, zda je k tomu ochotný, nebo ne. Zkuste se obrátit na jiného lékaře, než kterému jste telefonovala, nepochybně se mnoho odborníků poskytnutí konzultace nebrání. Pomoci Vám mohou i Vaši známí nebo příbuzní, kteří se na možnost takové konzultace zeptají svého ošetřujícího lékaře. Pokud nejste se svým ošetřujícím lékařem spokojena, můžete lékaře také změnit.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře

## II.5. Registrace v porodnici

***Jsem ve 26. týdnu těhotenství a bydlím v Praze. Vůbec jsem netušila, že je nutné provést registraci k porodu ve vybrané porodnici. Náhodou jsem se to dozvěděla od kamarádky, a když jsem začala obvolávat pražské porodnice, bylo mi sděleno, že na můj termín už mají plno. Jak se toto vůbec může stát, pokud si platím celý život zdravotní pojištění? Chápu, že se rodí více dětí, ale to mám čekat, jestli mě náhodou v porodních bolestech někde přijmou?***

Zákon o veřejném zdravotním pojištění Vám zajišťuje právo na volbu lékaře a zdravotnického zařízení. Registrace rodiček byly zavedeny v některých porodnicích v důsledku relativně zvýšené porodnosti v posledních letech. Porodnice se tak snaží reagovat na stav, kdy jejich kapacity pro vedení porodu jsou překračovány, a registrací určitým způsobem dopředu porody plánovat. Na druhou stranu právní úprava registrace v porodnicích nezná a není možné jimi Vaše právo na volbu zdravotnického zařízení omezovat. Pokud jde o porod, zákon dokonce stejně jako v případě, kdy je pacient v kritickém stavu, zakazuje zdravotnickému zařízení, aby ženu odmítlo.

Bez ohledu na registrace se Vám samozřejmě může stát, že porodnice, kam v době porodu dorazíte, bude mít plno. Můžete se pokusit tomu předejít tím, že nejprve z domu do vybrané porodnice zavoláte. Máte ale zároveň právo na to, aby Vás ve Vámi vybrané porodnici přijali. V okamžiku přijetí se může stát, že v porodnici nebudou mít volný porodní sál, porodnice by to ale měla být schopna vyřešit tak, že než se porodní sál uvolní, umístí Vás na jiný pokoj. Zároveň je samozřejmě dobré snažit se najít porodnici, která nebude mít plno, protože pokud je kapacita porodnice překročena, může hrozit, že nedostanete nejlepší péči. Tomu můžete předejít také tím, že si s sebou k porodu přivedete kvalifikovaný doprovod, který Vám bude během porodu pomáhat, například dula.

Pokud by Vás v porodnici i přesto, že jim to zákon zakazuje, odmítli, jsou povinni Vám o tom vystavit písemné potvrzení. To může sloužit i jako důkaz, pokud si následně budete chtít na to, že jste byla odmítnuta, stěžovat. V každém případě by Vám měli být schopni v porodnici zjistit, kde jinde volno mají, a případně také zajistit transport rychlou záchrannou službou.

## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře
- ▶ § 24 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – nemožnost odmítnout pacienta

## II.6. Změna lékaře během nemocenské

***Jsem na nemocenské a při poslední návštěvě lékařky jsem s ní byla velmi nespokojená. Trvá na pokračování v současné léčbě, i když si stěžuji na vedlejší účinky léků a žádala jsem ji o změnu léků. Už k ní dále chodit nechci. Můžu změnit lékaře, i když jsem v pracovní neschopnosti?***

Tím, že jste v dočasné pracovní neschopnosti, není nijak omezeno Vaše právo na svobodnou volbu lékaře. Z právní úpravy vyplývá, že lékaře změnit můžete, a jediným omezením je, že tak můžete učinit pouze jednou za tři měsíce. Jiná omezení nejsou stanovena.

Pokud lékař, kterého chcete změnit, vede evidenci o dočasné pracovní neschopnosti, předá její vedení lékaři novému. Ten již bude vyřizovat všechny další záležitosti související s dočasnou pracovní neschopností. Bude např. vydávat potvrzení o pokračování nemoci (tzv. lístky na peníze) nebo bude rozhodovat o ukončení dočasné pracovní neschopnosti.

Změny lékaře se tedy nemusíte obávat. Právě změna lékaře bývá tím nejsnadnějším řešením nespokojenosti s lékařem, včetně období pracovní neschopnosti. Pokud je pacient s lékařem nespokojen, má k dispozici samozřejmě také další prostředky obrany jako například podání stížnosti na lékaře (více se o stížnostech dočtete v kapitole IX.4.), změna lékaře však bývá nejefektivnější také proto,

že je možno ji provést okamžitě. Pokud byste totiž pouze podala stížnost, musela byste čekat, než ji příslušný orgán vyřídí, ale zůstala byste v péči lékařky dál.

#### P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo na svobodnou volbu lékaře

## II.7. Shrnutí

- ▶ **Pacient má právo zvolit si lékaře, který mu bude poskytovat zdravotní péči.** Podmínkou je, aby lékař měl smlouvu se zdravotní pojišťovnou pacienta. Zvoleného lékaře je možné změnit jednou za tři měsíce.
- ▶ **Lékař pacienta nemůže odmítnout nikdy, pokud jde vzhledem ke zdravotnímu stavu pacienta o neodkladnou péči nebo pokud se jedná o porod.** Nemocnice pacienta nemůže odmítnout také v případě, že podle bydliště patří do jejího spádového území.
- ▶ **V ostatních případech může lékař pacienta odmítnout pouze tehdy, pokud je plně vytížen.** Praktický lékař může pacienta odmítnout také pro přílišnou vzdálenost ordinace od místa bydliště pacienta kvůli návštěvní službě, kterou je lékař povinen poskytovat. Odmítnutí musejí zdravotníci pacientovi písemně potvrdit.
- ▶ **Pacient si může svobodně zvolit i specializovaného lékaře.** K tomu nepotřebuje doporučení svého praktického lékaře. Podstatné je, že jeho zdravotní stav tuto specializovanou péči vyžaduje.
- ▶ **Pacient může svůj zdravotní stav nebo léčbu zkonzultovat s jiným než se svým ošetřujícím lékařem,** pravděpodobně si ale za takovou odbornou konzultaci bude muset zaplatit.

- ▶ **Přijetí v nemocnici k porodu není možné podmiňovat registrací v této porodnici.**
- ▶ **Lékaře je možné změnit také během pracovní neschopnosti.**



ZDRAVOTNICKÁ  
DOKUMENTACE  
A POVINNÁ  
MLČENLIVOST

III.



# III. Zdravotnická dokumentace a povinná mlčenlivost

Osobní údaje  
pacienta a jeho  
soukromí

- právo na nahlédnutí do zdravotnické dokumentace a pořízení kopií
- úhrada za kopie dokumentace
- předání údajů při změně lékaře
- právo dalších osob na přístup do dokumentace
- informace o zdravotním stavu pacienta
- povinná mlčenlivost zdravotníků

## III.1. Předání zdravotnické dokumentace při změně lékaře

***Nebyla jsem již delší dobu spokojena se svým lékařem a přehlásila jsem se k nové lékařce. Ta mi sdělila, že musím přinést svou kartu od bývalého lékaře. Ten mi ji však odmítl vydat a předal mi pouze stručný výpis, na základě kterého si nová lékařka nemůže udělat představu o mém předchozím léčení. Odmítl mi vydat i starou dokumentaci***

***po dětské lékařce, kterou jsem mu kdysi předala. Je tento postup správný? Jak zajistím, aby lékařka měla všechny informace z dokumentace? Co se stane s originálem dokumentace?***

---

Zákon výslovně upravuje, že v případě změny ošetřujícího lékaře je dosavadní lékař povinen předat nově zvolenému lékaři všechny informace potřebné pro zajištění návaznosti poskytování zdravotní péče. V praxi tak dochází k předání písemného výpisu ze zdravotnické dokumentace. O toto předání se nemusí starat pacient, ale zajistit by jej měli sami lékaři.

Váš původní lékař Vám není povinen vydat přímo originál dokumentace, i když někteří lékaři tak v praxi postupují. Lékař má zájem na tom ponechat si originál například z důvodu kontroly vykázané péče ze strany zdravotní pojišťovny nebo aby mohl v případě, že dojde ke sporu s pacientem, prokázat, že péči zajišťoval řádně. Tyto důvody sice není možné uplatnit v případě dokumentace po Vaší dětské lékařce, přesto lékař nemá povinnost Vám ji vydat.

Výpis ze zdravotnické dokumentace nebo zpráva pro nového lékaře by měla být dostačující a podrobná do té míry, aby měl nový lékař všechny potřebné informace a mohl navázat na zdravotní péči poskytovanou předchozím odborníkem. Pokud je zpráva nedostačující, tak by to s bývalým lékařem měla řešit nová lékařka a požádat jej o podrobnější výpis. Tomu je původní lékař povinen vyhovět. Nelze vyloučit, že jí lékař vyhoví i v případě, když požádá o předání originálu dokumentace.

Pokud chcete, aby lékařka měla k dispozici Vaši kompletní zdravotnickou dokumentaci, přestože ji bývalý lékař nechce vydat, můžete si nechat udělat kopie a ty lékařce předat. Máte právo požádat svého bývalého lékaře o kopie ze zdravotnické dokumentace, nejlépe písemně. Lékař je povinen Vám kopie do 30 dnů vyhotovit,

může však za ně požadovat úhradu ve výši nákladů spojených s pořízením kopií. Pokud chcete informace ze zdravotnické dokumentace získat bezplatně a co nejdříve, můžete využít svého práva na nahlédnutí do zdravotnické dokumentace za přítomnosti zdravotnického pracovníka. Při té příležitosti je možné si dokumentaci nafotit například vlastním digitálním fotoaparátem.

V případě, že si lékař originál dokumentace ponechá, je povinen jej uchovávat nejméně po dobu deseti let od okamžiku, kdy došlo ke změně lékaře. Teprve poté může dojít ke skartaci, tedy zničení dokumentace. Účelem skartace je ochrana citlivých osobních údajů pacienta a zároveň vyřazování informací, které už nejsou pro poskytování zdravotní péče potřebné. Z toho podle našeho názoru vyplývá, že právo pacienta na získání a uchování dokumentace převažuje. Pokud o to pacient požádá, měl by mu lékař po uplynutí skartační lhůty místo skartace jeho dokumentaci vydat.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta na veškeré informace ze zdravotnické dokumentace
- ▶ § 67b odst. 13 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – předávání informací ze zdravotnické dokumentace při změně lékaře
- ▶ § 67b odst. 19 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – uchovávání a skartace zdravotnické dokumentace
- ▶ § 6 a příloha č. 2 vyhlášky č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci – pravidla pro skartaci a skartační řád

## III.2. Úhrada za dokumentaci

**Požádal jsem lékaře, aby mi poskytl kopii informovaného souhlasu, který jsem podepsal před zákrokem. Nejprve mi ji nechtěl poskytnout a požadoval vysvětlení, k čemu dokument potřebuji. Nakonec mi kopii jedné strany A4 poslal poštou, nicméně požaduje za ni úhradu ve výši 500 Kč s upozorněním, že za každý den prodlení si bude účtovat 2 % z platby. Zdá se mi to přehnané. Jak se mohu bránit?**

---

Podepsaný informovaný souhlas je součástí zdravotnické dokumentace. Pacient má právo na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci, právo na bezplatné nahlížení do dokumentace za přítomnosti zdravotnického pracovníka a právo na pořízení výpisů, opisů nebo kopií dokumentace za úhradu. Požadovaná úhrada za pořízení kopií nesmí přesáhnout náklady spojené s jejich pořízením. Lékař je povinen zajistit vyhotovení kopií do 30 dnů od obdržení žádosti pacienta. Pacient není povinen lékaři podávat vysvětlení, proč o kopie žádá.

Je otázkou výkladu, co je možné rozumět pod pojmem „náklady spojené s pořízením kopií“. Obecně je možné říct, že náklady spojenými s pořízením kopie se rozumí materiálové náklady, například cena papíru, cena tisku, poštovné a podobně. V případě, že požádáte o osobní vyzvednutí kopií, měli by Vám vyhovět a poštovné neúčtovat. Výše úhrady se tedy bude lišit podle rozsahu poskytnuté dokumentace – okopírování 500 stran stojí víc než okopírování 10 stran. Záleží také na způsobu poskytnutí zdravotnické dokumentace – dnes je zdravotnická dokumentace často vedená v elektronické podobě, takže není problém ji například poslat e-mailem nebo zkopírovat na USB disk. Pak jsou materiálové náklady nulové a zdravotnické zařízení nemá právo požadovat úhradu. Některá zdravotnická zařízení a někteří lékaři do těchto nákladů ale zahrnují i osobní náklady na mzdy pracovníků, což je velmi sporné.

Podle našeho názoru jsou opodstatněnými pouze materiálové náklady a položka za úhradu času pracovníka by neměla být součástí nákladů spojených s pořízením, jinak hrozí zneužívání ze strany zdravotnických zařízení. Navíc při poskytování informací ze strany úřadů obsahuje zákon zcela stejnou formulaci a úřady přitom účtují ve svých sazebnících pouze materiálové náklady. V každém případě platí, že zdravotnické zařízení je povinno vyhotovit vyúčtování, aby si pacient mohl zkontrolovat, za jakou položku přesně platí.

Ve Vašem případě považujeme požadavek za zjevně nepřiměřený a není jasné, co všechno si lékař účtuje. Je pravděpodobné, že si v nadměrné výši účtuje právě náhradu času, který musel vynaložit ke zhotovení kopie. Takový postup hodnotíme jako protiprávní.

Doporučujeme Vám tedy uhradit pouze přiměřenou částku podle Vašeho uvážení a upozornit lékaře, že zbytek jeho požadavku považujete za nezákonný, proto nebudete tuto částku hradit. Přiměřenou částku můžete vypočítat například na základě sazebníků úhrad, které naleznete na webových stránkách mnoha zdravotnických zařízení. V případě, že lékaři zaplatíte pro jistotu například 50 Kč za zhotovení kopie plus cenu poštovních služeb, domníváme se, že lékař nebude mít reálnou šanci po Vás vymáhat více.

Na jednání lékaře, které je možné hodnotit také jako neetické, můžete také podat stížnost k České lékařské komoře či k registrujícímu orgánu. Tím je obvykle krajský úřad.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta na veškeré informace ze zdravotnické dokumentace
- ▶ § 67bb odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – lhůta pro poskytnutí kopií dokumentace a úhrada za ně

### III.3. Nemocnice odmítá vydat kopii dokumentace

***Při operaci došlo k chybě a byla mi způsobena vážná újma na zdraví. Rozhodla jsem se požadovat po nemocnici odškodné a nechat si za tím účelem vypracovat znalecký posudek. K tomu potřebuji kopii zdravotnické dokumentace. Při osobní návštěvě mi však personál oznámil, že primář zakázal, aby mi dokumentaci poskytli. Podala jsem tedy žádost nemocnici doporučeně, ale nikdo na ni neodpověděl. Jak mám dál postupovat?***

Zdravotnické zařízení má na vyřízení žádosti o kopii zdravotnické dokumentace 30 dnů od doručení Vaší žádosti. Vy jste žádost ústně podala už při Vaší první návštěvě, ale prokazatelným způsobem až doporučeným dopisem. V každém případě zdravotnické zařízení porušilo svoji zákonnou povinnost, pokud v zákonné lhůtě pro Vás kopie nevyhotovilo.

Vaše možnosti je tedy možné shrnout následovně:

V první řadě můžete podat stížnost vedení nemocnice proti nevyřízení žádosti o kopie dokumentace. Zároveň doporučujeme ve stížnosti stanovit lhůtu k vyřízení s upozorněním na Váš další možný postup, který využijete, pokud Vám nebude vyhověno.

V případě nakládání se zdravotnickou dokumentací se zároveň jedná o nakládání s osobními a citlivými údaji podle zákona o ochraně osobních údajů. Podle tohoto zákona máte vůči nemocnici jako správci údajů určitá práva. Pokud požádáte o informaci o zpracování svých osobních údajů, nemocnice je povinna bez zbytečného odkladu Vám informaci předat. V opačném případě se nemocnice dopustí správního deliktu a hrozí jí pokuta až do výše pěti milionů korun od Úřadu pro ochranu osobních údajů. Ve svém podnětu můžete úřad požádat o pomoc při zjednání nápravy.

Dále můžete podat stížnost ke zřizovateli či registrujícímu orgánu a požádat jej o součinnost při zajištění požadovaných kopií. Je také možné se obrátit na soud a požadovat, aby nemocnici přikázal Vám dokumentaci vydat. Více informací najdete kapitole IX. Můžete také požádat o spolupráci svoji zdravotní pojišťovnu, protože zdravotnická zařízení mají ve smlouvách s pojišťovnami stanovenou povinnost vést pro posouzení oprávněnosti vyúčtované zdravotní péče v průkazné formě zdravotní dokumentaci o léčbě.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta na informace ze zdravotnické dokumentace
- ▶ § 67bb odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – lhůty pro poskytování kopií zdravotnické dokumentace
- ▶ § 10, 13, 21 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů – povinnosti zpracovatele při zpracovávání osobních údajů
- ▶ § 44 a 45 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů – sankce za neoprávněné nakládání s osobními údaji

### III.4. Nedbalé vedení zdravotnické dokumentace

***Při pobytu v nemocnici jsem měl s personálem neshody, podle mého názoru mému zhoršujícímu se zdravotnímu stavu nevěnovali náležitou pozornost. Když jsem požádal o nahlédnutí do zdravotnické dokumentace, zjistil jsem tam některé nepravdivé, téměř urážlivé údaje a naopak chybějící informace o obtížích, které jsem opakovaně při hospitalizaci uváděl. V dokumentaci bylo také přelepováno a přepisováno, některé záznamy byly nečitelné a část dokumentace se ztratila. Hrozí nemocnici nějaká sankce a existuje právo pacienta změnit údaje v dokumentaci?***

Právními předpisy je dáno, co by měla zdravotnická dokumentace obsahovat. Jedná se o informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče. Nepochybně by součástí záznamů v dokumentaci měly být i subjektivní obtíže uváděné pacientem. Zdravotnické zařízení má povinnost vést zápisy ve zdravotnické dokumentaci průkazně, pravdivě a čitelně. Zápis musí být opatřen datem, identifikací a podpisem osoby, která provedla zápis. Opravy se provádějí novým zápisem s uvedením dne opravy, identifikací a podpisem osoby, která opravu provedla. Původní záznam musí zůstat čitelný. Na zdravotnickou dokumentaci se vztahuje i zákon o ochraně osobních údajů. Zdravotnické zařízení je jako správce osobních údajů povinno zabezpečit osobní údaje před ztrátou a zničením a přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k jejich změně či jinému zneužití. Má také povinnost dbát na to, aby pacient neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života pacienta.

Zdravotnická dokumentace slouží nejen k ochraně pacienta, ale i samotného zdravotnického zařízení či lékaře, kteří tak mohou prokázat, že při léčbě postupovali správně. Ve Vašem případě pravděpodobně došlo k řadě pochybení. Jak tedy situaci řešit? Nejprve je vhodné se obrátit přímo na nemocnici a požadovat po ní vysvětlení. V případě, že skutečně došlo k prokazatelnému neoprávněnému nakládání s osobními údaji, máte právo žádat odstranění závadného stavu, zejména provedení opravy či doplnění osobních údajů ve zdravotnické dokumentaci.

Teprve když neuspějete s předchozím postupem, doporučíme podniknout další kroky. Jedná se zejména o podnět k Úřadu pro ochranu osobních údajů. Ten Vám může pomoci ve zjednání nápravy. Za porušení zákona spočívající ve zpracovávání nepřesných osobních údajů či nepřijetí opatření k zamezení pozměňování údajů



či jejich ztrátě může úřad zdravotnickému zařízení uložit pokutu až do výše pěti milionů korun.

Dále můžete podat stížnost ke zřizovateli či registrujícímu orgánu zdravotnického zařízení nebo k České lékařské komoře proti konkrétnímu lékaři, který se v zápisech do zdravotnické dokumentace dopustil neetického nebo protiprávního jednání. I samotné vedení zdravotnické dokumentace je totiž možno považovat za součást postupu „lege artis“ při poskytování zdravotní péče.

V některých případech může být zdravotnické zařízení sankcionováno správou sociálního zabezpečení. To zejména pokud nevede řádně zdravotnickou dokumentaci o průběhu pracovní neschopnosti pacienta. Takovému lékaři nebo zdravotnickému zařízení může být uložena pokuta do 10 000 Kč. Smluvně je zpravidla zdravotnické zařízení vázáno k řádnému vedení dokumentace zdravotní pojišťovnou, a pokud ta zjistí, že její vedení není v pořádku, může také uplatnit vůči nemocnici sankční nástroje.

Nesprávné vedení zdravotnické dokumentace může být také zášahem do osobnostních práv. Nepravdivé, zkreslené, urážlivé nebo nečitelné údaje mohou pacienta nějakým způsobem poškodit, ať už čistě svým potenciálem jej urazit, nebo například v následné zdravotní péči u jiného lékaře, který by mohl být informacemi pomýlen, a stanovit tak nevhodný léčebný postup. V takovém případě je na místě požadovat omluvu. Pokud by se jednalo o závažnější újmy, bylo by také možné soudně vymáhat finanční zadostiučinění. V případě, že by Vám zdravotnickým zařízením byla způsobena škoda na zdraví, kterou byste nemohl prokázat vinou nedbale vedené dokumentace, mohla by důkazní povinnost teoreticky přejít na žalovanou nemocnici. Ta by pak měla prokázat, že postupovala při léčbě správně.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 67b odst. 1 až 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost vést zdravotnickou dokumentaci čitelně. Způsob provádění oprav ve zdravotnické dokumentaci
- ▶ Vyhláška 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci – obsah a nakládání se zdravotnickou dokumentací
- ▶ § 10, 13, 21, 44 a 45 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů – povinnosti zpracovatele při zpracovávání osobních údajů a sankce za neoprávněné nakládání s osobními údaji
- ▶ § 61 písm. u), § 69 písm. g), § 84 odst. 3 písm. α), § 138 odst. 1 h) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – povinnost vést zdravotnickou dokumentaci pro účely nemocenského pojištění a oprávnění okresní správy sociálního zabezpečení provádět kontrolu vedení dokumentace a udělovat sankce
- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti

### III.5. Co se stane s dokumentací v případě úmrtí lékaře

***Bohužel náhle zemřela moje výborná zubní lékařka, která pracovala ve své soukromé ordinaci. I když zatím nemám žádné problémy se zuby, zajímalo by mě, kde skončí moje dokumentace. Na koho se mám obrátit?***

Při zániku nestátního zdravotnického zařízení, ať už k němu dojde z důvodu úmrtí lékařky, nebo například jejího odchodu do důchodu, převezme zdravotnické dokumentace registrující orgán. Tím je nejčastěji krajský úřad. Toto převzetí se pacientům oznamuje nejčastěji vyvěšením na dveřích ordinace, případně jiným obdobným způsobem.

V době, kdy má u sebe úřad zdravotnickou dokumentaci, zajišťuje prostřednictvím svého pracovníka s odbornou zdravotní způsobilostí předávání potřebných výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické

dokumentace. V okamžiku, kdy si zvolíte nového lékaře, úřad mu na jeho nebo Vaši žádost neprodleně předá zdravotnickou dokumentaci.

Vaši dokumentaci by tedy měl nyní spravovat krajský úřad. Pokud tomu tak není, je možné, že zatím zdravotnické dokumentace nepřevzal. Můžete jej tedy na tuto situaci upozornit. Pověření zaměstnanci úřadu jsou oprávněni vstupovat do zdravotnických zařízení a dokumentaci převzít, jsou zároveň povinni chránit údaje ze zdravotnické dokumentace před zneužitím nebo ztrátou, avšak nejsou oprávněni do ní nahlížet.

V případě, že by se nejednalo o soukromou praxi, jak tomu bylo u Vás, ale o zrušené státní zdravotnické zařízení, přechází úkoly správního úřadu na jeho zřizovatele, kterým může být například ministerstvo zdravotnictví.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 67b odst. 14 až 18 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – nakládání se zdravotnickou dokumentací po zániku zdravotnického zařízení

### III.6. Co se stane s dokumentací v případě úmrtí pacienta

***Před několika lety mi zemřel tatínek v nemocnici. Bohužel mi nikdo nebyl schopný říct příčinu smrti a vlastně ani nevím, zda byla provedena pitva. Chtěla jsem se zeptat, jestli mám právo i po takové době nahlédnout do zdravotnické dokumentace. Co pro to mám udělat?***

Právo na informace o zemřelém mají osoby blízké. Jako dcera zemřelého osobou blízkou nepochybně jste. Za osobu blízkou se totiž považuje příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní (např. druh a družka).

Zákon Vám jako osobě blízké dává právo na informace o zdravotním stavu zemřelého tatínka, příčinách úmrtí a výsledku pitvy, právo v přítomnosti zdravotnického pracovníka nahlížet do zdravotnické dokumentace nebo do jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, na pořízení výpisů, opisů nebo kopií těchto dokumentů. Tato práva máte, pokud Váš tatínek za života neurčil jinak a přístup k těmto informacím nezakázal. Pokud by tak z jakéhokoli důvodu výslovně učinil, měla byste právo na informace ze zdravotnické dokumentace pouze v případě, že by to bylo v zájmu ochrany Vašeho zdraví nebo dalších osob, a to pouze v rozsahu nezbytném pro tuto ochranu zdraví.

Nahlížení do dokumentace i pořizování jejích kopií Vám tedy musí být umožněno, a to v příslušném zdravotnickém zařízení. Stejně tak máte právo na osobní vysvětlení ze strany lékařů. Zdravotnická dokumentace by Vám nemohla být zpřístupněna v případě, že by již byla skartována, a tedy zničena. Ve Vašem případě by se tak nemělo stát, protože ke skartaci může dojít až po deseti letech od úmrtí pacienta.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost zdravotnických pracovníků zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67ba odst. 3 a 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – poskytování informací o zemřelém pacientovi
- ▶ § 11 a 15 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti a přechod těchto práv po smrti osoby

### III.7. Právo jiných osob na informace o zdravotním stavu pacienta

***Mám kamarádku, která je vážně nemocná a kvůli své nemoci bývá často hospitalizována. Máme mezi sebou blízký vztah, proto bychom obě uvítaly, kdybych mohla být v případě její hospitalizace informována o jejím zdravotním stavu stejně, jako kdybych byla příbuzná. Jak situaci řešit?***

---

Vzhledem k tomu, že jako její kamarádka nejste považována za osobu blízkou, neměli by Vám zdravotníci bez výslovného souhlasu pacientky poskytovat vůbec žádné informace. Jsou totiž povinni zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech týkajících se pacienta, o kterých se dozvěděli při výkonu svého povolání. Výjimkou je ale případ, kdy pacient dá souhlas s poskytnutím informací, proto je nejlepším řešením, aby Vaše kamarádka dala výslovný souhlas s tím, aby Vám byly informace poskytovány.

Vaše kamarádka má právo určit, že můžete být informována o jejím zdravotním stavu. Tímto způsobem může zvolit jakoukoli osobu, nemusí se samozřejmě jednat jen o příbuzné, ale může jít o kohokoli z řad přátel, známých. Může také určit, abyste měla rovněž právo nahlížet do její zdravotnické dokumentace a pořizovat z ní kopie. Na základě takového souhlasu Vám pak vznikne právo na informace a případně i na přístup ke zdravotnické dokumentaci, a to kdykoliv, nejen v případě akutního zdravotního stavu Vaší kamarádky. Tento souhlas s poskytováním informací může Vaše kamarádka poskytnout kdykoliv a zároveň jej zase kdykoliv odvolat.

Určení osoby, které lze poskytovat informace, se zapisuje do zdravotnické dokumentace a pacient záznam stvrdí svým podpisem. Pacienti tento souhlas obvykle podepisují při přijetí do nemocnice nebo v rámci souhlasu se zákrokem.

V případě, že Vaše kamarádka neví dopředu, v které nemocnici bude hospitalizována, a lze očekávat, že by při hospitalizaci mohla být v takovém stavu, kdy nebude moci sama udělit souhlas s poskytováním informací, je vhodné takový souhlas připravit předem. Prohlášení, ve kterém Vás ustanoví jako osobu, která má být informována o jejím zdravotním stavu, může sepsat sama a nechat na listině ověřit svůj podpis. Pokud se s touto listinou dostavíte do zdravotnického zařízení, kde leží Vaše kamarádka, lékaři tak budou mít jistotu, že je to její skutečná vůle, a měli by Vám poskytnout informace.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost zdravotnických pracovníků zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta na informace ze zdravotnické dokumentace
- ▶ § 67ba odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – určení osoby, které mají být poskytovány informace o zdravotním stavu pacienta

### III.8. Poskytnutí informací bez souhlasu pacienta

***Už jsem plnoletá, přesto praktická lékařka bez mého vědomí poskytla citlivé informace o mém zdravotním stavu mojí matce a umožnila jí nahlížet do mé zdravotnické dokumentace. Lékařka tvrdí, že nepochybila. Měla na to právo? A jak se bránit?***

Dospělý občan, který nemá v tomto ohledu omezenou právní způsobilost, rozhoduje sám svobodně o tom, kdo má mít přístup k jeho citlivým osobním údajům a komu umožní přístup do své zdravotnické dokumentace. Dosažením věku 18 let

zaniká právo rodičů znát i bez souhlasu dítěte jeho zdravotní stav. Lékařka by to měla vědět a respektovat.

Vaše matka by měla právo na aktuální informace o Vašem zdravotním stavu bez Vašeho souhlasu pouze v případě, kdybyste nemohla s ohledem na svůj stav (typicky stav bezvědomí) určit osoby, které mají být o Vašem zdravotním stavu informovány. Toto právo totiž mají osoby blízké, mezi které samozřejmě patří i Vaše matka. Osobou blízkou se rozumí příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner v registrovaném partnerství, druh. Právo na aktuální informace o zdravotním stavu však nezakládá právo na přístup do zdravotnické dokumentace. Pokud nesouhlasíte s tím, aby Vaše matka (nebo kdokoliv jiný z blízkých osob) byla informována o Vašem zdravotním stavu, a to ani pokud budete například v bezvědomí, máte právo poskytnutí informací zcela zakázat. Lékař o tomto zákazu provede zápis do zdravotnické dokumentace a požádá Vás o stvrzení podpisem.

Nemůžete však zakázat přístup do dokumentace osobám, kterým vyplývá toto právo ze zákona a jejich funkce (například zdravotníci poskytující péči, hygienická stanice, revizní lékaři zdravotní pojišťovny a další).

Problém může v praxi nastat, pokud se jedná o nezletilou osobu, která je ve věku blízkém zletilosti (například 16–17 let). V takovém případě nezletilý pacient již může být způsobilý dávat k většině zákroků svůj souhlas samostatně, pravděpodobně ale není možné zakázat, aby rodiče byli o jeho zdravotním stavu informováni a aby mohli nahlížet do zdravotnické dokumentace. Výjimkou je situace, kdy je zde podezření, že rodiče, případně jiný zástupce nezletilého, zneužívají rodičovská práva (týrání, ohrožování zdravého vývoje).

Z výše uvedeného pro Váš případ vyplývá, že lékařka pravděpodobně neměla právo informace Vaší matce poskytnout ani jí umožnit nahlížet do Vaší zdravotnické dokumentace. Nejednalo se o akutní stav,

kdy nebylo možné si vyžádat Váš souhlas s poskytnutím informací osobě blízké. Patrně tak došlo k porušení zákonné povinnosti mlčenlivosti.

Vzhledem k tomu, že lékařka vinu nepřiznala a nějaká domluva například na omluvě patrně nebyla možná, můžete podat stížnost k České lékařské komoře, k registrujícímu orgánu nebo ke zřizovateli zdravotnického zařízení, pokud lékařka nevykonává samostatnou praxi. Další informace najdete závěrečné kapitole. Dále máte možnost obrátit se na Úřad pro ochranu osobních údajů, protože jednání lékařky je možno kvalifikovat i jako přestupek.

Pokud by Vám jednání lékařky způsobilo škodu či závažnější nemateriální újmu, bylo by možné se domáhat v občanskoprávním řízení omluvy nebo finanční náhrady žalobou na ochranu osobnosti nebo na náhradu škody. V nejzávažnějších případech zneužití zdravotnické dokumentace se dokonce může jednat o trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji. Pak je možné podat trestní oznámení a věc by měla být orgány činnými v trestním řízení prověřena.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – poskytnutí informace nezbytné k zajištění péče o pacienta osobám blízkým pacientovi
- ▶ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost zdravotnických pracovníků zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta na informace ze zdravotnické dokumentace a právo zakázat poskytování těchto informací
- ▶ § 67ba odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – možnost zakázat poskytování informací osobám blízkým
- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, právo na ochranu soukromí
- ▶ § 44 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů – sankce za neoprávněné nakládání s osobními údaji
- ▶ § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji



### III.9. Telefonické poskytování informací příbuzným

***Od bývalé manželky jsem se dozvěděl, že naše dcera utrpěla na letním táboře úraz a byla hospitalizována. Když jsem volal do nemocnice, odmítli mi sdělit jakékoliv informace o jejím zdravotním stavu. Dokonce mi ani nechtěli potvrdit, zda dcera vůbec v jejich nemocnici leží. Bohužel kvůli svému pobytu v zahraničí jsem nemohl přijet osobně. Pro naši dětskou lékařku nikdy nebyl problém informace poskytnout telefonicky. Nejedná se tedy o porušení rodičovských práv?***

---

Jako rodič máte rodičovskou zodpovědnost a zároveň práva a povinnosti při péči o dítě. Na tom nic nemění ani to, zda má dítě v péči Vaše manželka. Jen ve výjimečných případech zanedbávání dítěte totiž soud může rodičovskou zodpovědnost omezovat. Právo na informace o zdravotním stavu dítěte tedy jako zákonný zástupce máte. Problém je v tom, že zároveň jsou zdravotníci vázáni mlčenlivostí a nemohou informace podat komukoliv. Tazatel má povinnost svůj vztah k pacientovi prokázat, ale přes telefon není možné ověřit totožnost volajícího. Zdravotníci jsou tak vystaveni dvěma protichůdným tlakům – na jednu stranu mají povinnost Vás informovat, ale na druhou stranu, kdyby poskytli informace někomu neoprávněnému, hrozily by jim za to sankce.

Poskytování informací telefonicky (nebo třeba i přes internet) zákon výslovně neupravuje a nezakazuje, ukládá však povinnost zdravotníkům poskytovat informace jen oprávněným osobám a případně i ověřovat jejich totožnost. V případě dětské lékařky to nemusel být problém, protože pravděpodobně rozpoznala Váš hlas. Také se doporučuje zvolit si pro telefonickou komunikaci s lékařem určité heslo, na jehož základě lékař pozná, že voláte opravdu Vy. V případě

nepředvídané hospitalizace jako ve Vašem případě to však není prakticky možné. V takovém případě byste se měl pokusit přesvědčit personál například sdělením dceřina rodného čísla, místa narození, bydliště, případně jiné informace, kterou by jiná třetí osoba pravděpodobně neznala. To by pro ně mohlo být věrohodnou zárukou, že skutečně mluví s otcem dítěte, záleželo by ale na jejich uvážení. Také je možné zkusit požádat o součinnost bývalou manželku, pomocí ní se například může pro telefonickou komunikaci s Vámi zvolit určité heslo, které by se zapsalo do zdravotnické dokumentace. Případně by bylo také možné, aby Vás rozpoznala dcera, pokud by to její zdravotní stav umožňoval.

V praxi se Vámi uváděný problém příliš nevyskytuje, protože obecně se za porušení mlčenlivosti nepovažuje, pokud zdravotnické zařízení při neplánované hospitalizaci poskytne telefonicky informaci o této hospitalizaci osobám, které se představí jako osoby blízké. Postup zdravotníků ve Vašem případě pravděpodobně nelze hodnotit jako chybný, na druhou stranu personál mohl být vstřícnější a pokusit se ověřit Vaši totožnost podle jiných kritérií. V tomto případě by mohl pomoci podnět vedení nemocnice s doporučením, aby vypracovali vhodnou metodiku, jak postupovat v takových případech, aby nebylo zbytečně zasahováno do rodičovských práv a zároveň aby byly chráněny citlivé osobní údaje hospitalizovaných osob.

Je nutné si také uvědomit, že dnes je ochrana soukromí jednou z důležitých hodnot. Jakékoli informace je možné sdělovat pouze se souhlasem dotyčné osoby, v případě nezletilých nebo právně nezpůsobilých se souhlasem jejich zástupce. Často i pouhé sdělení, zda je pacient hospitalizován, i bez dalších doplňujících údajů, může být velmi citlivou informací v případě hospitalizace například v psychiatrické léčebně, na onkologickém oddělení a podobně.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost zdravotnických pracovníků zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo pacienta a jeho zákonných zástupců na informace ze zdravotnické dokumentace
- ▶ § 67bb odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo zdravotnického pracovníka požadovat prokázání totožnosti
- ▶ § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – práva a povinnosti rodičů

### III.10. Předávání informací

***Během porodu v porodnici jsem odmítla antibiotika, které mi doporučovali kvůli zjištěnému streptokoku. Se zdravým dítětem jsem se na druhý den rozhodla odejít domů, přestože se doporučuje zůstat tři dny. Podle zdravotnického personálu jsem prý z těchto důvodů ohrozila dítě. Krátce po návratu domů mě navštívily sociální pracovníce. Mají vůbec pracovníci porodnice právo o mě podávat zprávy sociálce? Komu mohou bez mého vědomí poskytovat o mě informace?***

Zdravotničtí pracovníci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem zdravotnického povolání. Tato povinnost se týká i pracovníků nemocnice, kteří sami přímo neposkytují zdravotní péči (sekretářka, právník, mluvčí). Mlčenlivost musí být zachována jak o skutečnostech medicínského, tak i jiného charakteru.

Z povinné mlčenlivosti sice existují určité výjimky, ty však musejí být stanoveny přímo v zákoně. Výjimkou je především situace, kdy je informace poskytována se souhlasem dotyčné osoby. Takový souhlas by měl být konkrétní, jednoznačný a v písemné formě.

Mezi důvody, kdy je možné poskytnout informace o pacientovi bez jeho souhlasu, se zahrnuje i předávání informací mezi zdravotnickými pracovníky při poskytování péče a pro zajištění její návaznosti. Dále se jedná o osoby stanovené zákonem, které vykonávají určitou funkci, a proto mají přístup do zdravotnické dokumentace: například revizní lékaři zdravotní pojišťovny, pověření členové České lékařské komory při prošetřování stížnosti, lékaři orgánu sociálního zabezpečení, soudní znalci při zpracování znaleckého posudku a další vymezené osoby. V těchto případech platí, že oprávněná osoba má právo pouze na informace v rozsahu nezbytně nutném pro potřeby splnění svého úkolu. Mezi další výjimky, kdy není třeba souhlas dotyčné osoby, patří oznámení spáchání trestného činu orgánům činným v trestním řízení nebo oznámení orgánu sociálněprávní ochrany, pokud rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají či zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.

Zdravotníci by v takovém případě měli zvážit, zda se skutečně jedná o zanedbávání péče o dítě. Pokud totiž rodič pouze vykonává svá práva a nelze dospět k závěru, že by tím zneužíval rodičovskou odpovědnost, pak nelze prolomit povinnou mlčenlivost. V případě odmítnutí antibiotik matkou během porodu se jedná o její právo, které je nutné respektovat. Právně způsobilá osoba může odmítnout jakýkoliv zákrok a léčbu, byť by se jednalo o rodící ženu. Co se týče předčasného odchodu z porodnice, tak pokud se jedná o zdravé dítě, tak je právem zákonných zástupců se rozhodnout, kdy z porodnice odejdou. Ve Vašem případě tedy lze dovodit, že s největší pravděpodobností nebyly naplněny podmínky k podání oznámení orgánu sociálněprávní ochrany dětí a že došlo k porušení povinné mlčenlivosti ze strany zdravotnických pracovníků.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 7 odst. 2, § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – právo a povinnost oznámit úřadu neplnění rodičovských povinností
- ▶ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost zdravotnických pracovníků zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67b odst. 10 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – osoby oprávněné nahlížet do zdravotnické dokumentace
- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, soukromí, lidské důstojnosti

### III.11. Narušení soukromí

***Během svého pobytu v nemocnici jsem nebyla spokojena s nerespektováním svého soukromí. Aniž by se mě na to někdo ptal, byli u vyšetření přítomni studenti medicíny. Až potom, co jsem s tím vyjádřila nesouhlas, se to už nestalo. Některá vyšetření a konzultace s lékaři probíhaly na pokoji v přítomnosti ostatních pacientek. I během vyšetřování v ordinaci se stávalo, že personál nechal dveře pootevřené, a kdokoliv tak mohl nahlédnout do místnosti. Provozní důvody prý neumožňují jiné postupy. Jsem jen citlivější než většina pacientů, nebo to opravdu není v pořádku?***

Zdravotničtí pracovníci by měli respektovat Vaše právo na lidskou důstojnost a zachovávat Vaše soukromí v co nejvyšší míře. Zdravotníci jsou ze zákona povinni vykonávat zdravotnické povolání svědomitě, poctivě, s hluboce lidským vztahem k občanům a s vědomím odpovědnosti ke společnosti. Vzhledem k tomu, že bez souhlasu pacienta by z důvodu zachování jeho soukromí neměl být vyšetření a konzultaci přítomen nikdo další kromě osob bezprostředně poskytujících péči, měli by se zdravotníci nejdříve dotázat na Váš souhlas.

Souhlas s přítomností dalších osob by měl být vyžádán předem a odmítnutí by mělo být bez výhrady respektováno. Pokud je pacient nucen přítomnost dalších osob odmítat až v situaci, kdy již dochází k narušování jeho soukromí (ať už jde o studenty medicíny, nebo jiné pacienty), jedná se o porušení práva.

Zdravotnické zařízení má možnost si již při příjmu pacienta vyžádat jeho souhlas s přítomností studentů medicíny a případně také s možností nahlížet do jeho zdravotnické dokumentace. Stejně tak by měl mít pacient možnost, aby vyšetření a konzultace probíhaly v soukromí a bez přítomnosti spolupacientů. Na základě komunikace se zdravotníky a respektování přání pacienta z jejich strany by k situacím, kterou popisujete, nemělo docházet.

V praxi dochází k narušování soukromí pacientů i v ambulantních ordinacích lékařů, kdy je pacient v čekárně nucen sdělovat před ostatními zdravotní sestře, s jakým problémem přišel, nebo v lékárnách, kde pacient musí konzultovat výběr léku za přítomnosti dalších osob stojících v řadě za ním. Takovou praxi je však nutné z hlediska soukromí pacienta považovat za nepřijatelnou.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, soukromí, lidské důstojnosti
- ▶ § 55 odst. 1 a 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost vykonávat zdravotnické povolání svědomitě, poctivě, lidsky a povinnost zachovávat mlčenlivost
- ▶ § 67b odst. 11 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – přístup studentů do dokumentace se souhlasem pacienta

### III.12. Shrnutí

Zdravotničtí pracovníci i ostatní zaměstnanci zdravotnického zařízení jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všem, co se dozvěděli o pacientovi při výkonu svého povolání, zároveň jsou povinni dbát na zachování soukromí pacienta a neumožnit, aby se s jeho osobními údaji mohly seznámit neoprávněné osoby.

#### **Za jakých podmínek se poskytují informace o pacientovi a informace z jeho zdravotnické dokumentace:**

- ▶ Pacient má právo na informace o svém zdravotním stavu, dále právo nahlížet do zdravotnické dokumentace a na pořízení kopií z této dokumentace za úhradu. Má také právo určit osobu, která bude mít stejná práva. Pokud není pacient s ohledem na svůj zdravotní stav schopen takovou osobu určit, mají právo na aktuální informace o jeho zdravotním stavu osoby blízké, ladaže to pacient předem zakázal.

#### **Bez souhlasu pacienta je možné využívat a předávat informace o něm a z jeho zdravotnické dokumentace pouze na základě oprávnění v zákoně, především:**

- ▶ při využití samotnými zdravotnickými pracovníky při poskytování péče,
- ▶ v případě poskytnutí informací oprávněné osobě ve veřejno-právní funkci (kontrolní funkce, znalci),
- ▶ v případě povinného oznámení spáchání trestného činu orgánu činném v trestním řízení nebo zanedbávání péče o dítě orgánu sociálně-právní ochrany dětí.



ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ,  
POPLATKY A ÚHRADY

IV.



## IV. Zdravotní pojištění, poplatky a úhrady

### Platby a zdravotní péče

- práva a povinnosti pojišťoven
- práva a povinnosti pojištěnce
- zdravotní péče podle úhrady (péče plně hrazená, spoluúčast, nadstandard)
- regulační poplatky a případy osvobození

### IV.1. Zdravotní pojištění a plátcí pojistného

***Momentálně nejsem zaměstnaný, vypomáhám u rodičů na zahradě, musím si tedy platit zdravotní pojištění ze svého. Přitom lékařskou péči vůbec nevyužívám, ani když jsem nemocný. Je možné se vůbec ze zdravotního pojištění odhlásit? A co když odjedu do zahraničí?***

Ze zákona je zdravotně pojištěný každý, kdo má na území ČR trvalý pobyt. Bez ohledu na trvalý pobyt je dále pojištěný každý, kdo je v ČR zaměstnaný. Stát má zájem na tom, aby byl každý pojištěn, protože kdokoli může potřebovat lékařskou péči a nemusel by mít dostatek prostředků, aby si ji uhradil sám. Z tohoto pojištění se nelze odhlásit, vzniká automaticky narozením, vznikem pracovního poměru nebo získáním trvalého pobytu. Zdravotní

pojištění a zároveň povinnost hradit pojistné tedy logicky zaniká úmrtím, ukončením pracovního poměru osoby bez trvalého pobytu nebo ukončením trvalého pobytu na území ČR. Pokud se tedy například odstěhujete do zahraničí a zrušíte si trvalý pobyt v ČR, nemusíte pojistné hradit.

Za zdravotně pojištěné osoby musí někdo hradit pojistné na zdravotní pojištění. To si hradí sám pojištěnec, jeho zaměstnavatel nebo stát. Pokud nespadáte do kategorie pojištěnců, za které platí pojistné stát nebo zaměstnavatel, musíte ho hradit sám. Jinak Vám poroste dluh na nezaplaceném pojistném.

Stát platí pojistné například za nezaopatřené děti a studenty, důchodce, rodiče na mateřské a rodičovské dovolené, uchazeče o zaměstnání evidované na úřadu práce, osoby pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi a osoby společně posuzované, osoby závislé na péči jiné osoby, osoby pečující o ně, osoby ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody, osoby invalidní, osoby celodenně pečující o dítě předškolního věku a v dalších případech. Přesný výčet a další podmínky jsou obsaženy v § 7 zákona o veřejném zdravotním pojištění. Můžete se také blíže informovat u své zdravotní pojišťovny.

V případě, že nejste zaměstnaný (přestože vykonáváte jinou neplacenou činnost), nespadáte do žádné ze skupin státem hrazených pojištěnců a zároveň si nechcete hradit pojistné sám, nezbyvá Vám, než se zaregistrovat na úřadu práce.

Pokud odjedete na delší dobu do zahraničí a zároveň si ponecháte trvalý pobyt v ČR, zdravotní pojištění Vám sice trvá, nemusíte však platit pojistné:

- ▶ po dobu, kdy jste nepřetržitě v cizině déle než 6 měsíců,
- ▶ pokud jste po tuto dobu v cizině zdravotně pojištěn a doložíte to následně zdravotní pojišťovně,

- ▶ ode dne, který je uveden v prohlášení o pobytu v cizině, ne však dříve než dnem následujícím po dni, kdy bylo prohlášení doručeno pojišťovně.

V tomto období pak nebudete mít nárok na úhradu péče hrazené ze zdravotního pojištění. Pokud zpětně nedoložíte své pojišťovně uzavřené zdravotní pojištění v cizině, budete muset pojistné zpětně doplatit.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 2 až 8 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – kdo je zdravotně pojištěn a za které pojištěnce hradí pojistné stát

## IV.2. Péče v zahraničí – mezistátní úhrady

***Jsem těhotná, ale žiji v Irsku. Přesto bych chtěla родit v ČR, ale neplatím si zde zdravotní pojištění, protože mi na pojišťovně řekli, že je to trestné si platit dvě pojištění v Irsku i v ČR. Mohli byste mi poradit, či zkusit odhadnout, kolik by mohl stát porod v ČR?***

Občan Evropské unie by měl být opravdu pojištěn pouze v jednom členském státě, nicméně kdybyste si platila pojištění ve dvou státech (ať již s úmyslem, nebo z neznalosti), pak by to jistě trestné nebylo. Jediným nepříznivým důsledkem by pro Vás byla zbytečná úhrada za duplicitní pojistné.

U českých zdravotních pojišťoven je to takto: propláčí se jen nutná, neodkladná a neplánovaná léčba v zahraničí, a to do výše úhrad u nás. Výjimkou je ambulantní péče bez nutnosti hospitalizace (např. zubní ošetření), za kterou pojištěnci mohou cíleně vycestovat

do jiného státu Evropské unie. Tuto péči naše zdravotní pojišťovny proplácí opět jen do výše a za podmínek pro úhradu v České republice. K prokazování nároku na péči v rámci Evropské unie slouží evropský průkaz zdravotního pojištění. U pojišťoven jiných států to bude pravděpodobně podobné, přesto Vám doporučujeme se informovat přímo u Vaší zdravotní pojišťovny v Irsku, zda a za jakých podmínek by proplatila náklady na porodní péči v ČR. Je totiž možné, že se hradí neplánovaný, předčasný porod, ale úmyslné vycestování za porodem v řádném termínu by pojišťovna neproplatila. Takto by nejspíše postupovaly české pojišťovny na základě české právní úpravy.

Pokud chcete mít dopředu jistotu, že Vám bude péče proplacena, máte možnost si předem zažádat na evropském formuláři E 112 u své zdravotní pojišťovny o souhlas. Pokud pojišťovna bude s Vaší žádostí souhlasit (záleží však na jejím posouzení), proplatí Vám poté i zdravotní péči, za kterou vycestujete do zahraničí plánovaně. Chcete-li vědět více o této možnosti, doporučujeme Vám informovat se přímo u Vaší zahraniční zdravotní pojišťovny. Bližší informace na toto téma Vám také může poskytnout Centrum mezistátních úhrad<sup>1)</sup>.

Pokud však máte stále trvalý pobyt v ČR, i když momentálně žijete v zahraničí, a neplatíte v ČR zdravotní pojištění na základě dlouhodobého pobytu v cizině, stačí, když dlouhodobý pobyt v cizině přerušíte a znovu se přihlásíte k českému zdravotnímu pojištění. V takovém případě Vám opět vzniká nárok na veškerou hrazenou zdravotní péči.

Co se týče nákladů vzniklých při porodu a v souvislosti s porodem v případě, že by si je rodička hradila sama, ty mohou být velmi variabilní. Jistě by záleželo na průběhu porodu, případných komplikacích, které při něm mohou nastat (např. akutní císařský řez), a také na délce hospitalizace.

---

1) [www.cmu.cz](http://www.cmu.cz)

Úhrada lékařských zákroků, včetně porodní a poporodní péče, se řídí vyhláškou č. 134/1998 Sb. a 464/2008 Sb. a stanoví se jako součin počtu bodů, kterými jsou ohodnoceny jednotlivé lékařské výkony, a hodnoty jednoho bodu v korunách. Samotný vaginální porod je sice ohodnocen pouze 851 body, ale je třeba počítat s dalšími výkony, jako jsou předporodní a poporodní vyšetření a zákroky, výkony v případě komplikací a počtem ošetrovacích dní.

Podle informací dostupných na internetu se celková cena přirozeného porodu včetně několikadenní hospitalizace pohybuje kolem devíti tisíc korun. Porodnice by měla rodičkám, které nejsou zdravotně pojištěny, účtovat stejnou cenu jako pojišťovněm.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 14 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – úhrada péče v cizině

### IV.3. Práva a povinnosti pojištěnce vůči pojišťovně

***Díky špatné informaci pracovnice zdravotní pojišťovny mi vznikl dluh, který nemám doposud uhrazený. Mám zkušenosti s tím, že jakákoliv povinnost pojištěnce je tvrdě vymáhána, ale pojišťovna si své povinnosti neplní. Když jsem se k nim přihlásila, ani mi neposlali kartičku pojištěnce a musela jsem to několikrát urgovat. Ted' jsem ale žádala o zubní protézu, která by měla být hrazena pojišťovnou, ale nevím, zda ji dostanu i přes svůj dluh. Jaká mají vůbec pojištěnci práva vůči své pojišťovně?***

Pojišťovna má ze zákona povinnost vymáhat na plátcí pojistného, který neplatí řádně a včas, zaplacení dlužné částky včetně penále. Výše penále je stanovena zvláštním zákonem a činí 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den, kdy trvá dluh u pojišťovny. Pojišťovna si tedy nemůže vybrat, zda bude úhradu vymáhat, nebo ne. Jestli je pojistné správně uhrazeno, by si měl pojištěnec hlídat sám. Na druhou stranu pokud Vás pracovníci pojišťovny mylně informují, tak to také není v pořádku. Proto lze pojištěncům doporučit, aby si podobné informace od pojišťovny nechali vydat písemně.

Právo na hrazenou zdravotní péči však dluhem ani neaplacením pojistného není nijak dotčeno. Zubní protézu byste tedy měla dostat bez ohledu na Váš dluh.

Jako klientka máte vůči své zdravotní pojišťovně tato práva:

- ▶ na zajištění dostupné zdravotní péče bez přímé úhrady,
- ▶ podílet se na kontrole hrazené poskytnuté zdravotní péče – jedenkrát ročně máte právo na bezplatné poskytnutí výpisu z osobního účtu pojištěnce o hrazené zdravotní péči a zaplacených regulačních poplatcích za období posledních 12 měsíců,
- ▶ obrátit se na svoji zdravotní pojišťovnu, pokud se domníváte, že Vám není poskytována náležitá zdravotní péče (například pokud lékař odmítne provést výkon spadající do hrazené zdravotní péče, nebo Vás odmítne bezdůvodně zaregistrovat),
- ▶ na bezplatné vydání průkazu pojištěnce nebo náhradního dokladu,
- ▶ na změnu zdravotní pojišťovny jednou ročně,
- ▶ na uhrazení částky přesahující limit pro regulační poplatky (více v kapitole IV.12.).

Mezi Vaše povinnosti naopak patří:

- ▶ platit pojistné, pokud je za Vás neplatí stát nebo zaměstnavatel,
- ▶ oznamovat pojišťovně skutečnosti stanovené zákonem:
  - ▶ skutečnosti rozhodné pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit pojistné do 8 dnů,
  - ▶ zahájení nebo ukončení samostatné výdělečné činnosti do 8 dnů,
  - ▶ narození dítěte zákonným zástupcem do 8 dnů (pojišťovně matky dítěte),
  - ▶ změnu jména, příjmení, trvalého pobytu nebo rodného čísla,
  - ▶ ztrátu nebo poškození průkazu pojištěnce,
  - ▶ změnu pojišťovny svému zaměstnavateli, případně i pojišťovně, pokud jí tuto skutečnost nesdělil zaměstnavatel,
- ▶ vrátit průkaz pojištěnce při zániku zdravotního pojištění, změně zdravotní pojišťovny a dlouhodobém pobytu v zahraničí.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 a 12 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – práva a povinnosti pojištěnce
- ▶ § 43 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – osobní účet pojištěnce
- ▶ § 8 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – povinnost platit pojistné

## IV.4. Když pojišťovna nezajišťuje zdravotní péči

***Přihlásila jsem se k nově vzniklé zdravotní pojišťovně. Nalákali mě na různé příspěvky a výhody. Na můj dotaz mi sdělili, že nemusím mít obavy a že mě musí ošetřit každý lékař a oni pak následně péči proplácejí. Teď jsem však zjistila, že mě žádný doktor neošetří, protože pojišťovna s nimi nemá uzavřené smlouvy. Ke své předchozí pojišťovně***

***se však mohu vrátit až po roce. Pokud chci navštívit lékaře, musím si vše hradit sama a na to nemám. Přitom mám zdravotní problémy a zdravotní péči potřebuji. Jak situaci řešit?***

---

Podobná situace postihla mnoho dalších pojištěnců, kteří se přihlásili k nové zdravotní pojišťovně, která nemá dostatečnou síť smluvních lékařů, a až následně zjistili, že je žádný lékař v místě bydliště a okolí nepřijme. Dokonce je odmítají i jejich registrující lékaři, nebo požadují úhradu v hotovosti. Problém s dostupností zdravotní péče nastává hlavně u sociálně slabých občanů, kteří si úhradu v hotovosti nemohou dovolit. V praxi se však nemusí jednat jen o novou zdravotní pojišťovnu, ale i o déle existující pojišťovny, které však nemají dostatek lékařů ve všech oblastech ČR. V ideálním případě by si proto měl pojištěnec předem ověřit, zda má nová pojišťovna uzavřenou smlouvu s jeho registrujícími lékaři a dalšími lékaři v místě bydliště.

Pokud potřebujete akutní neodkladnou péči, musí Vás ošetřit jakýkoliv lékař, i ten, s kterým nemá Vaše pojišťovna smlouvu. Není zcela jasné, co ještě do pojmu „neodkladná péče“ spadá a co už ne. Pokud však potřebujete běžná lékařská ošetření, preventivní prohlídky apod., lékař Vás odmítnout může.

Máte pravdu, že změnit pojišťovnu lze jen jednou za 12 měsíců, a to k prvnímu dni kalendářního čtvrtletí (k 1. 1., 1. 4., 1. 7. a k 1. 10.). V případě, že byste se k nové pojišťovně zaregistrovala (např. 10. 4.), ale dosud by neproběhla přeregistrace k prvnímu dni čtvrtletí (tedy 1. 7.), a Vy byste si to rozmyslela, bylo by možné v mezidobí registraci stornovat, a zůstat tak u své původní zdravotní pojišťovny. Zrušení registrace je vhodné provést průkazným způsobem, tedy doporučeným dopisem. Po datu přeregistrace už náprava není možná a k původní pojišťovně se lze vrátit až po uplynutí jednoho roku.



Zdravotní pojišťovny mají povinnost zajistit svým pojištěncům dostupnou zdravotní péči bez přímé úhrady. Proto doporučujeme kontaktovat pojišťovnu a požadovat informaci, které zdravotnické zařízení v místě nebo v okolí Vašeho bydliště Vám poskytne bez přímé úhrady zdravotní péči. Máte právo po pojišťovně požadovat, aby Vám sjednala poskytnutí potřebné zdravotní péče, i když nemá smlouvu s žádným lékařem, který přijímá pacienty.

Pokud přesto neuspějete, můžete se obrátit s podnětem na ministerstvo zdravotnictví, které by mělo kontrolovat výkon činnosti zdravotních pojišťoven a může požadovat po pojišťovně zjednáání nápravy. Ministerstvo má totiž ze zákona pravomoc odejmout pojišťovně povolení, pokud závažným způsobem porušuje právní předpisy. Za závažnou lze jistě považovat situaci, kdy dochází ke znemožnění, aby pojištěnci využívali zdravotní péči, a tak i k porušení jejich práva na zdraví. V případě nečinnosti pojišťovny a neplnění jejích povinností je také možné dát podnět veřejnému ochránci práv.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 až 16 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – práva a povinnosti pojištěnce
- ▶ § 43 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – kontrola ZP ze strany státních orgánů ČR

## IV.5. Péče hrazená pojišťovnou a péče hrazená pacientem

***Nemůžu zjistit, co ještě zdravotní pojišťovny hradí a co už ne. Například můj předchozí lékař mi dělal na moji žádost při preventivní prohlídce i krevní testy a chtěl za to úhradu, ten současný po mě žádnou úhradu nechce. Myslela jsem si tedy, že když zdravotní výkon není na doporučení***

## ***lékaře, ale na žádost pacienta, tak si to pacient musí zaplatit ze svého. Ale asi to tak není. Můžu se někde dočíst, na co mám nárok?***

---

Obecně se ze zdravotního pojištění hradí zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit jeho zdravotní stav, naopak se nehradí vyšetření, prohlídky, léky a zdravotnické pomůcky a jiné výkony provedené v osobním zájmu a na žádost pacienta.

V zákoně o veřejném zdravotním pojištění je podrobněji stanoveno, kterou zdravotní péči pojišťovny hradí zcela, která se nehradí a která se hradí pouze za určitých podmínek. Zákon obsahuje seznam:

- ▶ zdravotních výkonů nehrazených ze zdravotního pojištění nebo hrazených jen za určitých podmínek,
- ▶ nehrazených a hrazených prostředků zdravotnické techniky,
- ▶ skupin léčivých látek,
- ▶ stomatologických výrobků.

Z veřejného zdravotního pojištění se hradí léčebná ambulantní a ústavní péče, pohotovostní a záchranná služba, lázeňská péče, závodní preventivní péče, doprava nemocných, posudková činnost i pitva. Tomu, že si na některou péči musí pojištěnci připláct, se říká spoluúčast. Spoluúčast se týká především léků, stomatologických výrobků a zdravotnických pomůcek. Léky jsou rozděleny do skupin podle toho, k čemu slouží. V každé skupině je nějaký plně hrazený pojišťovnou, ostatní se hradí jen částečně, nebo vůbec. Plně jsou pojišťovnou hrazena vyšetření a ošetření (samotná práce zdravotníků), která jsou ve prospěch zdravotního stavu pacienta. Pojišťovna naopak nehradí estetickou chirurgii bez zdravotních důvodů, akupunkturu a tzv. nadstandardní péči.

Zdravotní pojišťovny hradí zdravotní péči poskytnutou na území České republiky. Zdravotní péče v zahraničí se pojištěnci uhradí,

pokud šlo o nutné a neodkladné léčení, jehož potřeba nastala během pobytu v cizině, a to pouze do výše, která by se hradila za tuto péči na území ČR.

Konkrétní odpověď na to, zda odběr krve na žádost pacienta zdravotní pojišťovna uhradí, nelze jednoznačně dát. Obsah bezplatných preventivních prohlídek je stanoven ve vyhlášce, přímo odběr a vyšetření krve za účelem zjištění krevního obrazu v ní stanoven není. Proto bude nejvíce záležet na tom, zda lékař shledá, že ve Vašem konkrétním případě při Vašem zdravotním stavu a rizikových faktorech je důvod pro tento výkon. Tedy, zda se jedná o péči s cílem zachování zdravotního stavu.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 13 až 16 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – podmínky úhrady zdravotní péče

## IV.6. Nadstandardní péče

***Zajímalo by mě, jak je to s nadstandardní péčí. Když jsem byla hospitalizována v nemocnici, požadovala jsem nadstandardní pokoj, což jsem si předem domluvila. Nakonec mi však nebyl poskytnut, protože se prý pokoj neuvolnil. Neměla jsem proto po zákroku žádné soukromí a potřebné podmínky pro léčbu. U bývalého gynekologa se mi naopak stalo, že mi byl nadstandard vnučován. Lékař po mě požadoval, abych mu formou darovací smlouvy platila za nadstandardní služby. O služby jsem neměla zájem, ale bylo to podmínkou toho, abych u něj byla nadále zaregistrována. Radši jsem si tedy našla jiného lékaře. Jak je vůbec nadstandard upraven?***

Definice nadstandardní péče ve zdravotnictví není nikde v právních předpisech obsažena, ale obecně se jí rozumí v podstatě cokoli, co je „něčím navíc“, než zdravotnická zařízení běžně poskytují. Většinou nejde o lepší péči jako takovou, ale lepší podmínky, za nichž je poskytována. Nejčastěji to bude lepší ubytování v nemocnici, zejména v jednolůžkových pokojích, může jít i o jinou než standardní nemocniční stravu, možnost vybrat si operátora apod. Ve stomatologii existuje také možnost připlatit si za „lepší“ materiály nebo léčebné postupy. Tuto nadstandardní péči pojišťovny nehradí a je poskytována na žádost pacienta. Pojišťovny však na ni mohou přispívat v rámci svých programů prevence.

Dnes už nadstandardní služby nabízejí téměř všechny nemocnice a mnozí soukromí lékaři. Každé zdravotnické zařízení si však určuje samo, jaké nadstandardní služby bude nabízet a jakým způsobem si je s pacienty sjedná. V podstatě se však vždy jedná o určitou smlouvu mezi zdravotnickým zařízením a pacientem, která může mít formu ústní i písemnou.

Ve Vašem případě nevíme, zda neposkytnutí přislíbeného pokoje může mít nějaké právní následky. Záleželo by na tom, zda vůbec byla nějaká smlouva uzavřena, a případně jaké byly smluvní podmínky. Je totiž pravděpodobné, že nemocnice si vyhrazuje právo službu neposkytnout v případě neuvolnění kapacity na nadstandardních pokojích. V takovém případě by se o porušení z jejich strany nejednalo. Pokud však bylo dohodnuto bez jakýchkoli výjimek, že nadstandardní služba bude poskytnuta, o porušení smlouvy by se pravděpodobně jednalo a nemocnice by byla odpovědná za případnou škodu nebo způsobenou újmu. V případě sjednávání nadstandardních služeb doporučujeme nechat si vše potvrdit písemně.

Požadavek gynekologa, abyste si platila nadstandardní služby, je protiprávní. Pokud má gynekolog smlouvu s Vaší pojišťovnou, spadá do režimu zákona o veřejném zdravotním pojištění a je povinen Vám poskytovat veškerou péči hrazenou z veřejného

zdravotního pojištění. Poskytování základních hrazených služeb není možné jakkoli podmiňovat, ať už darovací smlouvou, sponzorskou smlouvou, nebo povinným příspěvkem na nadstandardní péči. Pokud lékař nemá naplněnou kapacitu a přijímá nové pacientky, rovněž nemůže podmiňovat registraci nové pacientky tímto způsobem. Zdravotnické zařízení může nadstandardní služby nabízet, ale musejí být pro pacienty dobrovolné (více viz následující dotaz).

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 odst. 1 písm. d) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – právo pojištěnce na hrazenou péči bez přímé úhrady, zákaz pro lékaře přijímat úhradu za hrazenou péči
- ▶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – sjednávání smluv

## IV.7. Neoprávněné úhrady u lékaře

***Chtěla bych se zeptat na úhradu za péči během těhotenství. Můj gynekolog mi při návštěvě oznámil, že si mám připravit za poradnu, ultrazvuky, krevní testy a vyšetřovací materiál peníze v řádu tisíců korun. Odůvodnil to tak, že pojišťovna nehradí preventivní péči pro těhotné v plné výši a rozsahu. Kamarádka však má stejnou pojišťovnu a během těhotenství své lékařce neplatila nic. Jak je tedy možné, že u některých doktorů se platí a u některých ne? Jak můžu zjistit, jestli lékař peníze vybírá oprávněně?***

Těhotné ženy, které jsou zdravotně pojištěné, mají ze zákona nárok na bezplatnou zdravotní péči související s těhotenstvím ode dne jeho zjištění. Tuto dispensární (soustavnou) péči zajišťuje gynekolog (případně porodník) a je rovněž osvobozena od hrazení regulačních poplatků. Těhotná žena má mimo péče

gynekologa v průběhu těhotenství nárok na dvě preventivní prohlídky u zubního lékaře.

Obsahem péče gynekologa jsou veškeré potřebné pravidelné prohlídky, vyšetření a testy a těhotenská poradna. Předpisy sice přímo nestanoví, jak časté by měly být prohlídky v těhotenství, ale vzhledem k tomu, že zdravotní péče má být poskytována v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy, mají být respektována doporučení odborných společností. Česká gynekologická a porodnická společnost v dokumentu „Zásady dispenzární péče ve fyziologickém těhotenství“<sup>2)</sup> stanoví minimální rozsah péče. Tuto péči hradí všechny zdravotní pojišťovny a lékař by Vám měl péči v tomto rozsahu bezplatně poskytnout.

Lékař může poskytnout a vykázat pojišťovně i další péči, než je standardní, a to například na základě indikace při rizikovém těhotenství. Na druhou stranu ale nemůže vykazovat tyto výkony pojišťovně libovolně a bez omezení. Ve smlouvách mezi lékaři a pojišťovnami totiž bývá stanovena povinnost lékaře poskytovat hrazenou zdravotní péči se zřetelem k dosažení potřebného diagnostického nebo léčebného efektu a zároveň bez zbytečných nákladů.

Je sice možné, aby lékař nabízel další nadstandardní služby, které nejsou pojišťovnami hrazené (např. lepší vyšetřovací materiál, ultrazvuky navíc, pořízení fotek a videa), Vy ale nemusíte této nabídky využívat. Pokud o služby nemáte zájem, je lékař povinen Vám poskytnout veškerou hrazenou péči bez dalšího doplácení. Pokud existuje více možností, jaký materiál použít (buď hrazený pojišťovnou, anebo lepší nehrazený), měl by Vás lékař dopředu o těchto alternativách informovat včetně ceny. Je pak jen na Vás, abyste zvážila výhody a nevýhody a rozhodla se pro jednu z možností.

---

2) Dostupné z: [http://www.praktickagynekologie.cz/pdf/pg\\_05\\_05\\_05.pdf/](http://www.praktickagynekologie.cz/pdf/pg_05_05_05.pdf/).

Na základě toho, co jste uvedla, se však o nadstandard zřejmě nejedná. Je spíše pravděpodobné, že Vás lékař vědomě nepravdivě informoval, aby mohl vybírat neoprávněné poplatky, na které nemá právo. V takovém případě se jedná nejen o neetické jednání, ale i o porušení zákona, který lékaři zakazuje za poskytnutí hrazené zdravotní péče přijímat od pojištěnců úhradu. Za takové jednání mu hrozí odejmutí oprávnění k poskytování zdravotní péče nebo pokuta ze strany registrujícího orgánu nebo vypovězení smlouvy ze strany zdravotní pojišťovny. Může se také jednat o přeštek, nebo dokonce o trestný čin, pokud by se lékař pravidelně neoprávněně obohacoval u více svých klientek. Jak postupovat v případě tohoto neoprávněného jednání lékaře, se dozvíte v kapitole IX.4.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 11 odst. 1 písm. d) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – zákaz přijímat úhradu za hrazenou péči
- ▶ § 31 odst. 1 písm. d) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – dispenzární péče v těhotenství
- ▶ § 29 odst. 3 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – preventivní prohlídky u zubaře v těhotenství

## IV.8. Reklamace uzubaře

***Před rokem mi lékař provedl implantaci dvou horních zubů. Nevím, zda to byla chyba laboratoře, ale práce nebyla zhotovená správně a uplatnila jsem reklamaci. Stomatolog mi teď bude nasazovat definitivní korunky, ale chce za to opět peníze. Nabídl mi totiž spolupráci s jinou laboratoří a sdělil mi, že korunky u této laboratoře jsou dražší, a tím pádem si budu muset rozdíel zaplatit. S dosavadní laboratoří jsem nebyla spokojená. Má lékař právo požadovat po pacientovi***

***rozdíl i v případě reklamace? Neukázal mi žádný ceník předchozí ani současné laboratoře, takže jako pacient nemám žádný přehled.***

---

Obecně se při zhotovování zubních náhrad jedná o smlouvu o zhotovení věci na zakázku podle § 644 občanského zákoníku. Záruční doba je 6 měsíců. Pokud se vyskytnou vady, má kupující právo na odstranění vad, které je možné odstranit. Máte tedy právo na opravu. Pokud se vyskytne vada neodstranitelná, může kupující od smlouvy odstoupit, což znamená, že mu budou navráceny veškeré náklady, jako by smlouva nevznikla – tedy jako by žádný zákrok proveden nebyl. Nicméně ať už se jedná o odstranitelné, či neodstranitelné vady, záruční doba je vždy 6 měsíců.

Záruční doba 3 měsíce je u opravy věci. Jedná se ale o případ, kdy si objednatel objedná opravu již poškozené nebo opotřebované věci a předmětem smlouvy je její oprava. O tuto smlouvu by se mohlo jednat v případě, že by již uplynula šestiměsíční záruční lhůta. Pak by lékař provedl opravu, ale na tu už by se vztahovala pouze tříměsíční záruční doba.

Ještě je třeba doplnit, že pokud uplatníte reklamaci ve stanovené lhůtě, do lhůty se nezapočítá doba od uplatnění práva do odstranění vady. Při každém uplatnění vad je Vám lékař povinen vystavit potvrzení o uplatnění vady, stejně jako o délce trvání opravy.

Uplatněním reklamace na předchozí korunky Vám vznikl nárok na vrácení peněz, které jste za ně zaplatila. Jestliže se lékař obrátil tentokrát na jinou, dražší zubní laboratoř, protože se domníval, že původní laboratoř neprovedla korunky správně, nemusí být tedy jeho požadavek na úhradu cenového rozdílu protiprávní. Pokud ale tvrdí, že cena nových korunek je vyšší, můžete po něm požadovat prokázání tohoto tvrzení, např. formou ceníku nebo jiného dokladu.



Lékař za celý postup odpovídá v tom smyslu, že má povinnost v případě nesprávného vyhotovení korunky vyřídit reklamaci, nelze po něm ale spravedlivě požadovat, aby v důsledku chyby laboratoře (pokud chyba skutečně nastala v laboratoři) hradil cenový rozdíl. Za této situace tedy můžete požadovat, aby Vás lékař seznámil s dokumentem, v němž je uvedena předchozí i nynější cena korunek. Jestliže je cena nových korunek skutečně vyšší, mohla byste buď rozdíl doplatit, nebo odmítnout implantaci dražších korunek a požadovat vrácení peněz za původní korunky. Vzhledem k tomu, že nové korunky jsou již pravděpodobně zhotoveny a pravděpodobně jste s tímto postupem souhlasila, bude zřejmě nutné cenový rozdíl uhradit. V případě, že lékař nebude ochoten Vám rozdíl v ceně prokázat, můžete se obrátit na Českou stomatologickou komoru.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 644 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – smlouva o zhotovení věci na zakázku

## IV.9. Nárok na sanitku

***Manželka je po dvou operacích páteře, kromě toho má další zdravotní problémy a musí pravidelně dojíždět na vyšetření do krajského města. Dosud ji vozila na vyšetření sanitka hrazená zdravotní pojišťovnou. Nová lékařka jí teď ale nárok odmítla uznat. Odůvodnila to tím, že manželka jako ZTP pobírá příspěvek na provoz motorového vozidla a poradila jí, aby si sanitku zaplatila. Nakonec jsem ji musel odvézt sám a vzít si kvůli tomu volno v práci. Můžu požádat o zpětné proplacení nákladů? Jak máme postupovat?***

Dopravu a náhradu cestovních nákladů upravuje zákon o veřejném zdravotním pojištění. Zdravotní pojišťovna hradí dopravu pojištěnce v případě, že jeho zdravotní stav podle vyjádření ošetřujícího lékaře, který tuto dopravu doporučil, neumožňuje dopravu běžným způsobem bez použití dopravní zdravotní služby. Doprava se hradí na území ČR do smluvního zdravotnického zařízení, ze smluvního zdravotnického zařízení do místa trvalého (přechodného) pobytu nebo do ústavu sociální péče. Doprava se provádí vozidly smluvní dopravní zdravotní služby. Je-li ošetřujícím lékařem indikován doprovod pojištěnce, hradí zdravotní pojišťovna i dopravu doprovázející osoby, a to ve stejném rozsahu jako dopravu pojištěnce. Pokud se pojištěnec, který má nárok na „hrazenou“ dopravu, rozhodne pro dopravu soukromým vozidlem a pokud ošetřující lékař takovou dopravu schválí, má pojištěnec nárok na náhradu cestovních nákladů.

Z výše uvedeného vyplývá, že Vaše manželka by měla mít nárok na sanitku, pokud převoz vyžaduje její zdravotní stav a lékař Vám vystaví na sanitku poukaz. Jestli Vaše paní pobírá nějaké sociální dávky, byť by byly určeny rovněž na dopravu, není pro nárok na sanitku ze zákona rozhodné.

Je podivné, pokud jí byl dosud nárok vždy uznán a najednou při nezměněné diagnóze lékařka rozhodla jinak. Může se tedy jednat spíše o pochybení lékařky, které je možné řešit například se zdravotní pojišťovnou. Bližší informace o tom, jak řešit případné pochybení lékařky, se dozvíte v kapitole IX.

V případech, kdy lékař nárok neuzná, může si pacient sanitku zajistit a zaplatit sám. Může se také obrátit na odbor sociální péče při místním úřadě, který za splnění určitých podmínek poskytuje sociální dávky, z nichž příspěvek na provoz vozidla již pobíráte. Vaše manželka je také držitelkou průkazu ZTP – má tedy mimořádné výhody spočívající ve slevě jízdného ve vlakové a autobusové přepravě. Má nárok na bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem) a na slevu 75 %

jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a 75% slevu v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy. Podle toho, co píšete, však není jasné, zda je Vaše žena schopna cestovat veřejnou dopravou.

Co se týče proplacení dopravy soukromým vozidlem, tak to je možné pouze tehdy, pokud má pojištěnec nárok na náhradu cestovních nákladů a pokud ošetřující lékař takovou dopravu schválí. Ze zákona jasně nevyplývá, zda je možné o takovou náhradu žádat zpětně, jako podmínka je uvedeno schválení lékařem. Pokud však doprava nebyla schválena pochybením lékaře, je možné se obrátit na pojišťovnu a požadovat z tohoto důvodu proplacení cestovních nákladů, jinak je možné žádat náhradu škody po zdravotnickém zařízení, které pochybilo.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 36, 37 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – doprava pojištěnce

## IV.10. Ceny zubních výrobků

***Jak je možné, že se u každého zubaře platí za plomby jinak? Kolik stojí obyčejná plomba a je lékař povinen informovat před úkonem o ceně?***

To, které lékařské výkony jsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění a za jakých podmínek, je upraveno v zákoně (více v kapitole IV.5.). V příloze tohoto zákona jsou uvedeny zdravotní výkony, které se nehradí, nebo se hradí jen za určitých podmínek. Výplň stálého zubu je podle této přílohy hrazena pouze při použití nedózovaného amalgámu, v případě použití samopolymerujícího

kompozita (bílé výplně) pouze v rozsahu frontálních zubů včetně špičáků (pouze v přední části chrupu do třetích zubů zprava a zleva). Tento výkon je rovněž součástí vyhlášky, kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami.

Pojištěnec tedy neplatí za obyčejnou amalgámovou výplň, ani za hrazenou bílou výplň na předních zubech. Pokud se však rozhodne pro lepší výplň, musí ji uhradit. Výše platby je v každé ordinaci jiná, informujte se přímo u lékaře, který by měl mít k dispozici ceník výkonů. Právo lékařů na stanovení si vlastních cen za nadstandardní služby není právními předpisy omezeno. V každém případě platí, že lékař by Vám měl předem sdělit cenu za výkon, pokud není zákrok plně hrazen zdravotní pojišťovnou.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Příloha č. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – seznam stomatologických výrobků
- ▶ § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost lékaře informovat předem o zákroku

## IV.11. Regulační poplatky – kdy se platí a kdy ne

***Moje babička kvůli svému onemocnění musí chodit na časté převazy nohy. Při každé návštěvě lékařka požaduje zaplacení regulačního poplatku. Nejsme si však vůbec jistí, zda je to oprávněné. Také se mi nezdá, že každý lékař poplatky účtuje trochu jinak. U svého lékaře jsem například platila poplatek za stejné ošetření, za které moje kamarádka vůbec neplatí. Kromě toho v některých krajích regulační poplatky vracejí. Systém současných poplatků se mi zdá nepřehledný. Jak zjistím, kdy po nás mohou chtít regulační poplatek a kdy ne?***

Regulační poplatky se zavedly s cílem omezit plýtvání a zneužívání zdravotnických služeb a platí je pojištěnec a za dítě jeho zákonný zástupce. Poplatky jsou příjmem zdravotnického zařízení (lékaře), které je vybralo, a musejí být použity na úhradu nákladů spojených s jeho provozem a modernizací.

Zdravotnické zařízení má povinnost stanovené poplatky vybírat, jinak mu může hrozit pokuta až do výše 50 000 Kč od zdravotní pojišťovny. Zároveň však může vybírat poplatky jen v případech a výši stanovené zákonem. Všichni lékaři by tedy měli postupovat při výběru poplatků stejně a neměly by být mezi nimi rozdíly.

Druhou otázkou je pak to, že od 1. 2. 2009 zavedly jednotlivé kraje (kromě Prahy) různá opatření, díky kterým lidé nemusejí platit regulační poplatky v krajských nemocnicích, lékárnách a dalších zdravotnických zařízeních, pokud souhlasí s tím, že to za ně zaplatí kraj. Situace se ovšem liší kraj od kraje, navíc již do situace v několika případech zasáhly soudy a „zakázaly“ krajským úřadům v této praxi pokračovat. Doporučujeme proto se informovat na krajském úřadě, případně v konkrétním zdravotnickém zařízení (či lékárně) o současnou situaci s vybíráním poplatků.

Regulační poplatky se platí za:

- ▶ návštěvu praktického, ženského či zubního lékaře, pokud je během ní provedeno klinické vyšetření (tj. vyšetření, které je provedeno před léčebným úkonem, nebo za účelem kontroly průběhu nebo výsledku léčby), 30 Kč. Stejná částka náleží praktickému lékaři, pokud navštíví pacienta doma,
- ▶ návštěvu specializovaného lékaře 30 Kč,
- ▶ vydání léku na recept v lékárně za každou položku 30 Kč (pokud je doplatek vyšší, poplatek se neplatí),
- ▶ návštěvu pohotovosti 90 Kč,
- ▶ jeden den v nemocnici, léčebně, lázních nebo ozdravovně 60 Kč, tento poplatek platí i doprovod dítěte.

Aby se zabránilo tomu, že vybírání regulačních poplatků bude mít negativní dopady na některé slabší sociální skupiny, byla zároveň zavedena i ochranná opatření v podobě osvobození od povinnosti platit regulační poplatek pro určité případy a skupiny pacientů. Stanoven byl také maximální roční limit poplatků na pojištěnce.

Kdo je osvobozen od všech regulačních poplatků?

- ▶ děti v dětských domovech a v domovech pro osoby se zdravotním postižením, v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v pěstounské péči
- ▶ osoby s povinnou léčbou (ochranná léčba nařízená soudem, léčba infekčního onemocnění podléhající izolaci)
- ▶ osoby v hmotné nouzi, které to prokáží potvrzením ne starším než 30 dnů
- ▶ obyvatelé ústavů a domovů pro seniory, kterým po uhrazení pobytu a stravy zůstane méně než 800 korun měsíčně

Za jaké výkony se regulační poplatky neplatí?

- ▶ pobyt novorozence v porodnici do dne propuštění
- ▶ preventivní prohlídky a běžná očkování
- ▶ u dětí mladších 18 let jakékoli návštěvy u lékaře (za položku na receptu, pohotovost nebo pobyt v nemocnici ale platí)
- ▶ dispenzární péče poskytovaná
  - ▶ dětem od jednoho roku věku, které jsou chronicky nemocné a ohrožené poruchami zdravotního stavu
  - ▶ těhotným ženám ode dne zjištění těhotenství
- ▶ diagnostická a laboratorní vyšetření (např. odběry krve, rentgen)
- ▶ terapii a nácvik (např. rehabilitace, pravidelné návštěvy psychologa)
- ▶ telefonické konzultace
- ▶ vypisování „papírů“ včetně receptu a práce sestry (převazy, odběr krve apod.)

- ▶ vyšetření lékařem transfuzní služby při odběru krve, plazmy nebo kostní dřeně a vyšetření v souvislosti s odběrem tkání a orgánů pro transplantace
- ▶ hemodialýza
- ▶ výkony a léky plně hrazené pacientem
- ▶ poukaz na zdravotnické pomůcky (např. berle, ortézy) ani za jejich vyzvednutí
- ▶ takzvaná jednodenní péče na lůžku (jde o případy, kdy pacient ráno přijde do nemocnice a po menší operaci, například žlučníku, jde zase domů)

Souhlasíme s tím, že současný systém je nepřehledný. Často dochází k výkladovým problémům, například ohledně toho, zda určitý lékařský výkon je vyšetřením, či nikoliv (jako Vámi zmíněné převazy nohy) apod. Může být tedy sporné, zda převaz nohy je zároveň lékařskou kontrolou a vyšetřením. Pokud se domníváte, že od Vás lékař vybírá poplatky neoprávněně, můžete například podat stížnost (více informací najdete v kapitole IX.4.).

Jako výkladovou pomůcku zákona můžete použít materiály vydané Ministerstvem zdravotnictví ČR: „Jak na poplatky od 1.4.2009“<sup>3)</sup> a „Návod na použití českého zdravotnictví v roce 2008“<sup>4)</sup>. V těchto příručkách je poměrně srozumitelně a na příkladech z praxe vysvětlen výklad ministerstva ohledně regulačních poplatků. Pokud tedy máte problém s lékařem a domníváte se, že by po Vás v konkrétní situaci poplatek chtít neměl, můžete odkázat na oficiální výklad v těchto publikacích.

---

3) Ke stažení zde:

<http://www.mzcr.cz/Pages/105-navod-na-pouziti-ceskeho-zdravotnictvi.html/>.

4) Ke stažení zde:

<http://www.mzcr.cz/Pages/784-jak-od-1-dubna-2009-na-regulacni-poplatky.html/>.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 16a a 16b zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – regulační poplatky

### IV.12. Limit regulačních poplatků

***Trpím chronickým onemocněním a musím prakticky „denně“ s různými problémy chodit po doktorech. Celková částka za regulační poplatky a doplatky za léky se mi už vyšplhala dost vysoko. Víím, že existuje ochranný limit, nad který už nemusím poplatky hradit. Bohužel ale nemám přehled, kolik už jsem na poplatcích zaplatil. Jak v praxi postupovat?***

Takzvaný ochranný limit na regulační poplatky a doplatky za léky činí za kalendářní rok:

- ▶ 2 500 Kč u dětí do 18 let a osob starších 65 let,
- ▶ 5 000 Kč u ostatních pojištěnců.

Pokud výše poplatků, které musí pojištěnec za daný rok uhradit, přesáhne tento limit, jeho pojišťovna mu částku navíc vrátí, a to do 60 dnů od uplynutí čtvrtletí, ve kterém k překročení limitu došlo. Pokud je však daná částka nižší než 50 Kč, uhradí ji pojišťovna až po uplynutí kalendářního roku.

Do tohoto limitu se ale započítávají jen některé poplatky. Počítají se poplatky za návštěvu lékaře, poplatky za výdej léků a za určitých podmínek také doplatky na léky. U osob starších 65 let se do něj započítávají také léčivé přípravky a potraviny pro zvláštní lékařské účely předepsané na receptu. Jedná se o doplatky za léky částečně hrazené pojišťovnou, ale do limitu bude započítán pouze doplatek na nejlevnější na trhu dostupný lék s obsahem stejné



léčivé látky a se stejnou cestou podání. Pokud ale lékař na receptu vyznačí, že předepsaný lék nelze nehradit, započítává se doplatek v plné výši. U osob starších 65 let se do limitu započítávají také doplatky na léčivé přípravky a potraviny pro zvláštní lékařské účely předepsané lékařem.

Naplňování limitu je povinna sledovat zdravotní pojišťovna a případné částky, o něž byl překročen, musí vrátit pacientovi. Pacient si to může „ohlídat“ i sám – uschováváním dokladů o placení regulačních poplatků a sledováním svého osobního účtu, který mu pojišťovna vede.

Podrobné a přesné informace lze najít ve vyhledávači na webových stránkách Ministerstva zdravotnictví ČR<sup>5)</sup>, kde je databáze léků včetně informací o jejich cenách, výši úhrad ze zdravotního pojištění a doplatcích. Je možné se podívat například na dostupné alternativy k danému léku a vybrat tu nejlevnější.

#### P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 16b zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – limity regulačních poplatků

## IV.13. Shrnutí

- ▶ **Zdravotně pojištěn je ze zákona každý, kdo má na území ČR trvalý pobyt, nebo kdo zde pracuje.** Za tyto pojištěnce platí pojistné buď stát (například studenti, důchodci, osoby evidované na úřadu práce), zaměstnavatel (zaměstnanci), nebo pojištěnec sám (OSVČ, nezaměstnaní neevidovaní na úřadu práce).

5) Dostupné zde: <http://www.mzcr.cz/leky.aspx/>.

- ▶ **Povinnost platit pojistné nemá ten, kdo nepřetržitě více než 6 měsíců pobývá v cizině, tam si platí zdravotní pojištění a předem to oznámí své zdravotní pojišťovně.**
- ▶ **Pojištěnec má právo na zajištění dostupné zdravotní péče bez přímé úhrady, na informace ohledně toho, jakou péči čerpal, podávat stížnosti ke své zdravotní pojišťovně.** Na druhou stranu má povinnost oznamovat pojišťovně zákonem stanovené skutečnosti.
- ▶ **Pojišťovny hradí zdravotní péči, která má zachovat nebo zlepšit zdravotní stav, nehradí výkony provedené v osobním zájmu na žádost pacienta.** Zákonem je stanoveno, která péče se hradí, která se hradí částečně nebo za určitých podmínek a která se nehradí.
- ▶ **Nadstandardní péči pojišťovny nehradí a její poskytnutí a cena jsou založeny na smluvní dohodě mezi pacientem a lékařem či nemocnicí.** Uzavřením smlouvy o nadstandardní péči nebo o poskytnutí sponzorského daru však není možné ze strany lékařů podmiňovat poskytnutí základní hrazené péče, na kterou má pojištěnec nárok. Takové jednání je protiprávní.
- ▶ **Regulační poplatky při poskytování hrazené zdravotní péče se hradí ve výši 30 Kč u lékaře a v lékárně, 90 Kč na pohotovosti a 60 Kč za den hospitalizace.** Některé osoby a zdravotní výkony jsou od placení poplatků osvobozeny. Celková výše uhrazených poplatků má roční limit a poplatky zaplacené nad limit se vracejí.

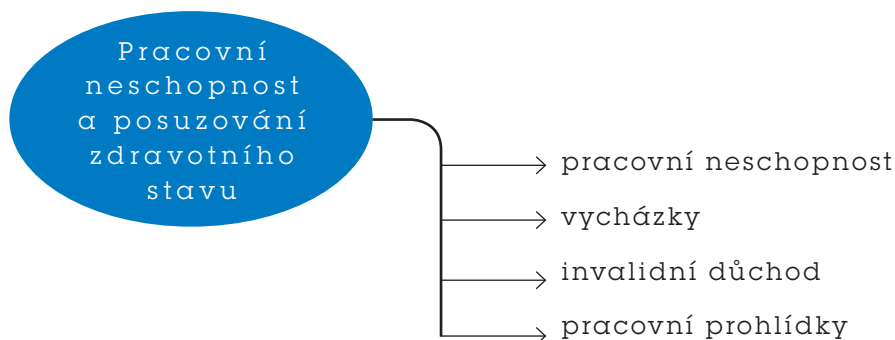




PRACOVNÍ  
NESCHOPNOST  
A POSUZOVÁNÍ  
ZDRAVOTNÍHO  
STAVU

V.

## V. Pracovní neschopnost a posuzování zdravotního stavu



### V.1. Ukončení neschopenky i přes pokračující potíže

***Pracuji jako strážník městské policie a před dvěma měsíci se mi stal pracovní úraz na ruce. Stále je to nateklé a při pohybu bolestivé a teprve mám začít chodit na rehabilitace. Dnes mi moje praktická lékařka sdělila, že u ní byla posudková doktorka, podle které jsem doma už dost dlouho a navíc se jedná o levou ruku, takže mi má ukončit pracovní neschopnost. Opravdu nevím, jak s mým zaměstnáním mohu vykonávat zákroky s bolestivou rukou, to je navíc v rozporu se zákonem o obecní policii. Můžu se nějak bránit? Může tato revizní lékařka rozhodovat o ukončení pracovní neschopnosti?***

Ukončovat dočasnou pracovní neschopnost může ze zákona o nemocenském pojištění především ošetřující lékař. Za jistých okolností však může dočasnou pracovní neschopnost ukončit také orgán nemocenského pojištění, jehož funkci obvykle plní okresní správa sociálního zabezpečení.

Ošetřující lékař rozhodne o ukončení dočasné pracovní neschopnosti, pokud:

- ▶ vyšetřením zjistí, že zdravotní stav pacientovi již umožňuje vykonávat jeho dosavadní pracovní činnost, a to dnem, kdy tuto skutečnost zjistil, nebo nejpozději třetím kalendářním dnem od tohoto vyšetření,
- ▶ uplynulo alespoň 180 dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti a vyšetřením zjistí, že zdravotní stav pacienta je stabilizovaný.

V průběhu pracovní neschopnosti by měla lékařka posuzovat, zda je Váš zdravotní stav stabilizovaný a zda se Vaše pracovní schopnost obnovila. Podle zákona se za stabilizovaný považuje takový zdravotní stav, který se ustálil na určité úrovni zdraví a pracovní schopnosti, která umožňuje pojištěnci vykonávat dosavadní nebo jinou pojištěnou činnost bez zhoršení zdravotního stavu, a který další léčení již podstatně nemůže ovlivnit. Udržení stabilizace zdravotního stavu může být přitom podmíněno zavedením určité léčby nebo pracovních omezení.

Můžete se pokusit vysvětlit ošetřující lékařce důvody, proč podle Vašeho názoru nejste ještě schopni vykonávat práci, a požadavky na výkon práce strážníka. Jestliže přesto lékařka rozhodne o zrušení dočasné pracovní neschopnosti, můžete se do tří dnů od doručení (převzetí) tohoto rozhodnutí bránit podáním návrhu na přezkoumání. V návrhu sepišete svoje námítky a důvody, proč s ukončením pracovní neschopnosti nesouhlasíte. Můžete jej buď předat lékařce osobně a nechat si přijetí potvrdit na kopii dokumentu, nebo jí ho poslat doporučeným dopisem. Třídenní lhůta znamená, že pokud je rozhodnutí vydáno například v pondělí, nejpozději ve čtvrtek jej lze podat přímo lékařce nebo odeslat prostřednictvím pošty. Návrh však nemá odkladný účinek, to znamená, že rozhodnutí lékařky platí ode dne vystavení.

Váš návrh poté přezkoumá vedoucí zdravotnického zařízení, ve kterém lékařka pracuje, nebo lékařka sama, pokud vykonává samostatnou praxi a vedoucího nemá. Pokud vedoucí nebo lékařka Vašemu návrhu nevyhoví, postoupí jej do pěti dnů jako odvolání registrujícímu orgánu nebo zřizovateli. Většinou se jedná o krajský úřad nebo ministerstvo zdravotnictví. Odvolací orgán buď odvolání zamítne, a tím rozhodnutí lékaře potvrdí, nebo rozhodnutí zruší a vrátí k vydání nového nebo doplňujícího.

Zákon o nemocenském pojištění umožňuje orgánu nemocenského pojištění provádět řadu kontrol. Okresní správa sociálního zabezpečení tak dohlíží na to, jestli nemocný dodržuje např. stanovené vycházky, ale může kontrolovat také to, jestli vůbec trvají podmínky pro pokračování dočasné pracovní neschopnosti. Pokud lékař okresní správy sociálního zabezpečení v rámci kontroly, při které může nemocného také sám vyšetřovat, zjistí, že již nejsou důvody pro trvání pracovní neschopnosti, má právo sám neschopenku zrušit, v případě, že ji neukončil sám lékař.

Zjistí-li orgán nemocenského pojištění, že nejsou důvody pro trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo potřeby ošetřování, rozhodne o ukončení dočasné pracovní neschopnosti nebo potřeby ošetřování, pokud ji neukončil ošetřující lékař.

Nastala-li u Vás tato situace a dočasnou pracovní neschopnost ukončil orgán nemocenského pojištění, můžete se proti jeho rozhodnutí bránit podáním odvolání do tří dnů zaslaným na adresu úřadu, který takto rozhodl. Ten Vašemu odvolání buď do 7 dnů plně vyhoví, nebo jej předá k vyřízení odvolacímu orgánu, který o něm musí rozhodnout do 15 dnů. Odvolací orgán rozhodnutí zruší, nebo potvrdí. Rozhodnutí odvolacího orgánu je specifické tím, že již proti němu není možná soudní obrana.

Vaši situaci je ovšem také možné řešit prostřednictvím pracovního (závodního) lékaře, který Vám může vydat posudek o dočasné

nezpůsobilosti k výkonu práce. Na základě takového posudku by Vás zaměstnavatel musel přeradit na jinou práci, dokud nebudete způsobilý vykonávat práci strážníka.

#### P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 75 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – právo posudkového lékaře zrušit neschopenku

## V.2. Vycházky během nemocenské

***Jsem po operaci ruky. Byl to sice jen drobný zákrok, ale jsem na nemocenské. Mám od lékaře napsané vycházky od 15 do 19 hodin. Dozvěděl jsem se ale, že bych mohl dostat vycházky třeba i dopoledne, anebo dokonce neomezené vycházky. Mohl bych tak jet do termálních lázní, což by mi pomohlo léčbu urychlit. Lékař mi však tvrdí, že neomezené vycházky jsou jen pro ty, co mají nevyléčitelné nemoci. Prý mu posudková lékařka přikazuje určovat vycházky maximálně 4 hodiny. Přitom mým známým, i když měli úrazy nohy, napsala jejich lékařka bez problémů neomezené vycházky. Chtěl bych vědět, jestli mám na větší rozsah vycházek nárok.***

Při rozhodování o vzniku dočasné pracovní neschopnosti stanovuje lékař zároveň tzv. režim dočasné práce neschopného. Součástí tohoto režimu je také určení doby vycházek pacienta. Jestliže to tedy zdravotní stav nemocného nevyklučuje, rozhodne lékař o povolení vycházek a zároveň určí dobu, kdy mohou být vycházky využity. Rozsah vycházek může být lékařem změněn v souladu se změnou zdravotního stavu. O povolení vycházek nebo změně jejich rozsahu a doby tedy rozhoduje Váš ošetřující lékař.



Délka vycházek a čas, kdy mohou být čerpány, nejsou stanoveny v žádném právním předpise. Ošetřující lékař proto stanovuje vycházky vždy s ohledem na zdravotní stav konkrétního pacienta. Pokud tedy zdravotní stav pacienta umožňuje větší rozsah vycházek, nic jejich prodloužení nebrání. Není pravda, že by neomezené vycházky bylo možné povolit jen nevyлéčitelně nemocným. Máte pravdu v tom, že stanovení neomezených vycházek je možné.

Pro Vás je proto podstatné, jak lékař posoudí Váš současný zdravotní stav. Protože v zákoně rozsah vycházek stanoven není, nemůže ani posudková lékařka Vašemu ošetřujícímu lékaři přikazovat, jak dlouhé mají vycházky být. Záleží tedy pouze na něm, jak dlouhé vycházky stanoví. Jeho rozhodnutí však nemůže být libovolné a svévolné, ale musí vycházet výhradně z Vašeho zdravotního stavu a své rozhodnutí zdůvodnit, pokud ho o to požádáte.

Pokud se tedy domníváte, že Váš zdravotní stav umožňuje stanovení většího rozsahu vycházek nebo vycházky neomezené, pokuste se s lékařem domluvit změnu režimu vycházek. Jestliže Vám lékař nevyhoví a podle Vašeho názoru bude tento jeho postup bezdůvodný a nesprávný, musí o tom lékař na Vaši žádost vydat rozhodnutí. Proti tomuto rozhodnutí se do tří dnů můžete bránit podáním návrhu na přezkoumání. V něm uvedete svoje námítky, například můžete poukázat na obdobné případy Vašich známých, kteří měli větší nebo neomezený rozsah vycházek. Pro vyřízení tohoto návrhu platí totéž, co je uvedeno v předchozím dotazu.

Problém s vycházkami máte možnost vyřešit také v rámci svého práva na svobodnou volbu lékaře. Můžete se například přeregistrovat k lékařce Vašich známých, o které víte, že nemá problém vyjít vstříc a napsat neomezené vycházky tam, kde tomu nic nebrání.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

► § 56 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – režim dočasně práce neschopného

### V.3. Který lékař má pacientovi vést neschopenku

***Byl jsem v péči nemocnice, kde mi i vystavili neschopenku. Nyní mi dali zprávu pro obvodní lékařku s tím, že na převazy už mám docházet k ní. Lékařka mi však nechce dál vést neschopenku a tvrdí, že by platila pokutu 50 000 Kč. Přestože mám lékařku kousek od domu, musím kvůli ní dál jezdit do vzdálené nemocnice. Tam se postojí mé lékařky diví a prý jí žádná sankce nehrozí. Může obvodní lékař odmítnout převzít do péče pacienta v pracovní neschopnosti, pokud to doporučí ošetřující lékař specialista při propuštění z nemocnice?***

Evidenci o dočasné pracovní neschopnosti (neboli neschopenku) vede podle zákona ošetřující lékař. Ošetřujícím lékařem se rozumí lékař nebo zdravotnické zařízení, které poskytuje pacientovi ambulantní nebo ústavní péči. Dokud je pacient ošetřován, léčen a zván na kontroly specialistou (např. chirurgem), je ošetřujícím lékařem tento specialista, který také vede evidenci o dočasné pracovní neschopnosti.

Pokud už ale léčba a kontroly specialistou nejsou nutné, ale ještě je stále potřebné doléčení a kontroly, které je schopen v rámci své odbornosti zajistit praktický lékař, předá specialista práce neschopného pacienta do péče praktického lékaře. Ten se tak stává ošetřujícím lékařem a má povinnost vést i evidenci dočasné pracovní neschopnosti.

Jakou léčbu je v rámci své odbornosti praktický lékař schopen zajistit, je dáno jeho odbornou kompetencí tak, jak ji získal při studiu. Záleží proto na tom, jestli má lékařka dostatečné vzdělání na to, aby prováděla potřebnou péči. Ve Vašem případě se bude jednat o to, zda Vám Vaše lékařka může provádět převazy. Vzhledem k tomu, že specialista v nemocnici takový postup doporučil, neměl by to být problém. Problém tedy není ani ve vedení evidence dočasné pracovní neschopnosti. Jestliže je totiž lékařka dostatečně kvalifikovaná, aby Vám poskytovala potřebnou péči, je její povinností Vám ji poskytovat a vést i evidenci dočasné pracovní neschopnosti. Obávané pokutě, o které hovoří Vaše lékařka, by se vystavovala naopak v případě, že by vést evidenci o dočasné pracovní neschopnosti nechtěla.

Pokud se Vám lékařku nepodaří přesvědčit, aby o Vás pečovala a převazy Vám prováděla, upozorněte ji, že se touto problematikou zabývalo také ministerstvo zdravotnictví, které správnost výše popsaného postupu potvrdilo. Jestliže by ani toto vysvětlení nepomohlo, můžete podat stížnost orgánu, který její ambulanci jako zdravotnické zařízení registroval, jedná-li se o samostatnou praxi. Tímto úřadem je obvykle krajský úřad. Více o stížnostech se dočtete v kapitole IX.4.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 61 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – povinnost vést evidenci dočasné pracovní neschopnosti

## V.4. Ukončení nemocenské na žádost pacienta

***Jsem na neschopence kvůli úrazu. Nejdříve jsem byl hospitalizovaný v nemocnici, ale při propuštění mi bylo sděleno, že vzhledem k tomu, že pracuji v kanceláři, mohu za dva týdny nastoupit do zaměstnání. Obvodní lékař mě ale nechce uschopnit, i když se chci do práce vrátit. Je možné požádat o ukončení neschopnosti nebo podepsat revers s tím, že případné následky si ponesu sám? Budu mít pak ještě nárok na další péči v případě podepsání reversu?***

---

O ukončení dočasné pracovní neschopnosti rozhodne ošetřující lékař v případech, které stanoví zákon. Nejčastějším případem bude uzdravení pacienta nebo zlepšení jeho zdravotního stavu. Lékař pracovní neschopnost ukončí, pokud vyšetřením zjistí, že pacientův zdravotní stav mu již umožňuje vykonávat svou práci. Zákon upravuje také celou řadu dalších důvodů ukončení pracovní neschopnosti. Přání pacienta ale mezi nimi není.

Zákon tedy výslovně nestanovuje, že by mohl lékař ukončit tzv. neschopenku na žádost samotného pacienta, obecně však platí, že každý je odpovědný za vlastní zdraví. Pokud tedy nechcete nadále setrvávat v pracovní neschopnosti, měl by Vám lékař na požádání pracovní neschopnost ukončit. Svědčí pro to také to, že zákon nutí lékaře ukončit dočasnou pracovní neschopnost, jestliže se pacient bez vážných důvodů nedostaví k předem domluvené kontrole nebo ošetření. Pokud tedy lékař musí ukončit neschopenku, když se bez omluvy nedostavíte na kontrolu, není důvod proto, aby Vám ji neukončil, když na ni přijdete a o ukončení požádáte. A to bez ohledu na důvody, které Vás k tomu vedou. Zkuste se proto s lékařem na ukončení neschopenky domluvit.

Naopak Vámi zmíněný revers není příliš vhodné řešení. Zákon o nemocenském pojištění takovou možnost nepřipouští, takže je otázka, zda je vůbec lékař oprávněn nechat si podepsat od Vás revers a uschnout Vás. Samotná povaha reversu je v pracovně-právních věcech značně sporná. Pokud by však lékař na takové řešení přistoupil nebo i bez reversu by Vám ukončil pracovní neschopnost, přestože nejste ještě úplně zdravý, tak Vás to rozhodně nezbavuje nároku na další péči, kontroly a vyšetření.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 59 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – důvody ukončení dočasné pracovní neschopnosti

## V.5. Oprávnění zaměstnavatele během nemocenské

***Začal jsem se léčit s choulostivou nemocí a jsem v pracovní neschopnosti. Už je to měsíc, ale léčba bude ještě dlouhodobější. Bohužel se ale o můj zdravotní stav „zajímá“ naše personální, která má dojem, že mi nic není a něco simuluji. Je mi to velmi nepříjemné a čelím z její strany nevkusným útokům. Zajímalo by mě, do jaké míry může zaměstnavatel do mé neschopenky zasahovat. Může po lékaři například chtít, aby neschopenku ukončil?***

Oprávnění zaměstnavatele vůči zaměstnanci během jeho dočasné pracovní neschopnosti stanovuje zákon a zaměstnavatel nemá právo na nic víc než to, co je výslovně uvedeno. Během prvních 14 kalendářních dnů trvání neschopenky může zaměstnavatel kontrolovat, zda dodržujete režim, který Vám stanovil ošetřující lékař. Kontroluje zdržování se v místě pobytu a dodržování doby a rozsahu

stanovených vycházek. Aby mohl zaměstnavatel kontroly účelně provádět, má právo se u Vašeho ošetřujícího lékaře informovat o tom, kde máte během dočasné pracovní neschopnosti pobývat, a na stanovený rozsah a dobu vycházek.

Po uplynutí 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti už zaměstnavatel nemá oprávnění provádět kontroly. Pokud má podezření, že lékařem stanovený léčebný režim nedodržujete, může zaměstnavatel pouze požádat orgán nemocenského pojištění (zpravidla okresní správu sociálního zabezpečení), aby místo něj provedla kontrolu. Okresní správa sociálního zabezpečení Vás na základě této žádosti musí do 7 dnů zkontrolovat a podat zprávu Vašemu zaměstnavateli.

V žádném případě není Vaší povinností vysvětlovat svému zaměstnavateli podstatu svých zdravotních problémů. Informace o Vašem zdravotním stavu mu nesmí poskytnout bez Vašeho souhlasu ani Váš ošetřující lékař. Tyto informace jsou součástí lékařského tajemství, i když jste na neschopence.

Zaměstnavatel nemůže po lékaři požadovat, aby Vaši dočasnou pracovní neschopnost ukončil. Jestliže Vás podezřívá z toho, že jste zdravý a onemocnění předstíráte, může na okresní správě sociálního zabezpečení podat podnět, aby její lékař posoudil, jestli trvalí důvody dočasné pracovní neschopnosti. Pokud ten po provedené kontrole shledá, že tyto důvody neexistují, neschopenku ukončí.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 65 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – práva a povinnosti zaměstnavatele během dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance

## V.6. Posuzování zdravotního stavu při žádosti o dávky

***Před nedávnem jsem měl vážný úraz a zůstal jsem částečně ochrnutý. Přišel jsem tak o velkou část svých příjmů. Chtěl bych požádat o invalidní důchod i o jiné dávky. Mám ale spíš strach, že můj zdravotní stav nebude posouzen objektivně. Známemu se stalo, že i přes zdravotní potíže po operaci byl prý „zdravý“ a schopný práce. Kdo bude posuzovat můj zdravotní stav? Některý z lékařů, ke kterým chodím, nebo nějaký úřední lékař? Co když mi kvůli nesprávnému posudku nepřiznají dávky? Je možné se pak nějak bránit?***

Z důvodu nepříznivého zdravotního stavu máte možnost získat řadu dávek a výhod sociálního zabezpečení. Jedná se zejména o tyto dávky:

- ▶ důchodového pojištění (invalidní důchod),
- ▶ nemocenského pojištění (poskytování dobrovolné dávky nemocenského po uplynutí podpůrní doby),
- ▶ sociální péče (např. mimořádné výhody pro občany těžce zdravotně postižené, příspěvek na provoz motorového vozidla, příspěvek na individuální dopravu),
- ▶ státní sociální podpory (posouzení nepříznivého zdravotního stavu určité kategorie ovlivňuje výši poskytovaných dávek, např. sociální příplatek, anebo dobu jejich poskytování, např. rodičovský příspěvek),
- ▶ příspěvek na péči ze systému sociálních služeb.

Při posuzování zdravotního stavu pro tyto účely se postupuje podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Podle tohoto zákona bude Váš zdravotní stav ve většině případů posuzovat posudkový lékař, který pracuje pro okresní správu sociálního zabezpečení. Podáte-li tedy žádost např. o důchod nebo některou z dávek či výhod,

kteře jsou poskytovány v rámci sociálního zabezpečení, úřad, který o dávce rozhoduje, vyzve posudkového lékaře, aby Váš zdravotní stav posoudil. Ten Váš zdravotní stav posoudí s ohledem na kritéria, která jsou stanovena v zákoně pro přiznání určité dávky. Pro každou dávku nebo výhodu tak musí Váš zdravotní stav splnit jiné podmínky. To také znamená, že zdravotní postižení, které odpovídá přiznání jedné dávky, nemusí odpovídat přiznání dávky jiné.

Při posuzování Vašeho zdravotního stavu bude posudkový lékař vycházet z vyšetření, která sám provedl, z lékařských nálezů Vašeho praktického lékaře nebo zpráv specialistů, kteří Vás léčí. Posudkový lékař musí pečlivě přihlížet ke všemu, co při posuzování vyšlo najevo, tedy i k tomu, co mu při vyšetření uvedete Vy. Výsledkem posouzení Vašeho zdravotního stavu je lékařský posudek, který posudkový lékař předá úřadu, jenž si jej vyžádal. Ten na základě tohoto posouzení rozhodne, zda Vám dávku nebo jinou výhodu, o kterou žádáte, přizná, nebo ne.

Samotný posudek tedy nemá povahu rozhodnutí a nelze se proti němu odvolat. Jedná se pouze o odborný podklad, na základě kterého rozhodne úřad, u kterého jste si o dávku žádal. Pokud tedy nebudete s posudkem souhlasit, můžete se bránit až proti rozhodnutí úřadu, který by na jeho základě rozhodl o nepřiznání dávky.

O specifickém posuzování zdravotního stavu ve věcech důchodového pojištění se dočtete v kapitole V.8.



## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 8 zákona č. 58/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení – posuzování zdravotního stavu okresní správou sociálního zabezpečení
- ▶ Vyhláška Ministerstva práce a sociálního zabezpečení ČR ze dne 9. října 2009 č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity)

## V.7. Právo žádat o invalidní důchod

***Marodím už skoro rok se zády a chtěla bych si zažádat o invalidní důchod. Moje obvodní doktorka tvrdí, že na to nemám nárok. Můžu si tedy zažádat, nebo ne? Myslíte, že mi bude invalidní důchod přidělen?***

O přiznání invalidního důchodu rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení na základě žádosti. Pro přiznání invalidního důchodu je nutné, aby byla splněna potřebná doba délky pojištění a aby Vám z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla schopnost pracovat nejméně o 35 %.

Zdravotní stav žadatelů o invalidní důchod pro Českou správu sociálního zabezpečení posuzuje posudkový lékař okresní správy sociálního zabezpečení. Ten vychází ze zdravotního stavu doloženého výsledky vyšetření o schopnosti vykonávat práci. Přitom přihlíží k duševním, smyslovým a zachovaným tělesným schopnostem žadatele. Musí přihlídnout také k jeho dosaženému vzdělání a k tomu, jaké výdělečné činnosti v minulosti vykonával.

O přiznání invalidního důchodu tedy Vaše ošetřující lékařka nerozhoduje. Její nesouhlasné vyjádření můžete proto považovat pouze za její názor na to, že Vaše pracovní schopnost není snížena tak,

abyste měla šanci na získání invalidního důchodu. Tento její názor Vám nijak nebrání, abyste si o invalidní důchod zažádala. Žádost se podává na předepsaném tiskopise na okresní správu sociálního zabezpečení, která je příslušná podle místa Vašeho bydliště. K žádosti přiložte občanský průkaz, doklady o studiu (i neukončeném), doklady prokazující dobu zaměstnání, případně doby vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, rodné listy dětí (pokud do doby chcete započítat dobu péče o děti).

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení – Česká správa sociálního zabezpečení rozhoduje o přiznání invalidního důchodu
- ▶ § 39 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – výše poklesu pracovní schopnosti pro přiznání invalidního důchodu

## V.8. Obrana při nepřiznání invalidního důchodu

***Jsem přes rok na nemocenské kvůli onemocnění kloubů na rukou. Posudková lékařka ale rozhodla, že jsem práce neschopná jen z 30%. Žádný invalidní důchod mi tedy přiznán nebyl. Jak se můžu proti rozhodnutí posudkové lékařky bránit? Vůbec nerozumím, proč tak rozhodla, protože mi ten posudek ani neukázala.***

Je pravda, že zdravotní stav žadatelů o invalidní důchod posuzují posudkoví lékaři. O přiznání, případně také odebrání invalidního důchodu, však nerozhodují přímo oni, ale na základě jejich posudku Česká správa sociálního zabezpečení. Z toho vyplývá, že se nemůžete bránit přímo proti posudku lékařky, ale bránit se můžete až proti samotnému zamítavému rozhodnutí.

Toto rozhodnutí je specifické tím, že proti němu nelze podat odvolání. Můžete však proti němu podat námitky. Ty se do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí podávají u České správy sociálního zabezpečení. Ta poté znovu posoudí Váš zdravotní stav. Pokud Vašim námitkám nebude vyhověno, nezbývá Vám, než podat správní žalobu k soudu. Ta musí být podána do 2 měsíců ode dne, kdy Vám bylo doručeno rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení.

Pokud byste opravdu podala žalobu, soud bude mimo jiné posuzovat také to, zda měl posudek všechny potřebné náležitosti. Seznam náležitostí, které musí posudek obsahovat, je stanoven ve vyhlášce o posuzování invalidity. Z posudku musí být zejména zřejmé, že byl zdravotní stav žadatele komplexně posouzen a z jakých podkladů lékaři vycházeli. V posudku musí být obsaženo shrnutí obsahu jednotlivých odborných nálezů a popis úvah, kterými se lékaři řídili při jejich hodnocení. Posudkový lékař se musí vypořádat také se všemi Vašimi případnými námitkami a návrhy. Na závěr posudku musí být konstatováno, jestli se u posuzované skutečně jedná o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, a pokud ano, v jakém rozsahu poklesla schopnost soustavné výdělečné činnosti a co je toho příčinou.

Posudek tedy musí přesvědčivě vysvětlit, co lékaře vedlo k tomu, že zdravotní stav posoudil určitým způsobem. Na základě posudku se může posuzovaný rozhodnout, jestli se bude proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení bránit, nebo ne. Z toho důvodu je také důležité, aby si jej žadatel o invalidní důchod mohl přečíst. Pokud Vám posudek nebyl předán, došlo k pochybení na straně okresní správy sociálního zabezpečení. Ta má totiž povinnost Vám jej předat nebo do 7 dnů zaslat jeho stejnopis. Pokud tak ne učiní, můžete úřad kontaktovat a požádat jej o jeho doručení nebo o nahlédnutí do spisu, případně podat stížnost.

## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 8 odst. 10 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení – povinnost předat stejnopis posudku
- ▶ § 39 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – výše poklesu pracovní schopnosti pro přiznání invalidního důchodu
- ▶ Vyhláška Ministerstva práce a sociálního zabezpečení ČR ze dne 9. října 2009 č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity)

## V.9. Je preventivní prohlídka povinná?

***Vyhrála jsem výběrové řízení a mám nastoupit do zaměstnání, kde budu pracovat jako kancelářská síla. Ještě před podepsáním pracovní smlouvy mě ale zaměstnavatel posílá na preventivní prohlídku k závodnímu lékaři. Nevím, jestli za ni budu muset platit já, nebo ji uhradí zaměstnavatel. Prohlídka se mi zdá zbytečná, jsem zdravá, práce je neriziková. Musím na tuto prohlídku jít?***

V zákoníku práce je stanoveno, že zaměstnavatel je povinen zajistit vstupní prohlídku těm zaměstnancům, které zákon výslovně stanovuje. Ze zákona tak vstupní prohlídku před podpisem pracovní smlouvy musí absolvovat například nezletilí. Prakticky bezrizikové práce, jako je právě práce v kanceláři, však v zákoně výslovně uvedené nejsou. Není tedy jasné, zda je zaměstnavatel oprávněn tuto prohlídku po takovém uchazeči o zaměstnání vyžadovat a jestli je tento uchazeč povinen vyhovět. Zákon však také stanoví, že je zaměstnavatel povinen nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti. Z toho je možné dovodit, že zaměstnavatel může vyžadovat absolvování preventivní prohlídky po všech svých zaměstnancích i po uchazečích o zaměstnání.

Pokud se jedná o práci nerizikovou, je možné, že zaměstnavatel nebude trvat ani na vstupní prohlídce, ani na dalších periodických prohlídkách. Pokud však zaměstnavatel tyto prohlídky vyžaduje, je podle našeho názoru nutné je absolvovat. Při odmítnutí vstupní prohlídky byste totiž nemusela být z tohoto důvodu na místo vůbec přijata, při odmítnutí periodických prohlídek by to zase mohlo být chápáno jako porušení pracovních povinností. Proti nepřijetí nebo proti sankcím byste se mohla poté bránit jedině žalobou u soudu, ale není jisté, jaký právní názor by soud zaujal.

Cílem vstupní prohlídky je zajistit, aby k výkonu práce nebyl zařazen zaměstnanec, u kterého výkon této práce povede ke zhoršení zdravotního stavu nebo v souvislosti s jeho zdravotním stavem k poškození zdraví jiných osob. Vstupní prohlídka se provádí lékařem, který by měl být obeznámen se zdravotními a bezpečnostními riziky v souvislosti s vykonávanou prací.

Otázka úhrad za vstupní preventivní prohlídku je také sporná. Obecně platí, že závodní preventivní péči hradí až na výjimky zaměstnavatel. Názory na to, kdo má hradit vstupní prohlídky ještě před podpisem pracovní smlouvy, kdy ještě neexistuje pracovní poměr, se různí. Přikláníme se k tomu názoru, že by vstupní prohlídky měl hradit zaměstnavatel. Zákon mu totiž stanovuje povinnost zajistit pracovnělékařskou péči a mezi tuto péči je možné zařadit i vstupní prohlídky.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost podrobit se prohlídce u závodního lékaře
- ▶ § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce – povinnost zaměstnavatele zajistit, aby zaměstnanec nevykonával práce, jejichž náročnost neodpovídá jeho zdravotní způsobilosti

## V.10. Volba lékaře k preventivní prohlídce

***Zaměstnavatel mě posílá na preventivní prohlídku k lékaři, kterého mi určil. Já ale k tomuto lékaři nemám důvěru, slyšela jsem, že je nepříjemný, a ještě by mě měl vyšetřovat. Radši bych se nechala vyšetřit svou obvodní lékařkou. Skutečně jsem povinna jít na prohlídku k lékaři, kterého jsem si dobrovolně ne zvolila?***

---

Je pravdou, že ze zákona obecně plyne právo na svobodnou volbu lékaře, to je ale v některých případech omezeno. Jednou z výjimek je právě pracovnělékařská péče o zaměstnance, která je vyloučena z této svobodné volby lékaře. Zákon tedy výslovně určuje, že pracovního (závodního) lékaře si sám zvolit nemůžete a musíte se podrobit prohlídce u lékaře, který je ve smluvním vztahu s Vaším zaměstnavatelem.

Toto omezení práva na svobodnou volbu lékaře je odůvodňováno tím, že právě pracovní lékař může posoudit zdravotní způsobilost zaměstnance na potřebné odborné úrovni. Tento lékař by měl být totiž seznámen s požadavky na konkrétní pracovní pozici a s konkrétními pracovními podmínkami u určitého zaměstnavatele. Měl by tak být schopen patřičně posoudit, zda zdravotní stav zaměstnance odpovídá nárokům, které na něj bude klást určitá práce.

To je přijatelné vysvětlení, ale asi neobstojí v případě, kdy zaměstnavatel nemá žádného pracovního lékaře smluvně sjednaného, ale uzavírá smlouvu o poskytování pracovnělékařské preventivní péče s jakýmkoliv praktickým lékařem, který nemá žádné zvláštní znalosti o zdravotních nárocích práce a konkrétních pracovních podmínkách zaměstnavatele. V takovém případě splní stejný účel i jakýkoli praktický lékař, kterého si zvolí sám zaměstnanec, např. jeho ošetřující lékař, ke kterému má důvěru.

Z Vašeho dotazu nevyplývá, zda má Váš zaměstnavatel smlouvu se specializovaným pracovním lékařem nebo s některým z obvodních lékařů. Jestliže byste ale preventivní prohlídku odmítla podstoupit, mohl by to zaměstnavatel v obou případech chápat jako neplnění Vašich pracovních povinností a v nejhorším případě reagovat i výpovědí. Proti tomu byste se mohla bránit pouze soudně. Jak by soud v takovém případě rozhodl, nelze předjímat.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost podrobit se prohlídce u závodního lékaře

## V.11. Obsah preventivních prohlídek

***Zaměstnavatelem jsem byla vyzvána k dostavení k periodické prohlídce u smluvního lékaře. Pracuji ve školství. Prohlídce a zjištění mého zdravotního stavu se nebráním, ale zásadně nesouhlasím se zákroky, jako je vyšetření konečníku nebo mamograf a výtěry. Jak je stanoven obsah preventivní prohlídky?***

Odborná náplň lékařských preventivních prohlídek a vyšetření se řídí účelem prohlídky a povahou práce a pracovního prostředí. Obsahem prohlídky by podle dokumentů o posuzování zdravotní způsobilosti k práci na webových stránkách Společnosti pracovního lékařství by měl být alespoň:

- ▶ rozbor údajů o dosavadním vývoji zdravotního stavu a dosud prodělaných onemocněních s cíleným zaměřením zejména na výskyt nemocí, které mohou omezit nebo vyloučit zdravotní způsobilost k práci,

- ▶ komplexní fyzikální vyšetření včetně orientačního vyšetření sluchu, zraku, kůže a orientačního neurologického vyšetření s důrazem na posouzení stavu a funkce orgánů a systémů, které budou zatěžovány v práci,
- ▶ základní chemické vyšetření moči.

Na rozdíl od preventivní prohlídky u praktického lékaře hrazené z veřejného zdravotního pojištění preventivní prohlídka u pracovního (závodního) lékaře není přímo v právních předpisech upravena a měla by se řídit legislativně neupravenými lékařskými standardy.

V praxi lékaři pravděpodobně přihlížejí i k obsahu vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek. Je však nutné upozornit, že tato vyhláška se vztahuje výhradně na prohlídky hrazené zdravotní pojišťovnou, které mají jiný účel než pracovnílékařská péče. Vyhláška tedy není pro pracovního lékaře závazná, ale může k ní přihlídnout.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost podrobit se prohlídce u závodního lékaře
- ▶ § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce – povinnost zaměstnavatele zajistit, aby zaměstnanec nevykonával práce, jejichž náročnost neodpovídá jeho zdravotní způsobilosti
- ▶ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek – obsah povinných prohlídek hrazených zdravotní pojišťovnou



## V.12. Obrana proti posudku závodního lékaře

***Kvůli zdravotním problémům jsem byl víc než půl roku v pracovní neschopnosti. Krátce po návratu do zaměstnání jsem absolvoval preventivní prohlídku u závodního lékaře a ten mi k mému překvapení napsal negativní preventivní prohlídku. Můj ošetřující lékař – odborný neurolog, ke kterému docházím, mi však na základě vyšetření výkon povolání nezakazuje. Podle něj už jsem dnes bez problémů a omezení. Musí závodní lékař názor mého lékaře respektovat? Můžu se proti posudku závodního lékaře nějak bránit? Jak to bude řešit zaměstnavatel?***

---

Pracovní (závodní) lékař není vázán posudkem neurologa o tom, že Vám výkon povolání nezakazuje. Názor neurologa je jedním z podkladů pro jeho rozhodnutí. Je však na odborném posouzení pracovního lékaře, aby posoudil Váš zdravotní stav a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a odborných znalostí rozhodl o Vaší způsobilosti k práci. Měl by Vás však informovat, co je důvodem záporného posudku a jestli pro Vás existuje možnost nápravy (např. při zlepšení zdravotního stavu, změně životního stylu).

Smyslem preventivní prohlídky je posouzení zdravotní způsobilosti zaměstnance pro danou pracovní pozici. Právě proto je kompetentní k tomuto správnému posouzení pracovní (závodní) lékař, který má znalost konkrétních pracovních podmínek a dokáže komplexně posoudit všechny rizikové faktory. Účelem prohlídky je nejen zjištění, zda vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu nemůže být ohroženo Vaše zdraví, ale rovněž zda nemůže být ohroženo zdraví a život jiných osob, pokud budete vykonávat danou pracovní pozici. Preventivní prohlídka je také ochrana zaměstnavatele, kterému právní předpisy ukládají, aby předcházel a zamezoval vzniku pracovních úrazů a nemocem z povolání.

Pro zaměstnavatele jsou závěry závodního lékaře závazné. Pokud tedy závodní lékař zjistil, že nejste dlouhodobě způsobilý k výkonu své práce, musí Vás zaměstnavatel převést na jinou práci. Při převádění na jinou práci by měl zaměstnavatel přihlížet k tomu, aby pro Vás nová práce byla vhodná vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu, k Vaším schopnostem, a pokud je to možné, tak i k Vaší kvalifikaci. Jestliže pro Vás jinou práci zaměstnavatel nemá, je to důvod, pro který Vám může dát výpověď.

Proti posudku závodního lékaře, se můžete bránit. Do 15 dnů od prokazatelného obdržení posudku můžete podat návrh na jeho přezkoumání. Pro podání návrhu není třeba žádný formulář, doporučujeme proto podrobně sepsat, proč s posudkem nesouhlasíte, případně přiložit posudek od ošetřujícího lékaře a tento návrh ve lhůtě zaslat doporučeně lékaři, který Vás posuzoval.

Jestliže je lékař zaměstnán ve zdravotnickém zařízení, bude návrh na přezkoumání posudku posuzovat vedoucí tohoto zařízení. Poskytuje-li lékař péči vlastním jménem, posoudí Váš návrh sám. Pokud lékař nebo jeho vedoucí návrhu nevyhoví, postoupí jej do 30 dnů příslušnému úřadu, kterým je obvykle krajský úřad jakožto registrující orgán. Ten může posudek buď zrušit, nebo potvrdit. Jestliže jej zruší, závodní lékař vydá posudek nový. Pokud však krajský úřad závěr závodního lékaře potvrdí a zaměstnavatel Vás na jeho základě propustí nebo převede na jinou práci, jedinou možností, jak se bránit, je podání žaloby na neplatnost výpovědi nebo převedení na jinou práci.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – povinnost podrobit se prohlídce u závodního lékaře
- ▶ § 77 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – podání návrhu na přezkoumání posudku

## V.13. Shrnutí

### DOČASNÁ PRACOVNÍ NESCHOPNOST

- ▶ **Dočasnou pracovní neschopností se rozumí stav, kdy pacient nemůže zejména z důvodu nemoci vykonávat práci nebo povinnosti uchazeče o zaměstnání.** Pracovní neschopnost vzniká rozhodnutím lékaře, který zjistí, že pacient nemůže vykonávat dosavadní pracovní činnost.
- ▶ **Pracovní neschopnost se posuzuje podle toho, jakou práci pacient vykonával** – stejná diagnóza může být důvodem pro neschopenku u fyzicky pracujícího, ale ne pro kancelářského pracovníka.
- ▶ **Pokud posuzovaný nesouhlasí s uznáním nebo ukončením pracovní neschopnosti, případně s rozsahem vycházek, může do 3 dnů ode dne obdržení rozhodnutí podat návrh na přezkoumání.** Návrh se podává prostřednictvím ošetřujícího lékaře, který jej buď sám znovu posoudí, nebo jej předá vedoucímu zdravotnického zařízení, pokud nevykonává samostatnou praxi. Pokud návrhu na přezkoumání není vyhověno, postupuje se do 5 dnů jako odvolání registrujícímu orgánu nebo zřizovateli. Většinou se jedná o krajský úřad nebo ministerstvo zdravotnictví, kteří návrhu buď vyhoví a posudek zruší, nebo jej zamítnou.
- ▶ **Během prvních 14 dní dočasné pracovní neschopnosti zaměstnavatel může kontrolovat, zda jeho zaměstnanec dodržuje léčebný režim.** Proto je lékař povinen zaměstnavateli sdělit místo pobytu zaměstnance a rozsah a dobu stanovených vycházek, nemůže mu však sdělovat diagnózu a další informace o léčbě pacienta. To je součástí lékařského tajemství.
- ▶ **Po uplynutí prvních 14 dnů pracovní neschopnosti již zaměstnanec může kontrolovat pouze okresní správa sociálního zabezpečení.** Zaměstnavatel jí však může podat podnět k provedení kontroly.

## POSUZOVÁNÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU PRO ÚČELY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

- ▶ **Nepříznivý zdravotní stav může být důvodem pro nárok na dávky a výhody sociálního zabezpečení.** K rozhodování o jednotlivých dávkách jsou příslušné různé správní orgány, posuzování zdravotního stavu však pro tyto orgány provádí lékaři okresní správy sociálního zabezpečení.
- ▶ **Lékařský posudek, který zpracovává, je podkladem pro rozhodnutí o dávce.** Posudkový lékař vychází zejména z lékařských zpráv, nálezů zpracovaných ošetřujícím lékařem a z výsledků vlastního vyšetření.
- ▶ **Proti samotnému posudku posudkového orgánu nelze podávat opravné prostředky.** Odvolání je možno podat až proti rozhodnutí správního orgánu, které bylo na podkladě posudku vydáno.
- ▶ **Výjimku tvoří rozhodnutí o invalidním důchodu,** proti kterým se nepodává odvolání, ale tzv. námitky.
- ▶ **Pokud nejsou odvolání ani námitky úspěšné, je možné proti rozhodnutí o nepřiznání dávky podat žalobu k soudu.**

## PRACOVNĚLÉKAŘSKÁ PÉČE

- ▶ **Zaměstnavatel nesmí připustit, aby jeho zaměstnanci vykonávali práce, které by neodpovídaly jejich zdravotní způsobilosti.** Za tímto účelem má také povinnost pro zaměstnance zajistit závodní preventivní péči.
- ▶ **Pracovnělékařskou péči vykonává lékař, který má se zaměstnavatelem uzavřenou smlouvu,** v dohodě se zaměstnavatelem to může být i praktický lékař zaměstnance.
- ▶ **Zaměstnanec se obecně musí preventivním prohlídkám podrobit, pokud ho k tomu zaměstnavatel vyzve.** Obsah preventivní prohlídky musí odpovídat účelu prohlídky a povaze práce a pracovního prostředí. Pokud zaměstnanec bezdůvodně prohlídku odmítne, může to jeho zaměstnavatel považovat

za neplnění pracovních povinností, za což by teoreticky v nejhorším případě mohla hrozit až výpověď.

- ▶ **Lékařský posudek je pro zaměstnavatele závazný.** Pokud lékař zjistí, že zaměstnanec není dále schopen výkonu své práce, musí zaměstnavatel převést zaměstnance na práci jinou. Jestliže ji nemá, je to důvod k propuštění zaměstnance.
- ▶ **Proti posudku je možné se bránit podáním návrhu na přezkoumání.** Návrh na přezkoumání se zasílá přímo závodnímu lékaři. Pokud lékař nebo případně jeho vedoucí návrhu nevyhoví, postoupí jej do třiceti dnů registrujícímu orgánu nebo zřizovateli. Tím je obvykle krajský úřad, který může posudek buď zrušit, nebo potvrdit.



PRÁVA ŽEN  
BĚHEM  
TĚHOTENSTVÍ  
A PORODU

VI.

# VI. Práva žen během těhotenství a porodu

Práva žen  
během těhotenství  
a porodu

- rizikové těhotenství
- informovaný souhlas
- zákrok bez souhlasu
- ambulantní porod
- anonymní porod
- odmítnutí zákroku
- doprovod u porodu

## VI.1. Těhotenství na rizikovém pracovišti

***Jsem v devátém týdnu těhotenství. Pracuji jako veterinární sestra s rentgenem, chemikáliemi, často nosím zvířata nebo pomáhám velkým ochrnutým psům ven. Můj zaměstnavatel mě nemůže převést na jiné pracoviště ani na jinou pozici. Gynekolog mi řekl, že těhotenství není nemoc, tudíž mi nemůže psát neschopenku, zaměstnavatel by mě však uvolnil z práce okamžitě. Nakonec mi tedy neschopenku neochotně napsal, ale i s vycházkami dopoledne 2 hodiny, odpoledne 4 hodiny. Můžete mi prosím poradit, kde nastala chyba a jak má být zacházeno s ženami, které jsou sice v pořádku, ale můžou svou práci riskovat zdraví svého dítěte?***

Přestože Vámi popsanou situaci zákony řeší poměrně jednoznačně, v praxi vyvolává časté problémy. Pokud těhotná žena nemůže

vykonávat nadále svou práci, může to mít dvě základní příčiny. Buď rizika spočívají v samotném průběhu těhotenství, anebo těhotenství je sice normální, fyziologické, ale rizika se nacházejí na pracovišti těhotné ženy nebo spočívají v druhu vykonávané práce.

Nastane-li první situace a rodička má patologické těhotenství nebo zdravotní problémy, je namístě, aby ošetřující lékař rozhodl o vzniku dočasné pracovní neschopnosti a vystavil neschopenku. Součástí tohoto rozhodnutí bude také stanovení režimu v nemoci, tedy i stanovení doby vycházek. Pokud s rozsahem vycházek nesouhlasíte, můžete požádat o neomezené vycházky (více v kapitole V.2.).

Když dojde k druhé situaci a žena má normální těhotenství, nejedná se o pracovní neschopnost dané těhotné ženy, neboť ta může vykonávat práci jinou, která nebude představovat zdravotní rizika. V takovém případě vystaví ošetřující lékař, nemá-li zaměstnavatel svého pracovního (závodního) lékaře, posudek o pracovní nezpůsobilosti těhotné ženy k výkonu této konkrétní práce. Zaměstnavateli tak vznikne povinnost převést těhotnou zaměstnankyni na jinou práci. Pokud se převedením zaměstnankyni sníží výdělek, má nárok na vyrovnávací příspěvek z nemocenského pojištění.

Může se samozřejmě stát, jako se to stalo i Vám, že zaměstnavatel nemá jinou vhodnou práci, na kterou by mohl zaměstnankyni převést. Pak vzniká takzvaná překážka práce na straně zaměstnavatele. Zaměstnankyně nebude vykonávat práci pro zaměstnavatele a zaměstnavatel bude povinen jí poskytnout náhradu mzdy nebo platu ve výši průměrného měsíčního výdělku. Protože poskytování náhrady výdělku je pro zaměstnavatele samozřejmě finančně nevýhodné, v praxi se situace řeší nemocenskou, i když je žena v pořádku. Není to ale v souladu se zákonem.



## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 55 a 57 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – důvody pro dočasnou pracovní neschopnost
- ▶ § 42 a násl. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – vyrovnávací příspěvek v těhotenství
- ▶ § 41 odst. 1 písm. c) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce – povinnost zaměstnavatele převést zaměstnankyni na jinou práci, pokud práce ohrožuje její těhotenství
- ▶ § 238 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce – zákaz zaměstnávat těhotné pracemi, pro které nejsou podle lékařského posudku způsobilé

## VI.2. Provedení zákroku bez souhlasu těhotné ženy

***Při vyšetření na konci těhotenství mi ošetřující lékařka provedla tzv. Hamiltonův hmat bez mého vědomí. Během zákroku jsem nic necítila a lékařka mi až následně sdělila, že už se možná rozběhne porod a že „to trochu prošťourla“. Až doma mi došlo, co se stalo, když jsem začala mít krvácení a bolestivé stahy a vyhledala jsem si v knížce, o co vlastně jde. Nikdy bych v dané situaci s takovým zákrokem nesouhlasila. Chování lékařky považuji za nepochopitelné, neomluvitelné a ponižující, ale také za nebezpečné. Mám totiž pozitivní vyšetření na streptokoka. Přejeme si porod pokud možno bez nepřírozených zákroků a záleží nám na tom, aby se dítě narodilo, až přijde jeho čas. To, že byl hmat proveden, ale prý není možné prokázat.***

Hamiltonův hmat, o kterém ve svém dotazu mluvíte, je lékařský zákrok jako každý jiný a vyžaduje poučení a souhlas těhotné ženy. Nejedná se o zákrok naléhavý, který by nesnesl odkladu, proto musí takové poučení zahrnovat všechny prvky stanovené zákonem. To v praxi znamená, že lékař musí těhotné ženě sdělit, jaká je povaha

tohoto zákroku (odloučení blan od dolního děložního segmentu), za jakým účelem jej navrhuje provést (vyvolání porodu), dále jaká jsou jeho rizika a důsledky. Lékař musí ženě také sdělit, co by se stalo, kdyby tento zákrok proveden nebyl. Souhlas těhotné musí být získán svobodně, čemuž by odporovala například situace, kdy lékař souhlas získává až v průběhu provádění tohoto zákroku. Souhlas dotčené ženy musí být dán zásadně před provedením zákroku, jinak je neplatný. Pokud lékař těhotnou pacientku nepoučí výše uvedeným způsobem a neobdrží předem její souhlas, dopouští se protiprávního jednání. Poučení a souhlas nemusí mít písemnou formu, lékař by ale v každém případě měl provést písemný záznam do zdravotnické dokumentace o tom, že zákrok byl proveden.

„Vyříkat si“ tuto záležitost s lékařkou je určitě dobrý návrh řešení problému. Doporučujeme Vám sdělit lékařce, jaké jsou její povinnosti, jakým způsobem je podle Vás porušila. Můžete požadovat omluvu. Pokud bude lékařka provedení zákroku zapírat nebo se odmítne omluvit, je možné vyžádat si kopii Vaší dokumentace a zkontrolovat, zda je tam záznam o provedení Hamiltonova hmatu. Poté případně můžete poslat stížnost společně s touto kopií České lékařské komoře nebo krajskému úřadu, který lékařku registroval. Stížnost samozřejmě můžete podat i v případě, bude-li záznam v dokumentaci chybět, ale tím se snižuje Vaše šance na kladné vyřízení takovéto stížnosti.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas
- ▶ § 67 b odst. 2–4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – obsah zdravotnické dokumentace
- ▶ § 1 a 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci – obsah zdravotnické dokumentace

### VI.3. Odmítnutí zákroku během porodu

***Jsem ve 37. týdnu těhotenství, ale mám už dvě zdravé děti a obě jsem porodila přirozeně. Nyní mě ale lékaři nutí podstoupit císařský řez, i když těhotenství probíhá stejně jako ta předchozí. Chtěla bych se zeptat, jestli to můžu odmítnout a zda to pak lékaři musejí respektovat. Sice jsem jim podepsala, že s císařským řezem nesouhlasím, ale já žádný doklad o tom, že to budou respektovat, nemám. Mám to pouze zapsané v kartě. Všichni byli velice rozčilení.***

---

Listina základních práv a svobod zaručuje nedotknutelnost osoby. Provádět zákroky je možné pouze se souhlasem dotčené osoby, nebo na základě několika jasně stanovených výjimek, které umožňují provést zákrok i bez souhlasu. Císařský řez nepatří mezi tyto zákonné výjimky a k jeho provedení je zapotřebí souhlas ženy. Pokud právně způsobilá žena odmítne udělit svůj souhlas, císařský řez jí nemůže být proveden.

Navrhne-li lékař provedení určitého zákroku a pacient jej odmítá, má toto odmítnutí obvykle podobu písemného reversu. Odmítnout zákrok lze také ústně, pokud je ale lékař přesvědčen o tom, že by měl být proveden, vyžaduje písemný revers. Lékař tím získá mimo jiné jasný důkaz, že pacienta poučil o rizicích a důsledcích odmítnutí navrženého zákroku a že pacient i přes toto poučení zákrok odmítl.

Provést zákrok proti výslovné vůli pacienta je pro zdravotníky vysoce riskantní záležitost. Pacient by se proti tomu totiž mohl následně bránit u soudu a požadovat po nemocnici odškodnění. Zdravotnické zařízení by pak muselo dokazovat, že pacient souhlas se zákrokem dal, což by bez písemného souhlasu bylo obtížné.

Z dotazu vyplývá obava, že Vám lékaři císařský řez provedou i přes Váš nesouhlas, protože nemáte v ruce žádný doklad o odmítnutí

zákroku. Pokud jste však lékařům podepsala negativní revers, tak ten se stal součástí zdravotnické dokumentace a Vy máte právo si vyžádat kopii. Také si můžete vzít někoho z Vašich blízkých jako doprovod k porodu, což lépe zaručí, že během porodu Vám nebudou prováděny zákroky bez Vašeho souhlasu.

Jinou otázkou je případný vznik právní odpovědnosti, pokud v důsledku odmítnutí císařského řezu dojde k újmě na zdraví rodičky nebo dítěte. Jak již je uvedeno výše, podepsáním reversu rodičkou se zbavují lékaři a zdravotnické zařízení odpovědnosti. Nedá se však vyloučit, že by právě zdravotníci na takovou rodičku podali trestní oznámení, pokud by došlo k újmě na zdraví dítěte. Takový případ nebyl zatím našimi soudy řešen, podle našeho názoru není reálné, že by rodička ve Vašem případě mohla být trestně odpovědná.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas, revers
- ▶ Čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) – nedotknutelnost osoby
- ▶ Čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) – povinnosti mohou být ukládány pouze zákonem

## **VI.4. Formulář informovaného souhlasu v porodnictví**

***Původně jsem chtěla родit v jedné menší porodnici v blízkosti bydliště. Když jsme se tam však s manželem dostavili s porodními bolestmi, byl mi u příjmu předložen formulář, jehož podpisem jsem měla potvrdit, že budu plně akceptovat rozhodnutí lékaře, jinými slovy, že se předem vzdávám práva***

***na svobodnou volbu a uděluji souhlas ke všem zákrokům, které budou potřeba. Tento formulář jsem odmítla podepsat. Trvala jsem na tom, že chci být o každém zákroku poučena a o každém svobodně rozhodnout, zda ho podstoupím, nebo ne. Na základě této skutečnosti nás ovšem porodnice odmítla přijmout a museli jsme jet dalších 30 km do většího města. Mezitím se porod zkomplikoval, možná i v důsledku mého stresu z konfliktu se zdravotníky a nakonec mi musel být proveden císařský řez. Je výše uvedená praxe porodnice v souladu s právem? Pokud ne, jak se proti ní dá bránit?***

---

Ke každému zákroku, který tedy hodlají porodníci na rodiče provést, vyžaduje zákon svobodný a informovaný souhlas o povaze, účelu, důsledcích a rizicích spojených s tímto zákrokem. Aby byl souhlas platný, musí se vztahovat k určitému konkrétnímu zákroku, který musí být určen alespoň druhově. Nelze dát předem souhlas k neurčitým zákrokům, jejichž potřeba může teprve v budoucnu vzniknout.

Pokud nastane situace, kdy je určitý zákrok, který nebylo možno předem s určitostí předvídat, nezbytný k ochraně zdraví či života rodičky nebo plodu, pak zákon stanoví tato řešení:

- ▶ rodička komunikuje s porodníkem, je schopna zvážit navrhované řešení a rozhodovat o zákroku – pak sama udělí nebo odepře svůj souhlas se zákrokem,
- ▶ rodička není schopna z objektivních důvodů rozhodnout o zákroku (např. je v bezvědomí), pak budou porodníci jednat v krajní nouzi, a je-li zákrok neodkladný a nezbytný k ochraně života či zdraví rodičky nebo plodu, provedou jej.

Vyžadovaný souhlas k neurčitým, nekonkrétním zákrokům je tedy nejen neplatný, ale není ani vůbec potřebný, protože zákon myslí na naléhavé situace, kdy musí porodníci jednat v krajní nouzi a bez souhlasu rodičky. Ve všech ostatních případech však potřebují

platný, určitý a svobodný souhlas rodící ženy. Přesto pokud byste takový souhlas podepsala a během porodu by Vám byly provedeny zákroky bez poučení a souhlasu, pak by podepsaný souhlas neměl vliv na to, že by takové zákroky byly provedeny protiprávně.

Zdravotníci nejenže neměli právo vyžadovat od Vás podpis takového „bianko souhlasu“, především ale neměli právo odepřít Vám lékařskou péči z toho důvodu, že jste výše uvedený formulář nepodepsala. Zdravotnické zařízení Vás může odmítnout pouze v případě, že má plno. Pokud jde o porod, musí Vás porodnice přijmout dokonce i navzdory plnému stavu. Více informací najdete v kapitole II.

Ve Vašem případě došlo s největší pravděpodobností k protiprávnímu jednání dotyčného zdravotnického zařízení. Už samotné odmítnutí přijetí do péče je možno hodnotit jako zásah do osobnostních práv a práva na zdraví, další újmou by mohly být porodní komplikace jako důsledek nepřijetí do péče. Jaké právní prostředky lze vůči nemocnici použít, je vysvětleno v kapitole IX.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas
- ▶ § 24 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – povinnost nemocnice hospitalizovat rodičku
- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, právo na zdraví

## VI.5. Právo opustit po porodu s dítětem porodnicí (ambulantní porod)

***Má rodící žena právo na takzvaný ambulantní porod? Byla jsem v situaci, kdy mě porodnice, kterou jsem si vybrala, odmítla pro plné oddělení šestinedělí přijmout a poslala mě do jiné, mně neznámé porodnice. Takže jsem nerodila, jak jsem chtěla (v klidu a přirozeně), ale přesně tak, jak jsem nechtěla (cesta do další porodnice, další příjem, cizí prostředí, žádné soukromí atd.). Na můj návrh, že bychom šli hned po porodu domů, reagovala lékařka ve službě argumentem „to se nesmí“.***

---

Listina základních práv a svobod stanoví, že „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“. Žádný právní předpis přitom nestanoví matce povinnost zůstat po porodu po nějakou dobu v péči zdravotníků nebo v jejich péči ponechat novorozence. Omezení v tomto směru tedy v našem právním řádu neexistuje a matka se zdravým novorozencem mohou kdykoliv porodnicí opustit.

Zdravotníci se někdy odvolávají na metodické opatření ministerstva zdravotnictví o propuštění novorozenců do domácího ošetřování. V tomto metodickém pokynu ministerstvo doporučuje, aby byl novorozenec propuštěn nejméně po 72 hodinách po porodu a poté, co jsou provedena základní vyšetření (screening, očkování atd.). Jedná se ale pouze o opatření doporučující povahy, kterým se zdravotníci mohou řídit jen tehdy, souhlasí-li s tímto postupem i zákonní zástupci novorozence – tedy matka a otec. V opačném případě toto metodické opatření nestanoví zdravotníkům žádná práva zadržet matku nebo dítě v zařízení a rodičům z něj neplynou žádné povinnosti.

Jiná situace nastane v případě, že novorozenec je ve stavu, kdy neodkladně vyžaduje lékařskou péči, bez které by byl ohrožen jeho

život nebo zdraví. V takovém případě lékař skutečně může odepřít propuštění novorozence. Ohrožení zdravotního stavu však musí být aktuální a konkrétní. Nelze například paušálně označit za ohrožující každý případ, kdy novorozenec má být propuštěn dříve než po 72 hodinách od porodu. Odepření propustit novorozence může být oprávněné například v situaci, kdy musí být ihned po porodu provedena operace nebo jsou u novorozence zjištěny extrémně vysoké hodnoty novorozenecké žloutenky.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Článek 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (sdělení č. 96/2001 Sb. m. s.) – svobodný a informovaný souhlas jako podmínka jakéhokoli zákroku
- ▶ § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – informovaný souhlas, revers
- ▶ § 31 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – práva a povinnosti rodičů při péči o dítě
- ▶ Čl. 2 a čl. 4 zákona č. 2/1993 Sb., Listin základních práv a svobod – každý může činit to, co mu není zákonem zakázáno
- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, právo na zdraví
- ▶ Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví č. 4 Věstníku čá 7/2005 – Postup zdravotnického zařízení při propouštění novorozenců do domácí péče

## VI.6. Anonymní porod

***Jsem studentka, své těhotenství jsem zjistila pozdě a z mnoha důvodů jsem se rozhodla pro možnost anonymního porodu. Nejsem si ale jistá tím, co všechno mám udělat po právní stránce. Také nemám představu o tom, jak to bude probíhat v porodnici. Dále by mě zajímalo, zda mám vůbec nárok na nějaké státní příspěvky. Od své gynekoložky již mám vyplněnou žádost o mateřskou, ale ani ona si není jistá, jestli mám na ni nárok kvůli anonymnímu porodu.***



V případě takzvaného anonymního či utajeného porodu (porodu s utajením totožnosti matky) má rodička právo na ochranu svých osobních údajů v souvislosti s porodem, pokud o to požádá. Tuto možnost však nemohou využít vdané ženy, dále ženy, které porodily do 300 dnů po zániku manželství, a ženy bez trvalého pobytu v ČR. Ochrana osobních údajů rodičky nespočívá v absolutní anonymitě, ale v tom, že její jméno, datum narození a datum porodu bude vedeno odděleně od zdravotnické dokumentace. Po skončení hospitalizace se všechny tyto informace zapečetí a všichni zdravotničtí pracovníci, kteří s osobními údaji v rámci poskytování péče přišli do styku, jsou povinni o nich zachovávat mlčenlivost. Otevření takto zapečetěné zdravotnické dokumentace bude možné jedině na základě rozhodnutí soudu. V případě anonymního porodu se údaje o matce nezapisují ani do knihy narození vedené matrikou, a ani rodný list dítěte tak nebude informace o matce obsahovat. Žena musí svou totožnost sdělit zdravotníkům z toho důvodu, aby bylo možné péči naučtovat zdravotní pojišťovně. Pokud by to odmítla, musela by si péči během porodu a po něm zaplatit.

Pokud pomíneme právní stránku věci, není rozdíl mezi „normálním“ a anonymním porodem. Proto Vám doporučujeme vybrat si porodnici včas a domluvit si s porodníky konkrétní podmínky porodu. To z toho důvodu, aby žádost o anonymní porod byla připravena předem a v den porodu jste se mohla soustředit na porod samotný. V porodnici Vám také řeknou, co si máte vzít s sebou. Pokud si to tak budete přát, pak by v porodnici měli dítě po porodu již ošetřovat odděleně od Vás, následně bude pravděpodobně dočasně umístěno do kojeneckého ústavu a nabídnuto k adopci.

Co se týče peněžité pomoci v mateřství (mateřské), nárok na tuto dávku máte, jste-li účastna na pojištění po dobu alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před jejím nástupem (nárok Vám vzniká v době od 6–8 týdnů před očekávaným dnem porodu). Za osobu zúčastněnou na pojištění se ale od 1. 1. 2009 už nepovažuje studentka střední, vyšší odborné nebo vysoké školy. Pokud

jste tedy v posledních dvou letech při studiu zároveň nepracovala nebo nepodnikala, pak nárok na mateřskou nemáte. V případě, že by Vám nárok na dávku vznikl, vyplácení této dávky by předčasně skončilo ve Vašem případě porodem, respektive svěřením dítěte do náhradní péče.

Žena, která porodila dítě, má nárok na dávku státní sociální podpory – porodné ve výši 13 000 Kč. Zákon nestanoví, že porodné náleží jen ženě, která se po porodu o dítě stará, ale mluví o ženě „která dítě porodila“. Tento nárok můžete uplatnit u úřadu práce příslušného podle Vašeho bydliště. Doporučujeme Vám předem se na úřadě například telefonicky informovat, jakým způsobem žádost o porodné uplatnit v případě utajeného porodu (jaké dokumenty budou potřeba). To proto, že v obvyklých případech bývá vyžadován rodný list dítěte. Ten ale Vy mít nebudete. Pracovníci úřadů, kteří vyřizují tyto dávky, jsou ze zákona vázáni mlčenlivostí ohledně informací, se kterými se při výkonu své činnosti seznámili.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ 67b odst. 20 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo na ochranu informací v souvislosti s utajeným porodem
- ▶ § 13 odst. 3 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – úhrada péče při anonymním porodu
- ▶ § 34 a násl. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění – podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství
- ▶ § 44 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře – podmínky nároku na porodné

## VI.7. Úhrada za přítomnost partnera u porodu

***Budu brzo rodit a chtěla bych mít svého partnera jako doprovod k porodu. Problém je v tom, že porodnice si za přítomnost doprovodu účtuje 500 Kč, což pro nás při naší***

***současné situaci není zrovna málo. Zdá se mi to neetické vybírat od rodičky peníze za to, aby měla psychickou podporu blízké osoby během porodu. Mám právo požadovat přítomnost svého partnera, i když nemáme na zaplacení a z principu ani platit poplatek nechceme?***

---

Dříve nebylo vůbec možné, aby žena měla u porodu svého partnera nebo jinou osobu, ale postupně se to po vzoru evropských států umožňuje i u nás. Tím, že to bylo něco nového, porodnice to zavedly jako „nadstandardní službu“ a začaly za přítomnost doprovodu u porodu vybírat úhradu. Podle našeho názoru se však o nadstandard nejedná, porodnici v důsledku přítomnosti doprovodu rodičky nevznikají náklady. Veškerá péče o rodičku je hrazena z veřejného zdravotního pojištění, doprovodu rodičky nemocnice žádnou péči neposkytuje. Nejedná se o žádnou službu. Se stejnou logikou by jinak nemocnice mohly vybírat i za návštěvní hodiny na pokojích pacientů.

Naopak vhodně zvolený doprovod může usnadnit práci personálu nemocnice, protože pomáhá komunikaci mezi nimi a rodičkou, poskytuje jí psychickou podporu, uklidňuje ji. Ve většině případů má přítomnost osoby blízké nepochybně pozitivní vliv také na průběh porodu a pohodu ženy. Možnost mít u sebe někoho z blízkých by měla být spíše samozřejmost, jako je tomu podle našich informací v zahraničí, kde platit za přítomnost doprovodu běžné není.

Právo rodičky mít s sebou u porodu někoho blízkého lze odvodit z jejích osobnostních práv, práva na rodinný a soukromý život, právo na lidskou důstojnost, právo na zdraví (resp. psychickou pohodu během porodu), na osobní svobodu v rozhodování o tom, kdo s ní bude sdílet tak osobní a intimní zážitek, jako je zrození dítěte. Kromě toho pokud se jedná o partnera rodičky a otce dítěte, tak ten má přímo ze zákona rodičovská práva k novorozenci už okamžikem jeho narození. To znamená, že má právo se svým

dítětem ihned po narození být a spolurozhodovat společně s matkou o péči o něj.

Porodnice by tato práva rodičky mohla omezit v případě ochrany oprávněných zájmů třetích osob (jiných rodiček) nebo zajištění chodu a fungování porodnice. Lze si tedy představit omezení počtu přítomných osob nebo omezení v případě epidemií apod.

Zpoplatnění pouhé přítomnosti doprovodu rodičky je tedy podle našeho názoru bez zákonného podkladu. O nadstandardní službě by se dalo hovořit, pokud by nemocnice doprovodu rodičky něco poskytla. Oprávněné by tedy bylo požadovat úhradu například za jednorázové ochranné pomůcky, návleky, předporodní kurz, stravu apod.

V případě, že odmítnete za přítomnost partnera zaplatit s tím, že Vás partner hodlá k porodu doprovázet, tak buď Vám řeknou, že to není možné, ale neumíme si představit, jak by tomu v praxi personál zabránil. Druhá možnost je, že Vás vyzvou k úhradě po porodu. Podle našeho názoru by však porodnice jen těžko mohla s vymáháním této úhrady uspět. Další možností je, že nějakým způsobem personál přítomnosti Vašeho partnera zabrání, např. jej nevpustí na oddělení. V takovém případě by se mohlo jednat o zásah do osobnostních práv Vašich a Vašeho partnera a bylo by možné se domáhat náhrady nemajetkové újmy.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – právo na ochranu osobnosti, soukromí, lidské důstojnosti.
- ▶ § 31 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – práva a povinnosti rodičů

## VI.8. Shrnutí

### **Těhotná žena má vzhledem ke svému zaměstnání právo:**

- ▶ vykonávat jen takovou práci, která neohrožuje její těhotenství,
- ▶ na pracovní neschopnost, je-li těhotenství rizikové a výkon práce jej ohrožuje,
- ▶ být převedena na jinou práci a obdržet vyrovnávací příspěvek, je-li z hlediska těhotenství rizikové její pracoviště.

### **Těhotná nebo rodící žena má právo:**

- ▶ být informována o všech zákrocích a vyšetřeních, které zdravotníci navrhnou na jejím těle provést, a to zásadně před jejich provedením,
- ▶ odmítnout zákrok, s kterým nesouhlasí, včetně císařského řezu,
- ▶ na přijetí do zvolené porodnice, je-li porod již v pokročilém stadiu,
- ▶ opustit s novorozencem kdykoliv po porodu porodnici, nevykazuje-li novorozenec známky bezprostředního ohrožení života či zdraví,
- ▶ na přítomnost svého doprovodu u porodu i bez úhrady.



PRÁVA RODIČŮ  
A DĚTÍ

VII.

## VII. Práva rodičů a dětí

### Práva rodičů a dětí

- volba dětského lékaře a registrace
- preventivní prohlídky
- rozhodování o léčbě
- přístup do zdravotnické dokumentace dítěte
- nepřetržitý kontakt s dítětem při hospitalizaci
- povinné očkování dětí

### VII.1. Povinnost registrovat dítě u pediatra

***Žijeme s dětmi na vesnici a čekáme další dítě. Jsme zastánci přírodnějšího způsobu života, i co se týče medicíny. Bohužel v okolí jsou jen dva pediatři a s oběma jsme byli nespokojení. Jsou zvyklí na všechno dávat antibiotika a neberou ohled na to, že jako rodiče preferujeme alternativní medicínu. Komunikace s nimi není možná, chtěli by prostě rozhodovat za nás a byli na nás nepříjemní. Chtěli bychom vědět, zda je vůbec možné, aby dítě nemělo pediatra vůbec. Případnou péči bychom zajistili svojí známou lékařkou-homeopatkou, která však není pediatrička.***

Pokud jste se současným lékařem nespokojení, především máte právo svým dětem zvolit jiného lékaře, a to i mimo své bydliště a blízké okolí. Nevýhoda je ta, že nově zvolený lékař má právo Vás z důvodu přílišné vzdálenosti odmítnout zaregistrovat. Právo na změnu lékaře máte jednou za tři měsíce.

Na druhou stranu zákon neukládá rodičům povinnost registrovat dítě u pediatra, proto není stanovena ani lhůta, ani sankce, pokud to rodiče neudělají. Totéž platí i v případě, kdy rodiče s dítětem odejdou z péče lékaře. Za péči o zdraví dítěte jsou ze zákona zodpovědní rodiče a ti se mohou rozhodnout, jakou formu péče zvolí. Samozřejmě naprostá většina rodičů své děti u pediatra registruje. Je to ale jejich právo, ne povinnost. Mohou podle svého uvážení zvolit i jiný způsob péče o zdraví svých dětí, pokud budou zároveň chránit zájmy dítěte (například někdo z blízkých příbuzných je lékař).

Na druhé straně zákon o veřejném zdravotním pojištění stanovuje povinnost pojištěnce (tedy i dětí) podrobit se na vyzvání preventivním zdravotním prohlídkám. Předvídá se tedy, že dítě má mít svého registrujícího lékaře. Tyto preventivní prohlídky zároveň znamenají minimální standard, který má každý právo požadovat. U praktického lékaře je interval preventivních prohlídek tento:

- ▶ v prvním roce života devětkrát do roka, z toho minimálně šestkrát v prvním půlroce života a z toho minimálně třikrát v prvních třech měsících života,
- ▶ v 18 měsících věku,
- ▶ ve třech letech a dále vždy jedenkrát za dva roky.

Ze zákona vyplývá právo zdravotní pojišťovny při opětovném nesplnění povinnosti podrobit se preventivní prohlídce uložit pojištěnci pokutu až do výše 500 Kč. Pokutu lze uložit do jednoho roku ode dne, kdy příslušná zdravotní pojišťovna zjistila porušení nebo nesplnění povinnosti, nejdéle však do tří let ode dne, kdy k porušení



nebo nesplnění povinnosti došlo. Z praxe je nám ovšem známo, že pojišťovny tuto možnost nevyužívají. Pokud by skutečně k uložení pokuty došlo, mohli by to rodiče právně napadnout, protože skutečně není jednoznačné, zda je takové opatření přiměřené z hlediska zásahu do práv rodičů a dítěte. To nic nemění na tom, že je povinností rodičů řádně pečovat o zdraví dítěte, a pokud by rodiče tuto povinnost nerespektovali, musel by se situací zabývat orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně i soud.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – povinnost rodičů pečovat o zdraví dítěte
- ▶ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – volba lékaře
- ▶ § 12 písm. e) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – povinnost podrobit se na vyzvání preventivní prohlídce
- ▶ § 29 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – rozsah preventivní péče
- ▶ § 44 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – ukládání pokut za nedostavení se na preventivní prohlídku

## VII.2. Právo rodičů odmítnout lékařskou péči u nezletilého

***Můj syn se narodil předčasně a byli jsme zařazeni do evidence oddělení pro rizikové novorozence. Nyní jsou synovi 4 měsíce, nepozorujeme na něm nic rizikového. Samotnou návštěvu, kterou jsme na oddělení absolvovali, považuji za zbytečnou. Je naší povinností absolvovat tyto prohlídky nebo je můžeme ukončit případným reversem či jiným způsobem?***

České rodinné právo a Úmluva o právech dítěte dává přednost rodičům při rozhodování o lékařské péči a zákrocích týkajících se dětí. Východiskem je přesvědčení, že jsou to především rodiče, kteří znají poměry života svého dítěte, a posoudí tak nejlépe, co je v jeho nejlepším zájmu. Z tohoto pravidla platí výjimka, kterou je případ, kdy je potřeba k záchraně zdraví či života dítěte neodkladně provést vyšetření nebo zákrok. V takovém případě nehraje názor rodičů žádnou roli a lékaři jsou povinni konat v zájmu dítěte, tedy poskytnout potřebnou péči. Tato výjimka se však nevztahuje na zákroky, které snesou odklad, přestože je jinak lékaři považují za nezbytné. V takové situaci lékařům nezbyvá, než se obrátit na příslušný soud a vyčkat na jeho rozhodnutí. Rodiče dítěte mají v řízení před soudem možnost vysvětlit své postoje a důvody odmítnutí. Soud může rozhodnout o omezení rodičovské zodpovědnosti a ustanovit pro rozhodování o zdravotní péči dítěte opatrovníka. Při svém rozhodování bude soud zvažovat, nakolik jsou medicínské argumenty přesvědčivé (pokud se například výrazněji liší prognózy od několika vyslechnutých lékařů, zpravidla řízení ani nezahájí), jaké jsou důvody, pro které zákonní zástupci odmítají lékařskou péči nebo provedení zákroku. Především však bude sledovat nejlepší zájem nezletilého.

Pokud se tedy domníváte, že Váš syn je zdravý a návštěvy na rizikovém oddělení nepotřebuje, bylo by vhodné zkonzultovat ukončení těchto návštěv rovněž s pediatrem, kterého se synem navštěvujete v rámci preventivních zdravotních prohlídek. Pokud ani on nebude považovat návštěvy na rizikovém oddělení za nutné, použijte jeho vyjádření jako argument pro ukončení prohlídek na oddělení pro rizikové novorozence. Budou-li v poradně pro rizikové novorozence vyžadovat podepsání reversu, měli byste jej jako rodiče dítěte podepsat. Pokud pediatr nebude souhlasit s ukončením prohlídek, můžete samozřejmě i tak návštěvy ukončit. Podstupujete ale riziko, že budete shledáni právně odpovědnými, když v důsledku toho bude zdraví vašeho dítěte poškozeno. Pak by mohlo dojít k omezení Vaší rodičovské zodpovědnosti, jak je uvedeno výše, případně

by orgán sociálně-právní ochrany dětí mohl podat návrh na udělení napomenutí zákonným zástupcům nebo ustanovit dohled. V případě vzniku vážnější újmy není vyloučené ani trestní stíhání rodičů.

#### P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – povinnost rodičů pečovat o zdraví svého dítěte
- ▶ § 43 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – možnost soudu a orgánu sociálně – právní ochrany dětí uložit rodičům napomenutí a případně stanovit dohled nad výchovou nezletilého
- ▶ § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – souhlas s lékařskou péčí, neodkladná péče bez souhlasu rodičů, revers

### VII.3. Právo nezletilého rozhodovat samostatně o lékařských zákrocích a vyšetřeních

***Zajímalo by mě, zda může nezletilý (v tomto případě věk 16 let) docházet sám k psychologovi bez souhlasu rodičů. Podle jakého právního předpisu či zákona může lékař, psycholog takto jednat a neposkytnout informaci zákoněmu zástupci? Může zákonný zástupce nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o nezletilém?***

Plnou způsobilost k udělení nebo odepření souhlasu s lékařským zákrokem nebo vyšetřením získává pacient dosažením věku 18 let, dosažením zletilosti, případně uzavřením manželství (osobě však musí být alespoň 16 let). I před dosažením zletilosti může být pacient lékařem uznán způsobilým souhlas udělit a lékař pak může na základě takového souhlasu vyšetření nebo zákrok provést. Posouzení způsobilosti nezletilce souhlas udělit musí spočívat na objektivních schopnostech nezletilého určitého věku pochopit podstatu a význam konkrétního zákroku nebo vyšetření. Souhlas

nezletilého zpravidla nebude postačovat k provedení invazivních lékařských zákroků s významnými riziky či důsledky. V takovém případě bude lékař povinen získat také souhlas zákonného zástupce.

Pro některé případy zákon výslovně stanoví věkovou hranici, kdy může nezletilý rozhodnout o zákroku sám. Jedná se například o interrupci. Interrupce může být provedena na dívce mladší šestnácti let jen se souhlasem zákonného zástupce, na dívce starší šestnácti let již jen na základě souhlasu dotčené dívky. Zákonní zástupci pak musí být o provedené interrupci písemně vyrozuměni. Pokud tedy může šestnáctiletá dívka platně udělit souhlas k interrupci, dá se usuzovat, že stejně starý pacient může také na základě vlastního souhlasu docházet k psychologovi. V zákoně ale není stanovena povinnost psychologa vyrozumět zákonné zástupce.

Nahlížet do zdravotnické dokumentace nezletilého zákonní zástupci podle platné právní úpravy mohou, s výjimkou případu, kdy jsou ve zdravotnické dokumentaci vedeny takové údaje o nezletilém pacientovi, z nichž lze vyvodit podezření na závažné zneužití rodičovské zodpovědnosti, jako je týrání, zneužívání a podobně. Stejně by se podle našeho názoru mělo postupovat i v případě, požádá-li o zákaz přístupu rodičů do dokumentace přímo nezletilý pacient, který s ohledem na věk a stupeň rozumové vyspělosti je schopen si sám utvářet své názory a udělit souhlas se zákrokem samostatně. Tato otázka je však sporná, neboť výslovně zákon jako výjimku zmiňuje pouze ono podezření ze zneužívání.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 8 a 9 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – nabývání právní způsobilosti
- ▶ § 31 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – práva a povinnosti rodičů
- ▶ § 67 bb zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – omezení práva rodičů nahlížet do zdravotnické dokumentace dětí
- ▶ § 6 zákona č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství – zákrok u nezletilých

## VII.4. Právo rodičů na nepřetržitý kontakt s dítětem v nemocnici

***Chtěla bych se zeptat na právo rodiče být nepřetržitě s dítětem při jeho hospitalizaci v nemocnici. Může mě nemocnice odmítnout ubytovat s nemocným dítětem „z kapacitních důvodů“? A jestliže bych v nemocnici prohlásila, že prostě od dítěte neodejdu, mohou mě vyhodit násilím nebo na mě zavolat policii?***

Žádný zákon výslovně neupravuje právo rodiče být nepřetržitě v kontaktu se svým hospitalizovaným dítětem, pouze v Listině základních práv a svobod je obecně stanoveno, že nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Ze zákona o rodině však plyne, že rodiče jsou zákonní zástupci a rozhodují o tom, kde se jejich dítě bude pohybovat a zda budou s ním, nebo ne. To platí i pro pobyt dítěte v nemocnici. Zdravotnické zařízení nemá právo nepřetržitému styku zákonných zástupců s dítětem bránit nebo jej omezovat (například návštěvnými hodinami). Výjimkou mohou být samozřejmě situace, kdy přítomnost rodiče může ohrožovat zdraví dítěte nebo ostatních (například z důvodu infekce).

Pokud lékař rozhodne o přijetí rodiče jako „průvodce dítěte“ v nemocnici, má rodič právo na úhradu pobytu v nemocnici (lůžko a strava) zdravotní pojišťovnou dítěte. Rodič je v tomto případě uznán práce neschopným a na základě tohoto rozhodnutí je spolu s dítětem hospitalizován. Jako průvodce může být přijata i jiná osoba, třeba babička nebo jiný příbuzný. O přijetí rodiče jako průvodce dítěte do šesti let může rozhodnout ošetřující lékař, je-li při přijetí dítěte do zdravotnického zařízení vzhledem k jeho zdravotnímu stavu nutná celodenní přítomnost průvodce. V případě dítěte staršího šesti let je k hrazenému pobytu průvodce v nemocnici zapotřebí souhlas revizního lékaře zdravotní pojišťovny. Na zajištění ubytování ze strany nemocnice není právní nárok, takže nemocnice může odmítnout poskytnout lůžko „z kapacitních důvodů“. Rodič jako zákonný zástupce má i tak právo nepřetržitě s dítětem pobývat bez ohledu na to, zda mu nemocnice poskytne ubytování a zda to pojišťovna uhradí. Za těchto okolností rodič může s dítětem zůstat, ale za cenu určitého nepohodlí a toho, že bude spát třeba na židli nebo karimatce.

Budou-li tedy zdravotníci tvrdit, že nemají kapacitu rodiče dítěte ubytovat, je vhodné se s nimi nejprve zkusit dohodnout. To znamená dát jim najevo, že rodič je znalý svých práv a také, že je ochoten s dítětem zůstat i za podmínek určitého nepohodlí. Je možné také zmínit, že terapeutický přínos toho, že dítě nebude v nemocnici samo, a nebude se tedy cítit tak opuštěné, byl jednoznačně prokázán a rodič nechce nijak ztěžovat práci zdravotníkům. Zavolají-li zdravotníci přesto policii, případně tím budou vyhrožovat, je dobré zachovat klid. Policisté totiž nemají zákonné oprávnění zákonného zástupce od nemocného dítěte odvést násilím. Pokud by vše přesto dopadlo tak, že bez vážného důvodu nebudete proti své vůli moci pobývat s hospitalizovaným dítětem, můžete si na toto zacházení stěžovat nebo se i obrátit na soud ohledně protiprávního zásahu do Vašich rodičovských a osobnostních práv. Více se o tom dočtete v kapitole IX.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ Čl. 32 Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 23/1991 Sb.) – práva rodičů
- ▶ § 31 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině – práva a povinnosti rodičů
- ▶ § 25 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – přijetí průvodce dítěte

## VII.5. Odklad povinného očkování a volba jiné vakcíny

***Můj dotaz se týká očkování. Můj syn má 3 měsíce a za 2 týdny má jít na první očkování. Já si však po přečtení několika knížek na toto téma myslím, že není vhodné tak brzy očkovat miminko, které ještě nemá vyvinutý imunitní systém. Také se mi nelíbí, že se očkuje hexavakcínou, kdy dítě do sebe dostane naráz 6 nemocí. Mám právo očkování odložit a do jakého maximálního věku dítěte? Je možné očkovat tyto nemoci jinými vakcínami jednotlivě, a pokud ano, musím za to zaplatit?***

Pravidelné očkování dětí upravuje vyhláška, která stanoví, proti čemu a kdy je třeba očkovat. Nejprve je však nutné upozornit, že povinnost rodičů nechat děti očkovat do jisté míry soudně zpochybněna. V červenci roku 2010 rozhodl Nejvyšší správní soud, že očkování nemůže nařizovat pouhá vyhláška, ale musí být dostatečně konkrétně upraveno zákonem, což v současnosti splněno není. V únoru 2011 zase Ústavní soud přiznal, že z povinného očkování někdy existuje výjimka z důvodu víry a přesvědčení rodičů. Další řízení před soudy ale stále probíhají, takže se nemusí jednat o konečné stanovisko.

Ať už je tedy očkování povinné nebo dobrovolné, podle současné vyhlášky je nutné první tři dávky hexavakcíny podat v průběhu

prvního roku života dítěte v intervalech nejméně jednoho měsíce mezi dávkami. To znamená, že pokud se dítě narodilo například 1. 1. 2011, tak by poslední dny lhůt pro očkování měly vycházet na 31. 10. pro první dávku, 30. 11. pro druhou dávku a 31. 12. 2011 pro třetí dávku. Teprve v případě, když rodič v poslední den lhůty nenechá dítě očkovat, mohly by to úřady chápat jako přestupek. Jenže podle některých soudců o přestupek nejde, takže v tomto dosud panuje nejistota.

Ze zákona vyplývá, že k očkování může zdravotnické zařízení použít jen očkovací látky, které pro ně zajistí ministerstvo zdravotnictví. To neplatí, požádají-li rodiče o provedení očkování jinou očkovací látkou. V takovém případě zajistí očkovací látku zdravotnické zařízení, které očkování provádí. Tato očkovací látka musí být jako léčivý přípravek registrována a zdravotnické zařízení ji musí použít v souladu s podmínkami registrace. Očkovat nemoci jednotlivě na Vaši žádost tedy je možné.

Druhou věcí je úhrada za jednotlivé vakcíny. Nákup vakcíny totiž v ČR zajišťuje stát (z prostředků ministerstva zdravotnictví) a ten je distribuuje pomocí krajských hygienických stanic očkujícím lékařům. Samotné vakcíny tedy nejsou hrazeny pojišťovnami v rámci veřejného zdravotního pojištění. Mezi péči hrazenou pojišťovnami ze zdravotního pojištění pak patří samotné provedení očkování a vyšetření a prohlídky související s očkováním.

Z právních předpisů přímo nevyplývá, zda stát hradí pouze očkování, která běžně nabízejí lékaři. Vyhláška o očkování proti infekčním nemocem počítá s podáním jiné, alternativní vakcíny, pokud existuje kontraindikace na některou ze složek hexavakcíny. Tato vakcína je tedy nepochybně hrazena státem, ale právní předpisy neupravují situaci, kdy se rodiče rozhodnou pro jinou vakcínu sami bez lékařské indikace. V právních předpisech nenajdeme ani informaci o obchodních názvech státem hrazených vakcín. Podle našich informací se v praxi požaduje po rodičích úhrada plné



ceny jiné než státem hrazené vakcíny. Je otázkou, zda je takový postup přiměřený. Rodiče by mohli o proplacení vakcíny požádat ministerstvo zdravotnictví. Pokud by jim nevyhovělo, musel by tuto otázku na návrh rodičů řešit soud.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 46 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví – povinnost nechat se očkovat
- ▶ § 4 vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem – očkování hexavakcínou
- ▶ Příloha vyhlášky č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami – úhrada očkování

## VII.6. Výjimky z povinného očkování

***Při prvních dvou dávkách hexavakcíny se u našeho dítěte objevily vedlejší účinky, podle našeho názoru dost závažné. Dětská lékařka však zdravotní stav dítěte po očkování bagatelizuje s tím, že je to normální reakce. Jsme rozhodnuti už další dávky neaplikovat. Lékařka na nás ale tlačí, že jinak nebudeme mít splněn očkovací kalendář a bude nás muset nahlásit na hygienu. Domníváme se, že možná má už dcera dostatek protilátek i tak. Byl by to pak důvod pro další neočkování? Musíme takové vyšetření na protilátky hradit sami, jak nám tvrdí lékařka?***

Zákon sice stanoví povinnost nechat sebe nebo své děti očkovat v případech, které stanoví vyhláška, ale jak bylo uvedeno v předchozí otázce, soudy tuto povinnost do jisté míry v poslední době zpochybnily. Vzhledem k tomu, že judikatura soudů není v současnosti jednoznačná, je třeba čekat na další rozhodnutí, která problematiku povinnosti očkování více osvětlí.

Podle zákona nicméně za splnění očkování u dětí do 15 let odpovídají jejich zákonní zástupci. Výjimkou, kdy se očkování ze zákona neprovede, je buď kontraindikace očkování nebo zjištěná imunita proti infekci. Ústavní soud nicméně dovedl další výjimku, která se za určitých podmínek uplatní, a tou je víra a přesvědčení rodičů, kteří s očkováním nesouhlasí.

Kontraindikace neboli zdravotní stav, který brání podání vakcíny, musí být potvrzena lékařem. Pokud u Vašeho dítěte očkování mělo negativní následky, ale dětská lékařka to nepovažuje za důvod dalšího neočkování, máte možnost dítě nechat vyšetřit odborným lékařem. Může se jednat o imunologa, alergologa nebo jiného odborníka podle toho, o jaké zdravotní komplikace se jednalo. Odborný lékař by měl vyšetřením zjistit, zda se ve Vašem případě jedná o kontraindikaci, a vystavit Vám o tom lékařskou zprávu. Pokud by skutečně byla kontraindikace shledána, praktická lékařka to musí respektovat a nebyl by důvod k žádnému hlášení hygieně.

Zjištění imunity proti infekci u dítěte by byl rovněž zákonný důvod pro další neočkování. Otázka, zda je lékařské vyšetření ke zjištění protilátek hrazeno z veřejného zdravotního pojištění, je sporná. Na jednu stranu je zjištění imunity předvídáno zákonem jako výjimka, kdy je nejenže možné dále neočkovat, ale dokonce se musí od očkování upustit. Imunitu lze zjistit jedině vyšetřením a nepochybně se jedná o vyšetření prováděné v rámci opatření proti infekčním nemocem. Zákon o veřejném zdravotním pojištění uvádí, že hrazená péče zahrnuje vyšetření a prohlídky prováděné v rámci opatření proti infekčním nemocem. Vyšetření imunity zároveň nepatří mezi případy výslovně nehrazené. Existuje také vyhláška, kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek, které jsou také hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Z ní vyplývá, že obsahem preventivních prohlídek je i zjištění zdravotního stavu před očkováním, což by se dalo vykládat i tak, že by mělo být zjištěno, jestli dítě není imunní. Zákon počítá se zjištěním odolnosti vůči infekci jako důvodem pro neočkování. Zdá se

nám tedy legitimní, aby rodiče mohli požadovat provedení vyšetření za účelem odolnosti z prostředků zdravotního pojištění. Praxe je ale jiná, takže má lékařka pravdu, že pojišťovny toto vyšetření nehradí. Pojišťovny nemají zájem hradit něco navíc, je možné, že vyšetření hradí jen tehdy, pokud je lékařem indikováno. Rodiče si mohou vyšetření zaplatit sami a případně se pokusit následně po pojišťovně tuto úhradu vymáhat, ale to už by záleželo na výkladu soudu, který by případný spor řešil.

Co se týká výjimky z očkování z důvodu víry a přesvědčení rodičů, pak Ústavní soud stanovil určitá vodítka pro její uplatnění. Především by rodiče měli tento svůj důvod odmítnutí očkování uplatňovat už od počátku a být ve svém názoru konzistentní. To znamená, že by jej měli vysvětlit a nechat zaznamenat ideálně už u dětského lékaře nebo na prvním jednání s hygienickou stanicí. Tyto důvody by měly být naléhavé a měly by mít oporu v ústavně zaručených právech. Podle našeho názoru sem patří i situace, kdy dítě mělo po očkování špatnou reakci a rodiče jsou přesvědčeni, že je v zájmu dítěte další očkování neprovádět. Rodiče mohou argumentovat nejen svým přesvědčením, ale i právem dítěte na zdraví, které je zaručeno v Listině základních práv a svobod.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví – povinnost nechat se očkovat, výjimky z povinného očkování
- ▶ Vyhláška č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem – rozsah a lhůty očkování
- ▶ § 13 a násl. zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – péče hrazená z veřejného zdravotního pojištění
- ▶ § 2 odst. 1 písm. c) bod 5 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek – obsah preventivních prohlídek

## VII.7. Povinnost očkování u dětí cizinců

***Syn se narodil v ČR, ale manžel je cizinec, proto má náš syn dvojí občanství. V zemi mého manžela není očkování povinné, očkuje se dobrovolně. Chtěli bychom si sami svobodně zvolit, proti kterým nemocem budeme očkovat. Nechci syna očkovat proti takzvaným dětským nemocem – zarděnkám, spalničkám a příušnicím. Když má syn dvojí občanství, musí i tak podstoupit všechna povinná očkování v ČR?***

Cizí nebo dvojí občanství nemá vliv na povinnost rodičů nechat dítě naočkovat. Rozhodující je trvalý pobyt dítěte. I když dítě nemá trvalý pobyt v ČR, musí se podrobit očkování, pokud má přechodný pobyt nebo je oprávněno pobývat na území České republiky po dobu delší než 90 dnů.

Pokud nechcete očkovat pouze vakcínou proti zarděnkám, spalničkám a příušnicím, tak upozorňujeme na to, že k provedení těchto tří očkování není v právních předpisech stanovena žádná lhůta a očkování proti těmto nemocem je možné libovolně odložit. Podle našeho názoru tedy za odklad tohoto očkování nemohou být rodiče sankcionováni.

Jiná je situace u ostatních zákonem stanovených očkování, ke kterým lhůty stanoveny jsou.

### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 46 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví – osoby, na které se vztahuje povinné očkování
- ▶ § 5 vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem – očkování proti zarděnkám, spalničkám a příušnicím

## VII.8. Shrnutí

- ▶ **Rodiče mají právo zvolit svému dítěti pediatra**, není to ale jejich povinnost. Existuje povinnost absolvovat s dítětem stanovené preventivní prohlídky, není ale vymahatelná.
- ▶ **Nezletilý pacient uděluje samostatně souhlas jen k takovým zákrokům a vyšetřením, které odpovídají jeho rozumové a volní vyspělosti**, k ostatním zákrokům a vyšetřením udělují souhlas rodiče.
- ▶ **Odmítnutí vyšetření nebo zákroku rodičem musejí lékaři respektovat** kromě případu, kdy je bezprostředně ohrožen život nebo zdraví dítěte.
- ▶ **Rodiče mají právo na přístup ke zdravotnické dokumentaci nezletilého dítěte** kromě případů, kdy z údajů v dokumentaci plyne podezření na závažné zneužití rodičovské zodpovědnosti.
- ▶ **Rodiče mají právo na nepřetržitý kontakt s hospitalizovaným dítětem**, a pokud ošetřující lékař rozhodne o přijetí jednoho z rodičů jako „průvodce“ při hospitalizaci, má rodič také právo na úhradu ubytování a stravy v nemocnici od zdravotní pojišťovny.
- ▶ **Rodiče mohou vždy rozhodnout, kdy bude jejich dítě očkováno v rámci lhůt stanovených vyhláškou**. Mohou požadovat naočkování jinou očkovací látkou než tou, kterou zajišťuje stát. Rodiče mohou odmítnout očkování zejména po špatné reakci dítěte na očkování, ale i z důvodu své víry a přesvědčení.



PRÁVA OSOB  
S DUŠEVNÍ  
NEMOCÍ

VIII.

# VIII. Práva osob s duševní nemocí

## Práva osob s duševní nemocí

- jak jim pomoci a jak řešit soužití s nimi
- nedobrovolná hospitalizace
- omezení, zbavení a navrácení „svéprávnosti“
- opatrovnictví – péče o zájmy „nesvéprávného“

## VIII.1. Pomoc pro duševně nemocného

***Mám duševně nemocného bratrance. Všichni o něm vědí, že má vážné psychické problémy, dřív už se léčil, ale on si to nechce připustit, odmítá navštěvovat psychiatra a nebere léky. Je na něm vidět, že jeho stav se teď zhoršuje. Rád bych mu nějak pomohl, ale nevím jak. Žádné rady neposlouchá.***

Každý plně způsobilý člověk má právo, aby byly veškeré zákroky v oblasti zdraví prováděny pouze s jeho informovaným souhlasem. Výjimka, která je stanovena zejména pro oblast psychiatrie, říká, že bez souhlasu je možné léčit, případně i hospitalizovat člověka, který je pod vlivem duševní nemoci nebo intoxikace nebezpečný sobě nebo svému okolí. To především znamená, že je možné nedobrovolně hospitalizovat duševně nemocnou osobu, která někoho fyzicky

ohrožuje nebo u které je reálné nebezpečí sebevraždy nebo vážného sebepoškozování. To pravděpodobně prozatím nebude případ Vašeho příbuzného. Pouze pokud byste měl hodnověrné informace o tom, že například pod vlivem své nemoci někoho napadl, bylo by možné kontaktovat policii, aby jej převezla do psychiatrické léčebny.

Může pro Vás být frustrující, pokud víte, že Váš bratranec je nemocný, ale on se sám léčit nechce. Na druhou stranu je dobré si uvědomit, že svůj život si každý řídíme sami a pomoci někomu proti jeho vůli je obvykle nemožné. Pokud Váš bratranec jakékoli rady nebo léčbu odmítá, může to být i z důvodu předchozí špatné zkušenosti s psychiatrií a nedobrovolná hospitalizace by mu v tomto ohledu příliš nepomohla. Pro takové případy doporučujeme pokusit se nenásilně Vašemu bratranci zprostředkovat kontakt na odborníky, například na poradny, které poskytují pomoc lidem s duševní nemocí. Další informace Vám poskytnou například v regionálně rozmístěných Vida centrech<sup>1)</sup>.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 23 odst. 1, 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo na léčbu s informovaným souhlasem
- ▶ § 23 odst. 4, § 24 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – nedobrovolná léčba a hospitalizace

## VIII.2. Soužití s duševně nemocným člověkem

***Ráda bych věděla, jestli kromě práv duševně nemocných existují také nějaká práva schizofrenikem terorizované rodiny. Žijeme s manželem a dětmi v jednom rodinném domě s manželovým bratrem. Ten neustále narušuje naše soukromí, vyměňuje několikrát měsíčně zámky, sprostě nadává nám***

1) Viz [www.vidacentrum.cz/vida-centra](http://www.vidacentrum.cz/vida-centra).



***i dětem, fyzicky atakuje a vyvolává slovní konflikty, ničí naše věci. Nelze ho hospitalizovat, protože není zbaven svéprávnosti a u obvodního psychiatra při pravidelných kontrolách se chová korektně a tvrdí, že je v pořádku. Lékař se vyjádřil, že s ním nemůže nic dělat. Je mu 50 let a má plný invalidní důchod, je svobodný a bezdětný. Odmítá se kamkoli přestěhovat. Dům je v našem vlastnictví a švagr má v něm doživotní právo užívání několika místností. Ačkoli máme dobrou vůli se o něj starat a chápeme, že je vážně nemocný, soužití s ním se po dvaceti letech trpělivého snášení stává neúnosným.***

---

Podle zákona o péči o zdraví lidu je možné osobu, která jeví známky duševní poruchy a ohrožuje svoje okolí, hospitalizovat i bez jejího souhlasu. Pokud jde o tento případ (Váš příbuzný je agresivní nebo Vám vyhrožuje, ničí věci a podobně), máte možnost kontaktovat policii nebo rychlou zdravotnickou službu, která ho odveze do nejbližší psychiatrické léčebny, nebo na psychiatrické oddělení v nemocnici. Soud bude pak zpětně posuzovat, jestli se jednalo o zákonné omezení osobní svobody (tedy jestli byla naplněna podmínka nebezpečnosti).

I když jde o agresivní chování, toto nemusí být způsobeno jen nemocí Vašeho příbuzného. Pokud sice má diagnózu schizofrenie, ale jeho stav je stabilizovaný, není důvod, proč byste s ním měli zacházet jinak než se zdravým, ale agresivním člověkem. Pokud je Vám spolužití s příbuzným nepříjemné, bojíte se o bezpečnost svou i svých dětí, máte možnost požádat soud o zrušení věcného břemene. Můžete uvést všechny okolnosti, které Vás k tomu vedly. V takovém případě byste museli svého příbuzného přiměřeně odškodnit, případně mu najít náhradní ubytování.

## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 23 odst. 1, 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo na léčbu s informovaným souhlasem
- ▶ § 23 odst. 4, § 24 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – nedobrovolná léčba a hospitalizace
- ▶ § 191a a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – soudní přezkoumání nedobrovolné hospitalizace

### VIII.3. Nedobrovolná hospitalizace a právo na kontakt s advokátem

***Rád bych se zeptal, zda osoba nedobrovolně hospitalizovaná v psychiatrické léčebně má právo na osobní, telefonický či jiný kontakt s advokátem, který jí byl soudem přidělen, ještě před tím, než proběhne u tohoto obvodního soudu jednání o přípustnosti nedobrovolné hospitalizace. Podle mých zkušeností se totiž pracovnice soudu dostaví na uzavřený pavilon až šestý nebo sedmý den nedobrovolné hospitalizace a poskytne zadržované osobě výlučně korespondenční adresu přiděleného advokáta.***

Nedobrovolně hospitalizovaný člověk má ze zákona zaručena určitá práva, aby se zamezilo zneužití nedobrovolné léčby nebo případným omylům. Převzetí osoby bez jejího souhlasu musí léčebna do 24 hodin oznámit soudu. V oznámení uvede informace, které má o daném pacientovi k dispozici. Soud pak do sedmi dnů od převzetí osoby musí rozhodnout, jestli byly skutečně splněny zákonné podmínky pro hospitalizaci (tedy jestli osoba byla z důvodu své duševní choroby nebo pod vlivem drog a zároveň jestli tato osoba byla nebezpečná sobě nebo svému okolí). Pokud by soud dospěl k tomu, že nebyly naplněny tyto zákonné důvody, musela by léčebna pacienta okamžitě propustit.

Vzhledem k tomu, že člověk, který je nedobrovolně hospitalizován, nemůže léčebnu opustit a pro svou nemoc anebo proto, že jsou mu například podávány tlumící léky, není schopen se v řízení před soudem účinně bránit, zajišťuje mu zákon právo být v řízení zastoupen. Může si svého zástupce zvolit sám (například někoho z rodiny, známého, svého advokáta). Pokud si nechce zvolit nikoho sám, ustanoví mu soud advokáta bezplatně. Takový advokát by pak měl člověku pomoci zajistit spravedlivé řízení. Měl by být proto přítomen tomu, když je vyslýchán nedobrovolně hospitalizovaný člověk, když je vyslýchán lékař, a společně s pacientem může navrhopvat také další svědky, kteří mohou soudu poskytnout informace podstatné pro zvážení toho, zda osoba skutečně byla nebezpečná sobě nebo jiným.

Pokud nastane situace, kterou popisujete, tedy že jako nedobrovolně hospitalizovaná osoba nemáte možnost se s advokátem setkat a že advokát není přítomen Vašemu výslechu, došlo k porušení Vašich práv. To může znamenat, že rozsudek soudu ohledně toho, zda bylo Vaše nedobrovolné přijetí v léčebně v souladu se zákonem, můžete napadnout odvoláním. Namítat můžete také skutečnost, že Vám nebyl předán telefonický kontakt na advokáta, protože není důvod, proč by Vám neměl být předán. Na druhou stranu se domníváme, že pokud znáte jméno advokáta, neměl by být problém si například na informacích telefonicky jeho kontaktní telefon zjistit. Přiděleného advokáta můžete kontaktovat i následně, aby Vám pomohl se zmíněným odvoláním. V případě, že by Vás advokát odmítl zastupovat, přestože Vám byl soudem přidělen, můžete o tom soud informovat a požádat o přidělení jiného advokáta. Stejně tak si můžete na jednání advokáta stěžovat u České advokátní komory.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 23 odst. 1, 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – právo na léčbu s informovaným souhlasem
- ▶ § 23 odst. 4, § 24 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu – nedobrovolná léčba a hospitalizace
- ▶ § 191a a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – soudní přezkoumání nedobrovolné hospitalizace

## VIII.4. Navrácení „svéprávnosti“

***Naše babička žije v ústavu a je už řadu let zbavena svéprávnosti. Je pravda, že jí to tolik nemyslí, ale že by si nebyla ani schopna koupit rohlík, si nemyslím. Navíc si toho je vědoma a chtěla by svéprávnost zpátky. Můžeme jí v tom nějak pomoci?***

Obecně platí, že plnou způsobilost k právním úkonům člověk nabývá dosažením věku osmnácti let. Plná způsobilost k právním úkonům znamená, že člověk může činit právní úkony, tedy že pokud jedná určitým právně stanoveným způsobem, nastane také právem předpokládaný účinek. Právním úkonem je například nákup v obchodě (smlouva o prodeji movité věci), prodej bytu (smlouva o prodeji nemovité věci), služba kadeřníka (smlouva o dílo), cesta městskou hromadnou dopravou (přepravní smlouva).

Podle občanského zákoníku může být způsobilost osoby k právním úkonům (nebo jak se také říká „svéprávnost“) rozhodnutím soudu omezena, pokud daný člověk pro určitou duševní poruchu není některé úkony schopen činit samostatně. Pokud člověk není schopen činit žádné právní úkony, soud člověka způsobilosti zbaví zcela. V rozsahu, ve kterém je člověk ve způsobilosti omezen, za něj jedná opatrovník, kterého také ustanoví soud.

Opatrovníkem může být někdo z příbuzných nebo také sociální pracovník obecního úřadu.

Omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům je opatření v zájmu dotyčného člověka a pro jeho ochranu. V minulosti ale docházelo k nadměrnému zbavování způsobilosti i u lidí, kteří takto rozsáhlou ochranu nepotřebovali, což je zbavovalo možnosti o sobě rozhodovat. Ústavní soud už několikrát rozhodl o tom, že je zapotřebí u každého pečlivě zkoumat potřebu jakéhokoli omezení jeho práv a způsobilost omezit jen v opravdu nutném rozsahu. Pokud tedy požádáte soud o navrácení (nebo částečné navrácení) způsobilosti Vaší babičky, můžete být úspěšní.

Podnět k soudu, aby byla něčí způsobilost přezkoumána, může podat kdokoli. Soud pak posoudí obsah a význam podnětu a rozhodne se, zda zahájí řízení. V případě, že se na soud obrátí samotná osoba, která je ve způsobilosti omezena nebo způsobilosti zbavena, pak soud řízení zahájit musí. Nejvhodnější tedy pravděpodobně bude, pokud pomůžete babičce zformulovat návrh na navrácení způsobilosti a babička jej podá sama. Pomoci Vám může také ústav, kde babička pobývá. Zpráva sociální pracovníce, psychologa nebo psychiatra z ústavu může být pro soud důležitým důkazem. Babička má právo zvolit si zástupce pro řízení, pokud si nikoho nezvolí sama, soud jí bezplatně ustanoví advokáta.

V řízení musí být vyslechnuta Vaše babička a svědci, které navrhne ona nebo její zástupce, dále musí být vypracován znalecký posudek a podle okolností soud může provést také další důkazy. Na závěr řízení soud vydá rozhodnutí, kterým návrh na navrácení způsobilosti zamítne, nebo mu vyhoví zcela nebo částečně. Pokud s rozhodnutím nebude Vaše babička spokojena, může ještě do patnácti dnů od jeho doručení podat k soudu odvolání.

## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ § 10 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – důvody pro omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům
- ▶ § 22 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – postavení opatrovníka
- ▶ § 186 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – soudní řízení o způsobilosti k právním úkonům
- ▶ § 192 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – opatrovnické řízení

## VIII.5. Nespolupracující opatrovník

***Pracuji v domově pro osoby s mentálním postižením jako sociální pracovník. Několik našich klientů je omezeno nebo zbaveno způsobilosti k právním úkonům. Problém máme hlavně u jednoho pána, kde opatrovníkem je jeho bratr. Ten žije sto kilometrů odsud a klienta nenavštěvuje. Když ale chceme, aby nám schválil, že klient pojedje s dalšími obyvateli ústavu na dovolenou, tak je proti, přestože klient si to ze svého invalidního důchodu může dovolit a jet by chtěl. Snažíme se s opatrovníkem domluvit, ale není to možné. Co můžeme udělat?***

Soudem ustanovený opatrovník má povinnost zastupovat člověka s omezenou způsobilostí a jednat v jeho nejlepším zájmu. Podle toho, co píšete, daný opatrovník své povinnosti řádně neplní, protože svého opatrovance nenavštěvuje a nedůvodně brání činit právní úkony v zájmu Vašeho klienta. Můžete se písemně obrátit na soud, který má povinnost dohlížet na to, jak opatrovník své povinnosti dodržuje. Soud pak může nejprve opatrovníkovi domluvit, případně může i rozhodnout o změně opatrovníka. Je také možné přímo soudu navrhnout změnu opatrovníka, pokud se opatrovník

dopouští jednání, které je opakovaně nebo závažným způsobem v rozporu se zájmy klienta.

#### PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 22 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – postavení opatrovníka
- ▶ § 186 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – soudní řízení o způsobilosti k právním úkonům
- ▶ § 192 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – opatrovnícké řízení

## VIII.6. Shrnutí

- ▶ **Duševně nemocní lidé mají, stejně jako kdokoliv jiný, právo na to, aby mohli svobodně rozhodovat o tom, zda a jakou lékařskou péčí chtějí využívat.** Výjimkou je situace, kdy duševně nemocný ohrožuje sebe nebo své okolí. Takového člověka je možné léčit a případně i hospitalizovat bez jeho souhlasu.
- ▶ **Nejsou-li splněny podmínky pro léčbu bez souhlasu a nedobrovolnou hospitalizaci, ale podle názoru rodiny nebo okolí potřebuje duševně nemocný lékařskou péči, nezbývá jim nic jiného, než se nemocného snažit přesvědčit k zahájení léčby dobrovolně.**
- ▶ **Nedobrovolnou hospitalizaci musí zdravotnické zařízení oznámit do čtyřadvaceti hodin soudu.** Ten obvykle ustanoví advokáta hospitalizované osobě a musí pak do 7 dnů od převzetí osoby do péče léčebny rozhodnout, zda byly skutečně splněny podmínky nedobrovolné hospitalizace. Pokud by totiž tyto podmínky nebyly naplněny, musela by léčebna pacienta okamžitě propustit.
- ▶ **Soud může v zájmu a pro ochranu duševně nemocného rozhodnout o omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům, a to podle jeho schopnosti činit právní úkony.**

V rozsahu, ve kterém je člověk omezen v právních úkonech, je za něj činí ustanovený opatrovník, který musí jednat výhradně v zájmu zastupovaného. Soud může rozhodnout i o navrácení způsobilosti k právním úkonům, pokud se prokáže, že omezení není důvodné a že je člověk opět schopen sám činit právní úkony.

- ▶ **Nad opatrovníkem vykonává dohled soud.** Opatrovník má povinnost jednat v nejlepším zájmu opatrovance a pokud to porušuje, může je soud odvolat.







PRÁVNÍ  
PROSTŘEDKY  
K OCHRANĚ  
PACIENTA

IX.

# IX. Právní prostředky k ochraně pacienta

POSTUP PŘI PORUŠENÍ PRÁV PACIENTA		
Mimosoudní řešení	Řízení před soudem	
	Občanskoprávní řízení	Trestněprávní řízení
Rozhovor s lékařem či jiným zdravotníkem	Žaloba o náhradu škody na zdraví	Trestní oznámení
Stížnost vedoucím zdravotnického zařízení: ▶ stížnost ke zřizovateli ▶ stížnost k registrujícímu orgánu	Žaloba na ochranu osobnosti	
Stížnost k České lékařské komoře		
Stížnost ke zdravotní pojišťovně		
Další stížnosti: ▶ k ombudsmanovi ▶ k úřadu pro ochranu osobních údajů ▶ k hygienické stanici		
Výzva k náhradě škody nebo jiné újmy		
Mediace		
Rozhodčí soud pro zdravotnictví		

## IX.1. Jaká pacientova práva mohou být porušena

V podstatě se jedná o veškerá práva, která byla popsána v dotazech na předchozích stranách publikace. Tato práva nemusejí být porušena při poskytování péče jen ze strany lékaře, zasáhnout do nich v některých případech může i jiný zdravotnický nebo nezdravotnický pracovník – zdravotní sestra, fyzioterapeut, sanitář. Z důvodu zjednodušení však dále bude zmiňován jen lékař.

Může se jednat o práva osobnostní i majetková, například právo na:

- ▶ život a zdraví, resp. odbornou a svědomitou péči v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy a se současnými poznatky lékařské vědy,
- ▶ péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění bez přímé úhrady,
- ▶ informace o zdravotním stavu, o účelu, povaze, alternativách a rizicích zdravotnického výkonu před udělením informovaného souhlasu,
- ▶ osobní nedotknutelnost a autonomii v rozhodování o vlastním těle a poskytnutí zdravotní péče s předchozím informovaným souhlasem,
- ▶ přístup do zdravotnické dokumentace,
- ▶ zachování povinné mlčenlivosti,
- ▶ soukromí a lidskou důstojnost,
- ▶ rodinný život, náboženské vyznání.

## IX.2. Jak předejít zbytečným sporům s lékařem

### Prevence

Nejlepší je samozřejmě předejít tomu, aby vůbec k zásahu do práv pacienta došlo. Vztah mezi pacientem a lékařem či jiným zdravotnickým pracovníkem by měl být založen na důvěře, proto doporučujeme si s ním předem otevřeně promluvit o tom, za jakých podmínek by měla být péče poskytnuta, co je pro Vás důležité a co si naopak nepřejete. Takové přání může být i v písemné formě, která je průkazná. Například rodička do písemného souhlasu s hospitalizací může výslovně uvést, že si nepřeje nástřih hráze.

### Pojmenování problému

Pokud i přesto budete mít podezření, že došlo k porušení Vašich práv, je dobré pojmenovat problém a sami si ujasnit, co považujete za nesprávné jednání lékaře a kdy k němu došlo. Také zvažujte nad tím, co můžete oprávněně očekávat – přiznání chyby a omluvu, nový zákrok, náhradu škody, opatření, které by zabránilo opakování problému do budoucna či něco jiného.

### Rozhovor s lékařem

Doporučujeme si o problému s lékařem promluvit, může se totiž jednat jen o špatnou komunikaci či nedorozumění, které je možné ke spokojenosti obou vyjasnit. Pokud jste však přesvědčeni, že lékař zasáhl do Vašich práv, můžete jej na jeho protiprávní jednání upozornit. Lékař tak dostává možnost sám chybu napravit.

Teprve v případě neúspěchu je vhodné přistoupit k dalším krokům. Pokud tedy například lékař své pochybení odmítne, záměrně ho zlehčuje nebo jednání s ním nikam nevede, je možné podat stížnost a učinit další kroky k nápravě. I když lékař udělá chybu a způsobí pacientovi újmu, kolikrát by se pacient spokojil s omluvou

a ujištěním, že se to už nebude opakovat. Pokud se však pacient namísto toho setká s odmítnutím a arogancí, je tím pravděpodobnější, že zbytečně bude chtít celou věc „dotáhnout až před soud“, medializovat a podobně.

## Změna lékaře

V případě nespokojenosti s lékařem nebo narušení potřebné důvěry mezi lékařem a pacientem bývá často nejlepším řešením změna lékaře (více o změně lékaře najdete v kapitole II.1.). Například mnoha pacientům může vyhovovat autoritativní lékař, ale pokud pacient upřednostňuje lékaře, který mu poskytne volnost v rozhodování o výběru terapie bez nátlaku, je lepší najít si raději jiného lékaře. Podávání stížností v této situaci totiž pro pacienta může být jen ztráta času.

## IX.3. Druhy právních prostředků

Pokud problém s lékařem není možné řešit výše uvedeným způsobem, ale pacient nechce svůj problém s lékařem nechat jen tak, existuje více právních prostředků, které je možné zvolit (viz úvodní graf této kapitoly) – stížnosti, mediace, žaloby i trestní oznámení.

Který z prostředků využít, to záleží hlavně na tom, o jaké porušení práva šlo, jak je závažné a naléhavé, co pacient požaduje, a celkově na zvolené strategii:

- ▶ V případě méně vážného etického pochybení se pacient může spokojit s jedinou stížností k vedení nemocnice, čímž upozorní na existující problém, který nebylo možno uspokojivě vyřešit se samotným lékařem.
- ▶ Naopak v případě závažného poškození zdraví v důsledku nedbalosti lékaře mohou být namísto nejen stížnosti a občanskoprávní žaloba, ale i trestní oznámení.

Obecně se dá říci, že nejmírnějším prostředkem řešení problému s lékařem je stížnost neboli návrh na přezkoumání. Pacient tedy nejdříve obvykle využije právě stížnost a čeká na to, jakým způsobem bude vyřízena. Pokud není s výsledkem prošetření své stížnosti spokojen, může podat stížnost k dalšímu orgánu nebo se obrátit na advokáta s žádostí o sepsání žaloby. Podle konkrétních okolností případu však může být zvolen jiný postup – podání více stížností k různým orgánům současně nebo stížnosti v kombinaci s žalobou, nebo dokonce s trestním oznámením.

Je třeba si dát pozor, čím se prostředky právní ochrany od sebe liší, tedy:

- ▶ časem, dokdy je možné podání použít (omezeně, neomezeně),
- ▶ časem, dokdy má být podání vyřízeno (s lhůtou, bez lhůty),
- ▶ finanční náročností (bezplatné, s možnými vysokými náklady),
- ▶ personální a věcnou působností (vůči komu je možné podání uplatnit),
- ▶ výsledkem, kterého chce stěžovatel dosáhnout (odškodnění, potrestání).

Ať už se jedná o kterékoli podání, mělo by být stručné, úplné a srozumitelné, pak se zvyšuje šance, že bude vyřízeno bez větších průtahů.

## IX.4. Stížnosti

Podání stížnosti neboli návrhu na přezkoumání či podnětu je bezplatné. Tuto možnost je vhodné využít v případě, kdy pacient nechce investovat své finanční prostředky do občanskoprávního sporu a jeho případ ani nevykazuje takové známky závažnosti, které by ho mohly kvalifikovat jako trestný čin.

Pojištěnec má ze zákona o veřejném zdravotním pojištění právo podat stížnost k:

- ▶ vedení zdravotnického zařízení,
- ▶ zřizovateli,
- ▶ registrujícímu orgánu,
- ▶ České lékařské komoře nebo České stomatologické komoře,
- ▶ zdravotní pojišťovně.

Kromě toho je možné na základě dalších právních předpisů podat stížnost například k:

- ▶ veřejnému ochránci práv (ombudsmanovi),
- ▶ Úřadu pro ochranu osobních údajů,
- ▶ hygienické stanici.

Stížnost by neměla být anonymní, jinak se stěžovatel nedozví, zda vůbec byla prošetřována a s jakým výsledkem. Pokud si pacient nechce přímo „stěžovat“, ale jen dát návrh na zlepšení nebo zhodnotit poskytnutou péči, může svoje podání nazvat jinak, např. podnět, zpětná vazba, poděkování apod.

Při podání stížností by měl pacient pamatovat především na to, že se nestaví promlčecí lhůty a ubíhá čas na podání případné žaloby. To znamená, že existuje riziko, že pacient o svoje peníze přijde, i kdyby měl vůči nemocnici na náhradu škody na zdraví nárok. To by například mohlo nastat, pokud by pacient začal o mimosoudním vyrovnání vyjednávat s nemocnicí, která by odškodnění přislíbila, ale trvala zároveň na dalších znaleckých posudcích, jejichž vypracování by se časově protahovalo. Mezitím by se nárok promlčel a nemocnice by nemusela poškozenému nic hradit. Proto doporučujeme už po uběhnutí jednoho roku od škodní události začít uvažovat buď o podání žaloby k soudu, nebo vyzvat nemocnici k tomu, aby na sebe svůj závazek škodu na zdraví uhradit vzala písemně, například dohodou o narovnání. Pokud si nejste jisti tím, kolik času Vám ještě



zbývá, než bude Váš nárok promlčen, konzultujte celou věc s advokátem nebo jiným právníkem.

#### **IX.4.1. STÍŽNOST K VEDENÍ, KE ZŘIZOVATELI A K REGISTRUJÍCÍMU ORGÁNU**

Stěžovat si k vedení zdravotnického zařízení lze na cokoliv, co se týká zdravotní péče v tomto zařízení. Stížnost je možné podat na kteréhokoli zaměstnance zdravotnického zařízení i nelékaře a nezdravotnický personál. Jedná-li se o složitější situaci, je často vhodné nejprve si vyžádat kopii zdravotnické dokumentace (více k tomu najdete v kapitole III.) a poradit se s odborníkem. Vedení zdravotnického zařízení stížnost prověří a zašle pacientovi své vyjádření ke stížnosti. Vyřízení stížnosti se řídí správním řádem, a stížnost by tak měla být vyřízena do 60 dnů.

Na zřizovatele nebo registrující orgán je vhodné se obrátit v případě, že pacient není spokojen se způsobem vyřízení stížnosti. Může se zejména jednat o případy, kdy stížnost nebyla dostatečně prošetřena, závěry neodpovídají tomu, co se stalo, nebo kdy na stížnost nebylo reagováno. Pokud stížnost podáte rovnou ke zřizovateli, je pravděpodobné, že bude nejprve postoupena k vyřízení vedení zdravotnického zařízení. Pokud se jedná o lékaře se samostatnou praxí, který nemá žádného nadřízeného, uplatní se stížnost u orgánu, který lékaře zaregistroval. Pacient by měl být o vyřízení stížnosti opět vyrozuměn do 60 dnů.

- ▶ Registrujícím orgánem bývá zpravidla příslušný krajský úřad (odbor zdravotnictví), někdy obvodní úřad nebo Magistrát města Prahy.
- ▶ Zřizovatelem zdravotnického zařízení bývá nejčastěji kraj, v případě fakultních nemocnic a většiny psychiatrických léčeben je to ministerstvo zdravotnictví, může jím však být i jiné ministerstvo, organizační složka státu, obec, právnická nebo fyzická osoba.

Stížností lze docílit zlepšení poskytované péče, vysvětlení a omluvy, potrestání viníka v jeho pracovněprávním vztahu. Je také možné ve stížnosti uplatnit nárok na náhradu škody a navrhnout mimosoudní vyrovnání. Jinou variantou je, že návrh na mimosoudní vyrovnání pacient podá až potom, co byla jeho stížnost prošetřena a byl seznámen s výsledky šetření.

V závažných případech, kdy dojde k poškození zdraví pacienta, nebo dokonce ke smrti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, může ministerstvo zdravotnictví nebo krajský úřad zřídit znaleckou komisi k přezkoumání případu. Komise složená z odborníků učiní závěr o tom, zda byl dodržen správný postup a zda poškození zdraví pacienta je důsledkem nesprávného postupu. Zřízení této komise může v odůvodněných případech navrhnout ve stížnosti poškozený pacient nebo v případě úmrtí pozůstalí.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ § 11 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – podávání stížností
- ▶ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád – vyřizování stížností

### **IX.4.2. STÍŽNOST K ČESKÉ LÉKAŘSKÉ KOMOŘE**

Všichni lékaři vykonávající své povolání v léčebné a preventivní péči v České republice musejí být členy České lékařské komory. Komora řeší stížnosti na neetické, neodborné nebo protiprávní jednání svých členů. Nelze si stěžovat na jiného zdravotnického pracovníka, např. na zdravotní sestru. Stížnost je možné podat do jednoho roku od doby, kdy k provinění došlo. Později podanou stížnost již nelze projednat kvůli uplynutí promlčecí doby.

Výhodou je, že stížnost nemusí podat jen samotný poškozený pacient, ale podat ji může kdokoli, například příbuzný. Stížnost musí být písemná a musí obsahovat celé jméno a adresu stěžovatele, anonymní stížnosti se neprošetřují. Stížnost by měla být vyřízena do šesti měsíců od jejího přijetí komorou.

Pokud pacient nesouhlasí s tím, jak čestná rada okresního sdružení komory stížnost vyřídila, může podat do patnácti dnů od obdržení rozhodnutí námitku. O té následně rozhoduje Čestná rada České lékařské komory.

Pacient může podáním stížnosti docílit potrestání lékaře, kterému hrozí důtka, pokuta, podmíněné vyloučení z komory se zkušební dobou, nebo dokonce vyloučení z komory, což prakticky představuje zákaz výkonu lékařské profese. Lékaři může být uloženo také potřebné doškolení nebo přezkoušení. V rámci projednávané stížnosti může poškozený pacient s lékařem uzavřít smír a dohodnout se na mimosoudním vyrovnání. Disciplinární rozhodnutí může mít také pro pacienta význam jako bezplatný znalecký posudek. Pokud totiž komora uzná pochybení lékaře, s velkou pravděpodobností to bude hrát významnou roli v případě žádosti o náhradu škody a při podání žaloby u soudu. Na druhou stranu by se měla stížnost podávat jen v odůvodněných případech závažného etického a odborného pochybení.

Obdobně je možné postupovat v případě zubního lékaře a lékárníka, kteří musejí být povinně členy České stomatologické komory a České lékárnické komory.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 11 odst. 2 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – podávání stížností
- ▶ zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře – vyřizování stížností

### **IX.4.3. STÍŽNOST KE ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNĚ**

Pacient se také může obrátit se stížností na svou zdravotní pojišťovnu v případech, které souvisejí s právy pacienta jako plátce zdravotního pojištění. Zejména může jít o situaci, kdy lékař odmítne provést potřebné vyšetření nebo zahájit léčbu spadající do péče hrazené pojišťovnou, kdy lékař nesprávně vykazuje poskytovanou péči, protiprávně požaduje úhradu od pacienta nebo odmítá bez zákonného důvodu přijmout pacienta do své péče apod. Vyřízení stížnosti se řídí správním řádem, a stížnost by tak měla být vyřízena do 60 dnů.

Zdravotní pojišťovna se může pochybením zabývat pouze v případě, že má s příslušným lékařem nebo nemocnicí uzavřenou smlouvu. Při zjištění porušení zákona nebo smlouvy může pojišťovna vypovědět smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče.

Je třeba upozornit, že pojištěnec se může na zdravotní pojišťovnu obracet nejen s podněty ohledně protiprávního jednání lékaře, ale také v případě, že do práv pacienta zasáhla samotná pojišťovna. O tom se více dočtete v kapitole IV.4.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 11 odst. 2 písm. c) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění – podávání stížností

#### IX.4.4. STÍŽNOSTI K DALŠÍM INSTITUCÍM

Kromě výše uvedených stížností je možné se v některých situacích obrátit také na ombudsmana, na Úřad pro ochranu osobních údajů či na hygienickou stanici.

Podnět k ombudsmanovi neboli veřejnému ochránci práv je možné podat, pokud zřizovatel zdravotnického zařízení, registrující orgán nebo zdravotní pojišťovna řádně a včas nevyřídili podanou stížnost či jiné podání pacienta. Ombudsman může také provádět šetření v zařízeních, kde se mohou nacházet osoby omezené na svobodu v důsledku závislosti na poskytované péči, tedy v nemocnicích, psychiatrických léčebnách, léčebnách dlouhodobě nemocných apod. Nově má ombudsman pravomoc ve věci ochrany před diskriminací.

Na Úřad pro ochranu osobních údajů je možné se obrátit v případě neoprávněného nakládání s osobními údaji. Konkrétně se může jednat o případy, kdy je pacientovi protiprávně bráněno v přístupu ke zdravotnické dokumentaci, kdy jsou osobní údaje sdělovány nepovolaným osobám, při porušení povinné mlčenlivosti apod.

Hygienická stanice se může zabývat podnětem týkajícím se porušování předpisů ochrany veřejného zdraví. Konkrétně může jít o situace, kdy nejsou dodržovány hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení nebo opatření pro předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění.

##### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv
- ▶ zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
- ▶ zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

## IX.5. Mediace

Mediace je zatím bohužel nepříliš rozšířeným způsobem mimosoudního řešení sporů. Jde o dobrovolné setkání obou stran sporu za účasti třetí nestranné a nezájaté strany – mediátora, který má za úkol pomoci jim najít takové řešení, se kterým budou obě strany spokojeny. Mediaci lze využít v případech, kdy připadá v úvahu podání stížnosti nebo soudní řízení. Výhodami mediace jsou oproti soudnímu řízení:

- ▶ rychlost a pružnost, což umožní pacientovi dříve získat odškodnění,
- ▶ zachování komunikace mezi stranami, což snáze umožní případnou další spolupráci na léčbě,
- ▶ neveřejnost, zachování soukromí poškozeného.

Mezi nevýhody naopak patří:

- ▶ zpravidla nižší částka finančního odškodnění, než kterou by bylo možné získat soudně,
- ▶ pokud se nepodaří dosáhnout dohody, je třeba se nakonec obrátit na soud.

Pokud jste vstoupili do mimosoudního jednání se zdravotnickým zařízením, můžete mu také navrhnout, že osobní jednání budou vedena za účasti mediátora. Najít zkušeného mediátora Vám mohou pomoci právníci Ligy lidských práv. Obrátit se můžete také například na Asociaci mediátorů nebo Unii pro rozhodčí a mediační řízení.

## IX.6. Občanskoprávní žaloby k soudu

Na soud se poškozený pacient zpravidla obrací až tehdy, pokud nebyl spokojen s pokusem o mimosoudní vyrovnání, například pokud požaduje náhradu škody a nepodařilo se mu se zdravotnickým zařízením dohodnout.

V takovém případě lze podat občanskoprávní žalobu. A to buď žalobu o náhradu škody, nebo žalobu na ochranu osobnosti. Řízení před soudem je obvykle složité, proto považujeme za nutné zastoupení advokátem nebo jiným vhodným právním zástupcem. Doporučujeme zvolit si advokáta, který se přímo specializuje na zdravotnické právo a má v této oblasti dostatek zkušeností<sup>1)</sup>. Pacient se na něj může obrátit už ve fázi podání stížnosti a mimo soudního vyjednávání.

Před podáním žaloby je třeba posoudit, zda má případ vůbec šanci u soudu uspět. Proto by si pacient tam, kde je to třeba, měl nejdříve vyžádat zdravotnickou dokumentaci. Může pak nechat postup zdravotnických pracovníků posoudit u nezávislého odborníka nebo soudního znalce. Na základě takového posudku a po poradě s advokátem, se může pacient rozhodnout, zda bude chtít žalobu podat. Riziko neúspěchu může být vysoké a zde na rozdíl od stížností hrozí, že pacient s vážnými zdravotními problémy nejen nic nevysoudí, ale ještě bude muset hradit náklady soudního řízení.

Žaloba se podává buď na fyzickou osobu – lékaře vykovávajícího samostatnou praxi, nebo na právnickou osobu – nemocnici. Pokud způsobí škodu lékař – zaměstnanec nemocnice, za škodu pacientovi sám neodpovídá. Odpovídá pouze zaměstnavateli podle pracovněprávních předpisů. Pacient tedy žaluje nemocnici.

Žaloba musí mimo jiné obsahovat přesné určení žalobce i žalovaného, označení soudu, popis důležitých skutečností, označení důkazů k prokázání našich tvrzení. V žalobě musí být uvedeno, čeho se domáháme. Poškozený se nejčastěji domáhá náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích. Pacient však také může požadovat

---

1) Seznam vhodných advokátů je možné najít u České advokátní komory. Pokud se podíváte na její stránky ([www.cak.cz](http://www.cak.cz)), vyberete *Seznam advokátů* a ve vyhledávacím formuláři zadáte jako zaměření *Zdravotnické právo a lékárenství*. Můžete si vybrat z více než 130 jmen.

uvedení do předešlého stavu, pokud je to možné a účelné (např. nová operace, rehabilitace), nebo omluvu.

#### **P R Á V N Í P Ř E D P I S Y**

- ▶ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- ▶ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- ▶ zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

### **Co je potřeba prokázat?**

Aby byla shledána odpovědnost lékaře nebo nemocnice za zásah do práv pacienta, musí být prokázány:

- ▶ protiprávnost – zavinění odpovědné osoby (nedbalost nebo úmysl) nebo v případě, kdy se nevyžaduje zavinění, neoprávněný zásah do práv poškozeného,
- ▶ škoda nebo újma na vlastních právech poškozeného,
- ▶ příčinná souvislost mezi výše uvedenými body, tedy že škoda nebo újma vznikla právě následkem jednání odpovědné osoby, a nikoliv z jiného důvodu.

Jinými slovy ke vzniku odpovědnosti lékaře nebo zdravotnického zařízení musí existovat pochybení při poskytování zdravotní péče, dále musí pacientovi vzniknout škoda a nakonec je nutné, aby se prokázala příčinná souvislost mezi chybou zdravotníka a vzniklou škodou. Pochybení zdravotnického zařízení se nevyžaduje v případě takzvané objektivní odpovědnosti, kdy existuje odpovědnost za nepříznivý následek bez ohledu na to, zda někdo pochybil.

Podle toho, o jaký zásah do práv pacienta jde a čeho se chce poškozený domoci, je třeba promyslet, který druh žaloby se podá, zda to bude žaloba na náhradu škody, žaloba na ochranu osobnosti



nebo obě dvě současně. Každá z žalob má trochu jiný účel, ale rozdíly jsou například i v příslušnosti soudů, ve lhůtě k podání žaloby, nákladech řízení, možnostech satisfakce apod.

Žalobu na náhradu škody je možné podat, pokud je pacientovi způsobena škoda na zdraví. Žaloba na ochranu osobnosti se podává v případě neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, může se přitom jednat o nejrůznější druhy zásahů.

Náklady na soudní řízení se skládají ze soudního poplatku, odměn právních zástupců stran (příp. jejich dalších výdajů) a nákladů na svědečné a znalečné. V případě žaloby o náhradu škody na zdraví je navrhovatel osvobozen od povinnosti platit soudní poplatek. Není však automaticky osvobozen od jiných nákladů, např. od povinnosti nahradit náklady na právní zastoupení druhé strany, pokud byl se svou žalobou neúspěšný. Pokud strana navrhuje vypracování znaleckého posudku, soud ji může vyzvat, aby na jeho vypracování složila zálohu (zpravidla v řádech tisíců Kč). Podání žaloby na ochranu osobnosti není osvobozeno od soudního poplatku. Domáhá-li se žalobce domluvy, zaplatí poplatek 1 000 Kč. V případě požadavku na peněžité plnění se platí 600 Kč, pokud je ale požadovaná částka vyšší než 15 000, tak se platí 4 % z této částky.

Obvykle hradí náklady řízení ten účastník, který neměl ve věci úspěch. Pokud měl účastník úspěch jen částečný, soud náhradu nákladů poměrně rozdělí nebo vysloví, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů. Žalobce (příp. i žalovaný) může být na svůj návrh osvobozen od soudního poplatku, pokud to odůvodňují jeho poměry (sociální situace) a pokud se nejedná o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování práva. Obvykle se osvobození vztahuje na celé řízení. Pokud byl tomuto účastníkovi soudem ustanoven zástupce, nemusí účastník náklady tohoto zastoupení hradit. Pokud byl žalobce osvobozen od povinnosti hradit soudní poplatek, pak mu v případě neúspěchu soud zpravidla povinnost nahradit náklady protistraně neuloží.

I když už byla podána žaloba, mohou se strany domluvit na smírném řešení, což je dohoda mezi stranami schválená soudem. Ke smíru soudce strany vyzve před zahájením prvního jednání ve věci, nebo mohou strany uzavřít smír i později a předložit ho soudci ke schválení.

Uzavření smíru může oběma stranám ušetřit mnoho času i finančních prostředků, není nutné složité a zdouhavé dokazování apod. Ne vždy je ale možné smír uzavřít, někdy strany odmítají komunikovat, mají neslučitelné požadavky, nebo žalovaný spoléhá na to, že se jeho pochybení nepodaří prokázat. V každém případě je vhodné, aby měl žalobce připravenou realistickou nabídku ke smíru. Někdy může být lepší získat méně peněz hned, než spoléhat na nejistou vidinu vysokého odškodnění za několik let.

### **IX.6.1. ŽALOBA NA NÁHRADU ŠKODY NA ZDRAVÍ**

Aby byla žaloba úspěšná, je nutné prokázat, že při poskytování zdravotní péče došlo k pochybení (zárok nebyl proveden v souladu se současnými profesními standardy, nebo nebyl indikován, nebyly pro něj splněny podmínky, případně nebyl proveden technicky správně) a pacientovi tímto konkrétním pochybením byla způsobena škoda. To neplatí pokud škoda vznikla použitím přístroje nebo jiné věci. V tomto případě není třeba pochybení prokazovat, protože zdravotnické zařízení za takovou škodu ze zákona odpovídá, i když neporušilo žádnou svou povinnost. Obvykle se prokazování odpovědnosti za škodu neobejde bez znaleckých posudků.

## PRÁVNÍ PŘEDPISY

- ▶ § 444 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – nároky, které může pacient uplatnit
- ▶ § 106 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – promlčecí doba
- ▶ vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění – způsob určení výše odškodnění

## JAK SE STANOVUJE VÝŠE NÁHRADY ŠKODY?

Při škodě na zdraví se hradí:

- ▶ náklady spojené s léčením,
- ▶ ušlý zisk, tedy ztráta výtěžku (hradí se formou pravidelné výplaty, vychází se z předchozí průměrné mzdy poškozeného),
- ▶ bolest a ztížení společenského uplatnění (jedná se o jednorázovou částku, která je spočítaná podle bodů uvedených ve vyhlášce za určité poškození zdraví, kdy jeden bod má hodnotu 120 Kč. Například ztráta zraku je ohodnocena 3 000 body, tj. 360 000 Kč. Toto bodové ohodnocení provede ošetřující lékař, případně pak soudní znalec. Soud však může tuto částku v mimořádných případech zvýšit.

Při usmrcení osoby blízké se pozůstalým vyplácí jednorázová částka stanovená v občanském zákoníku, např. manželovi, každému dítěti, každému rodiči a každé osobě blízké žijící ve společné domácnosti s usmrceným se hradí 240 000 Kč. Dále se hradí náklady na výživu vyživovaných osob a náklady spojené s pohřbem.

Žalobu je nutné podat do dvou let ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Po dvou letech dojde k promlčení a nárok již není možné u soudu s úspěchem vymáhat (pokud škůdce uplatní námitku promlčení). I po této době však

může zdravotnické zařízení (nebo lékař) poškozenému peníze dobrovolně vyplatit.

Zdravotnické zařízení nenese odpovědnost za újmu na zdraví v případě, že zákrok byl proveden v souladu se zákonem, lékař pacienta seznámil se všemi potřebnými informacemi týkajícími se povahy lékařského zákroku a rizik s ním spojených a pacient, který měl možnost vše dostatečně zvážit, dal se zákrokem souhlas. Pokud ale ke škodě došlo v souvislosti s použitím přístroje nebo jiné věci, odpovídá za ni zdravotnické zařízení, i když byl zákrok proveden zcela bezchybně a pacient s ním platně vyslovil souhlas.

Tento typ žaloby je vhodné pacientovi doporučit, dopustil-li se zdravotník porušení svých profesních povinností (profesních standardů) a v příčinné souvislosti s tímto porušením vznikla pacientovi škoda. Pacient tudíž nebude u soudu úspěšný, pokud mu sice vznikla nějaká škoda na zdraví, jednalo se však například o uskutečnění rizika, o němž byl před provedením zákroku informován a které na sebe dobrovolně vzal.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 444 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – nároky, které může pacient uplatnit
- ▶ § 106 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – promlčecí doba
- ▶ Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění – způsob určení výše odškodnění

### **IX.6.2. ŽALOBA NA OCHRANU OSOBNOSTI**

Žalobu na ochranu osobnosti lze podat v případech, kdy byla porušena osobnostní práva pacienta, zejména jeho právo na život a zdraví, na ochranu soukromí, osobní cti a lidské důstojnosti. Tuto žalobu je vhodné pacientovi doporučit například v případě:

- ▶ provedení zákroku bez informovaného souhlasu (kdy nebyl souhlas vůbec udělen, nebo kdy pacient nebyl pravdivě či úplně poučen o povaze a účelu zákroku, případně o jeho rizicích a důsledcích),
- ▶ porušení povinné mlčenlivosti a vyzrazení citlivých údajů o onemocnění pacienta,
- ▶ hrubého a neetického zacházení s pacientem.

Žalobu je možné podat i doplňkově k žalobě o náhradu škody, pokud došlo zároveň k zásahu do osobnostních práv pacienta.

Ohledně znaků a náležitostí žaloby platí obdobně to, co bylo uvedeno výše u žaloby o náhradu škody. Při ochraně osobnostních práv zákon upřednostňuje upuštění od neoprávněného zásahu, odstranění jeho následků a nemajetkové zadostiučinění (omluvu). Teprve pokud toto není dostačující, může soud přiznat náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výše této náhrady se neposuzuje podle tabulek, ale soud ji stanoví podle svého uvážení s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž došlo k porušení práva. Soud může žalobcem požadovanou částku snížit. Žaloba se podává u krajského soudu místně příslušného podle sídla žalovaného.

Obecně se na osobnostní práva promlčení nevztahuje. Podle nejnovějšího názoru Nejvyššího soudu se však nárok na náhradu způsobené újmy v penězích (finanční satisfakci) promlčuje v obecné tříleté lhůtě (ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé). Nárok na omluvu promlčení nepodléhá.

#### **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- ▶ § 11 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – výčet některých osobnostních práv a nároky, které může pacient uplatnit
- ▶ § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – promlčecí doba

## IX.7. Trestní oznámení

Někdy může být pochybení zdravotnických pracovníků nato-lik závažné, že by se mohlo jednat dokonce o trestný čin. Zejména může jít o trestný čin ublížení na zdraví, neposkytnutí pomoci, ale i neoprávněného nakládání s osobními údaji. Podání trestního oznámení je krajní prostředek, který by se měl používat jen ve výjimečných případech, kdy byla pacientovi nejen způsobena škoda na zdraví nebo jiná újma, ale došlo také k hrubému porušení profesních povinností a způsobení zvláště závažných následků. Konkrétně se může jednat o situace, kdy lékař odmítne ošetřit pacienta v závažném akutním stavu, kdy lékař vyoperuje zdravý orgán, či neoprávněně zveřejní citlivé osobní údaje ze zdravotnické dokumentace pacienta.

Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, která se liší podle toho, jakou trestní sazbu pro daný čin stanovuje zákon. U těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, neposkytnutí pomoci a neoprávněného nakládání s osobními údaji je promlčecí doba 5 let, u ublížení na zdraví z nedbalosti 3 roky.

Většinou jde poškozenému především o to, aby se domohl spravedlivého odškodnění a napravení nepříznivých následků, nikoliv o to, aby konkrétní lékař skončil ve vězení nebo nemohl nadále vykonávat činnost lékaře. Často totiž může být příčinou újmy systémová chyba zdravotnického zařízení jako celku více než konkrétní osoba. Trestní oznámení však lze podat jen na fyzickou osobu (lékaře), nikoliv na právnickou osobu (nemocnici). Využití trestního oznámení by proto měl poškozený dobře zvážit a podat ho jen v případě mimořádně společensky nebezpečného jednání.

Výhodou trestního řízení je jeho bezplatnost a získání znaleckého posudku. Trestní oznámení se podává k orgánu Policie ČR nebo státnímu zastupitelství.

## P R Á V N Í P Ř E D P I S Y

- ▶ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- ▶ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

### IX.8. Rozhodčí soud pro zdravotnictví<sup>2)</sup>

Jako alternativu k soudnímu řízení v případech sporů o úhradu péče má být od jara 2010 možné využít nový rozhodčí soud pro zdravotnictví. Bude řešit spory pacientů s lékaři a spory mezi pojištěnci a zdravotními pojišťovnami. Účast v rozhodčím řízení bude dobrovolná jak pro pacienty, tak i pro lékaře, nemocnice a zdravotní pojišťovny.

Výhodou rozhodčího řízení je oproti soudnímu řízení rychlost a nízké náklady – uvažuje se o poplatku ve výši zhruba 800 Kč. Projekt zavedení rozhodčích soudů vznikl ve spolupráci Ministerstva zdravotnictví ČR, Českého zdravotnického fóra a Hospodářské komory. Až začne soud fungovat, bude na webech těchto institucí k dispozici seznam schválených rozhodců. Pacienti a pojištěnci se budou moci obracet na více než 70 kontaktních míst po republice, která spravuje Hospodářská komora.

Počítá se s tím, že soud bude možné využít například v případech, kdy po pacientovi bude lékař požadovat neoprávněnou úhradu za péči hrazenou pojišťovnou nebo neoprávněné registrační poplatky, nebo spory ohledně toho, zda má pojišťovna uhradit léčbu v cizině.

---

2) Zdravotnické noviny: Start rozhodčího soudu pro zdravotnictví se o čtvrt roku zpozdí. 17. 12. 2009. Dostupné zde: <http://www.zdn.cz/denni-zpravy/z-domova/start-rozhodciho-soudu-pro-zdravotnictvi-se-o-ctvrt-roku-zpozdi-448768/>.

Zatím o budoucím fungování rozhodčího soudu nejsou bližší informace. Jisté však je, že v případě jiných sporů než těch, které se týkají úhrady za péči, se poškození budou dále obracet na soudy.

## IX.9. Pr(á)vní pomoc pro pacienty

- ▶ **Máte-li pocit, že došlo k porušení Vašich práv při poskytování zdravotní péče, nejprve si ujasněte, jaké konkrétní jednání se Vám nelíbí a jak by šlo situaci napravit** (omluva, náhrada škody, nový zákrok atd.).
- ▶ **Než přistoupíte k dalším krokům, zkuste si nejprve promluvit s lékařem či jiným zdravotníkem**, který měl porušit Vaše práva. Možná se tak podaří problém napravit nebo zjistíte, že šlo jen o nedorozumění. Jestli došlo k narušení důvěry mezi Vámi a lékařem, doporučujeme lékaře změnit (více v kapitole II.).
- ▶ Tam, kde je to potřeba, **vyžádejte si kopii zdravotnické dokumentace** (více v kapitole III.).
- ▶ **Pokud jednání s konkrétním lékařem či jiným zdravotníkem nikam nevede, můžete nejprve uvažovat o podání stížnosti** k vedení nemocnice, případně pak k příslušnému orgánu podle toho, o jaké pochybení jde a kdo se ho měl dopustit.
- ▶ Abyste měli objektivní představu o tom, zda se skutečně jedná o pochybení nebo nesprávný postup, **získejte vyjádření jiného lékaře**. Můžete si také na základě své zdravotnické dokumentace nechat zpracovat znalecký posudek.
- ▶ **Už od počátku jednání Vám může pomoci zkušený advokát<sup>3)</sup>**, který se specializuje na medicínské právo, nebo právní poradna (například na [www.ferovanemocnice.cz](http://www.ferovanemocnice.cz)). Pokud se však

---

3) Seznam vhodných advokátů je možné najít na stránkách České advokátní komory ([www.cak.cz](http://www.cak.cz)). Zde můžete vyhledávat podle sídla kanceláře i specializace advokáta (zadat můžete zaměření „zdravotnické právo a lékárenství“). Pokud je to možné, pokuste se advokáta získat prostřednictvím osobních referencí.



rozhodnete obrátit se na soud, je podle našeho názoru pomoc právníka nezbytná. Pomůže Vám reálně zhodnotit Vaše šance na úspěch.

- ▶ **Nedoporučujeme neuváženě podávat trestní oznámení,** to je na místě jen v případě závažných společensky nebezpečných jednání.

# ▶ Rejstřík

- Ambulantní porod** – str. 126 (VI.5.)
- Anonymní porod** – str. 127 (VI.6.)
- Císařský řez** – str. 122 (VI.3.)
- Česká lékařská komora** – str. 167 (IX.4.)
- Česká stomatologická komora** – str. 167 (IX.4.)
- Dluh na pojistném** – str. 68 (IV.3.)
- Dočasná pracovní neschopnost – evidence** – str. 97 (V.3.)
- Dočasná pracovní neschopnost – ukončení** – str. 92 (V.1.)
- Dočasná pracovní neschopnost – ukončení na žádost pacienta** – str. 99 (V.4.)
- Dočasná pracovní neschopnost – vycházky** – str. 95 (V.2.)
- Dočasná pracovní neschopnost – zaměstnavatel** – str. 100 (V.5.)
- Dočasná pracovní neschopnost – změna lékaře** – str. 36 (II.6.)
- Doprava pacienta** – str. 80 (IV.9.)
- Doprovod k porodu** – str. 129 (VI.7.)
- Dorovnávací příspěvek** – str. 119 (VI.1.)
- Eutanázie** – str. 20 (I.6.)
- Formulář informovaného souhlasu** – str. 123 (VI.4.)
- Hospitalizace bez souhlasu pacienta** – str. 18 (I.4.); str. 151 (VIII.2.); str. 153 (VIII.3.)
- Hospitalizace dítěte** – str. 140 (VII.4.)
- Hrazená péče** – str. 72 (IV.5.); str. 146 (VII.6.)
- Infekční onemocnění** – str. 18 (I.4.)
- Informace o zdravotním stavu – informování třetích osob** – str. 56 (III.9.)
- Informace o zdravotním stavu – předávání jiným osobám** – str. 52 (III.7.); str. 53 (III.8.); str. 58 (III.10.)
- Informace o zdravotním stavu – telefonické poskytování** – str. 56 (III.9.)
- Informace poskytované pacientovi** – str. 14 (I.2.)
- Informovaný souhlas** – str. 12 (I.1.); str. 14 (I.2.); str. 120 (VI.2.); str. 123 (VI.4.); str. 150 (VIII.1.)

**Invalidní důchod – obrana proti nepřiznání důchodu** – str. 105 (V.8.)

**Invalidní důchod – rozhodující orgán** – str. 104 (V.7.)

**Kontraindikace očkování** – str. 145 (VII.6.)

**Kontrola na neschopence** – str. 100 (V.5.)

**Konzultace** – str. 33 (II.4.)

**Krajní nouze** – str. 18 (I.4.); str. 123 (VI.4.)

**Léčba bez souhlasu** – str. 150 (VIII.1.); str. 151 (VIII.2.); str. 153 (VIII.3.)

**Léčba v zahraničí** – str. 72 (IV.5.)

**Lékařské zákroky na nezletilých** – str. 138 (VII.3.)

**Lékařský posudek** – str. 112 (V.12.); str. 102 (V.6.)

**Lhůta pro očkování** – str. 142 (VII.5.)

**Mediace** – str. 173 (IX.5.)

**Mimosoudní řešení** – str. 166 (IX.4.); str. 173 (IX.5.)

**Mlčenlivost – porušení** – str. 58 (III.10.); str. 60 (III.11.); str. 53 (III.8.)

**Mlčenlivost – výjimky** – str. 58 (III.10.)

**Nadstandard – cena** – str. 82 (IV.10.)

**Nadstandard** – str. 74 (IV.6.); str. 76 (IV.7.)

**Náhrada škody** – str. 173 (IX.6.)

**Nedobrovolná hospitalizace** – str. 150 (VIII.1.); str. 151 (VIII.2.); str. 153 (VIII.3.)

**Nedobrovolná hospitalizace – právní zástupce** – str. 153 (VIII.3.)

**Nedobrovolná hospitalizace – soudní přezkoumání** – str. 153 (VIII.3.)

**Negativní revers** – str. 19 (I.5.); str. 20 (I.6.)

**Nejlepší zájem dítěte** – str. 136 (VII.2.)

**Neoprávněné nakládání s osobními údaji** – str. 181 (IX.7.)

**Nepřetržitý kontakt s dítětem** – str. 140 (VII.4.)

**Neshody s lékařem** – str. 33 (II.4.); str. 36 (II.6.)

**Neschopenka** – str. 97 (V.3.)

**Neschopenka v těhotenství** – str. 118 (VI.1.)

**Očkování** – str. 147 (VII.7.)

**Odklad očkování** – str. 142 (VII.5.)

**Odmítnutí rodičky porodnicí** – str. 123 (VI.4.)

**Odmítnutí zákroku** – str. 20 (I.6.); str. 122 (VI.3.)

**Odpovědnost rodičky za poškození plodu** – str. 122 (VI.3.)

**Odpovědnost zdravotnického zařízení** – str. 173 (IX.6.)

**Ohrožení života či zdraví novorozence** – str. 126 (VI.5.)

**Okresní správa sociálního zabezpečení** – str. 102 (V.6.)

**Omezení způsobilosti k právním úkonům** – str. 155 (VIII.4.); str. 157 (VIII.5.)

**Opatrovník – dohled soudu** – str. 157 (VIII.5.)

**Opatrovník** – str. 155 (VIII.4.); str. 157 (VIII.5.)

**Osobní účet** – str. 68 (IV.3.)

**Ošetřující lékař** – str. 97 (V.3.)

**Otec u porodu** – str. 76 (IV.7.)

**Peněžitá pomoc v mateřství** – str. 127 (VI.6.)

**Pojistné – dluh** – str. 68 (IV.3.)

**Pokuta** – str. 134 (VII.1.); str. 147 (VII.7.)

**Porod** – str. 34 (II.5.); str. 176 (IV.7.)

**Porodné** – str. 127 (VI.6.)

**Posudkový lékař** – str. 102 (V.6.); str. 105 (V.8.)

**Poučení pacienta** – str. 120 (VI.2.)

**Poučení před zákrokem** – str. 14 (I.2.)

**Poukaz na ošetření** – str. 30 (II.2.)

**Práva pojištěnce** – str. 68 (IV.3.)

**Preventivní prohlídka** – str. 23 (I.8.); str. 109 (V.10.); str. 110 (V.11.); str. 107 (V.9.); str. 134 (VII.1.)

**Průvodce dítěte** – str. 140 (VII.4.)

**Přestupek** – str. 142 (VII.5.)

**Převedení na jinou práci** – str. 118 (VI.1.)

**Přímá úhrada** – str. 82 (IV.10.); str. 78 (IV.8.)

**Registrace u pediatra** – str. 133 (VII.1.)

**Registrace v porodnici** – str. 34 (II.5.)

**Regulační poplatky** – str. 83 (IV.11.); str. 87 (IV.12.)

**Regulační poplatky – limit** – str. 87 (IV.12.)

**Regulační poplatky – osvobození** – str. 83 (IV.11.)

**Reklamace** – str. 78 (IV.8.)

**Revers** – str. 19 (I.5.); str. 68 (IV.3.); str. 136 (VII.2.)

**Rizikové pracoviště** – str. 118 (VI.1.)

**Rizikové těhotenství** – str. 118 (VI.1.)

**Rodičovská zodpovědnost** – str. 136 (VII.2.)

**Rozhodčí soud pro zdravotnictví** – str. 182 (IX.8.)

**Sanitka** – str. 80 (IV.9.)

**Sankce** – str. 146 (VII.7.)

**Souhlas se zákrokem – hospitalizace** – str. 18 (I.4.)

**Souhlas se zákrokem** – str. 20 (I.6.)

**Souhlas se zákrokem – nemožnost získání souhlasu** – str. 18 (I.4.)

**Souhlas se zákrokem – odvolání souhlasu** – str. 19 (I.5.)

**Souhlas se zákrokem – písemný souhlas** – str. 22 (I.7.)

**Souhlas se zákrokem – platnost** – str. 12 (I.1.)

**Souhlas se zákrokem – postup** – str. 16 (I.3.)

**Souhlas se zákrokem – svoboda** – str. 12 (I.1.)

**Souhlas se zákrokem – zákrok bez souhlasu** – str. 18 (I.4.)

**Souhlas se zákrokem – způsobilost** – str. 12 (I.1.)

**Souhlas zákonných zástupců** – str. 138 (VII.3.)

**Soukromí** – str. 60 (III.11.)

**Spádové území** – str. 32 (II.3.)

**Stížnost** – str. 166 (IX.4.); str. 120 (VI.2.)

**Trestní oznámení** – str. 181 (IX.7.)

**Ublížení na zdraví** – str. 181 (IX.7.)

**Úhrada** – str. 76 (IV.7.)

**Úhrada za péči – neoprávněná, nadstandard** – str. 76 (IV.7.)

**Ústavní ošetřování** – str. 140 (VII.4.)

**Utajení diagnózy** – str. 14 (I.2.)

**Utajený porod** – str. 127 (VI.6.)

**Veřejný ochránce práv** – str. 166 (IX.4.)

**Volba lékaře** – str. 28 (II.1.); str. 32 (II.3.); str. 33 (II.4.); str. 34 (II.5.); str. 36 (II.6.)

**Volba lékaře – neodkladná péče** – str. 28 (II.1.)

**Volba lékaře – specialista** – str. 30 (II.2.)

**Výběr očkovací látky** – str. 142 (VII.5.)

**Vycházky** – str. 95 (V.2.)

**Vyšetření imunity** – str. 145 (VII.6.)

**Zahraničí – pobyt** – str. 64 (IV.1.)

**Zahraničí – výjezd za péčí** – str. 66 (IV.2.)

**Závodní lékař** – str. 109 (V.10.); str. 110 (V.11.); str. 95 (V.2.); str. 107 (V.9.)

**Závodní prohlídka** – str. 109 (V.10.); str. 110 (V.11.); str. 112 (V.12.); str. 107 (V.9.)

**Zbavení způsobilosti k právním úkonům** – str. 155 (VIII.4.); str. 157 (VIII.5.)

**Zdravotní péče – nedostupnost** – str. 70 (IV.4.)

**Zdravotní pojištění** – str. 64 (IV.1.)

**Zdravotní pojišťovna** – str. 70 (IV.4.)

**Zdravotní pojišťovna – porušení povinností** – str. 70 (IV.4.)

**Zdravotní pojišťovna – práva a povinnosti** – str. 68 (IV.3.)

**Zdravotnická dokumentace – kopie** – str. 40 (III.1.); str. 43 (III.2.); str. 45 (III.3.)

**Zdravotnická dokumentace – nedbalé vedení** – str. 46 (III.4.)

**Zdravotnická dokumentace – přístup jiných osob** – str. 52 (III.7.); str. 53 (III.8.)

**Zdravotnická dokumentace – skartace** – str. 40 (III.1.)

**Zdravotnická dokumentace – úhrada** – str. 43 (III.2.)

**Zdravotnická dokumentace – úmrtí pacienta** – str. 50 (III.6.)

**Zdravotnická dokumentace – zánik zdravotnického zařízení** – str. 49 (III.5.)

- Zdravotnická dokumentace – změna lékaře** – str. 40 (III.1.)
- Změna lékaře – dočasná pracovní neschopnost** – str. 36 (II.6.)
- Změna lékaře** – str. 28 (II.1.); str. 32 (II.3.); str. 36 (II.6.)
- Způsobilost k právním úkonům** – str. 12 (I.1.)
- Způsobilost k právním úkonům – navrácení** – str. 155 (VIII.4.)
- Způsobilost k právním úkonům – soudní řízení** – str. 155 (VIII.4.)
- Způsobilost nezletilého udělit souhlas** – str. 138 (VII.3.)
- Žaloba na náhradu škody** – str. 173 (IX.6.)
- Žaloba na ochranu osobnosti** – str. 173 (IX.6.)





# LIDI LIGY

Zapojit se můžete i vy

LIDI LIGY je označení pro ty, kteří nám svou pravidelnou finanční podporou pomáhají hájit práva slabších a pracovat na zlepšení kvality života všech lidí v České republice.

## ZÍSKÁTE od nás:

- pravidelné informace o naší činnosti,
- k tomu 2× ročně EXTRA Ligové noviny,
- pozvánky na společenské akce, veřejné diskuse,
- výroční zprávu,
- nové publikace zdarma
- a další dárky

Bližší informace naleznete na [www.lidiligy.cz](http://www.lidiligy.cz)



**PODPOŘIT** naši práci můžete dodávkou služeb, trvalým příkazem či jednorázovou částkou poukázanou na účet

**180 068 538/0300** variabilní symbol 999

Díky vaší podpoře toho prosadíme více za kratší dobu.  
VŠEM DÁRCŮM DĚKUJEME ZA POMOC. NEBYT LHOŠTEJNÝ MÁ SMYSL.  
Veškeré informace o Lize lidských práv získáte na [www.llp.cz](http://www.llp.cz).  
Připojit se k nám můžete také na **Facebooku**.

[www.llp.cz](http://www.llp.cz) • [www.ferovanemocnice.cz](http://www.ferovanemocnice.cz)  
[www.ferovaskola.cz](http://www.ferovaskola.cz) • [www.reformaopatrovnictvi.cz](http://www.reformaopatrovnictvi.cz)

# LIGA LIDSKÝCH PRÁV

zdraví – spravedlnost – práva dětí

Zasazujeme se o **férové a důstojné podmínky pro všechny občany** v oblasti zdravotnictví, justice a ochrany práv dětí. Vytváříme prostor pro svobodnou volbu těch občanů, kterým záleží na zdraví, právním státu i budoucnosti. **JAK?**

- ▶ **Vyhráváme soudní spory** na straně slabších, často nemajetných občanů, jejichž práva byla porušena.
- ▶ Každý den **bezplatně zodpovídáme dotazy** pacientů a publikujeme srozumitelné právní návody pro občany i v dalších oblastech.
- ▶ **Úspěšně prosazujeme reformy** v oblastech zdravotnictví, vyšetřování policie, ústavní péče, v systému opatrovnictví dětí a mentálně postižených lidí. Ministerstvům, poslancům i senátorům předkládáme připomínky k schvalovaným zákonům.
- ▶ **Organizujeme odborné konference**, pracovní semináře a kulaté stoly se soudci, policisty, s učiteli, lékaři a se zástupci ministerstev. Vzděláváme studenty na všech úrovních i občany bez rozdílu věku.

[www.llp.cz](http://www.llp.cz)

[www.ferovanemocnice.cz](http://www.ferovanemocnice.cz)

[www.ferovaskola.cz](http://www.ferovaskola.cz)

[www.reformaopatrovnictvi.cz](http://www.reformaopatrovnictvi.cz)



LIGA LIDSKÝCH PRÁV

**Kontakt:**

Liga lidských práv, o.s.  
Burešova 6, 602 00 Brno  
tel.: (+420) 545 210 446  
fax: (+420) 545 240 012  
e-mail: [brno@llp.cz](mailto:brno@llp.cz)